

Seksualiteit in tienertijdschriften

Een reden voor bezorgdheid?

Demi Jane Faase
385540

dr. B.C.M. Kester

Media en Journalistiek
Erasmus School of History, Culture and Communication
Erasmus University Rotterdam

Master Thesis
27 juni 2014

Seksualiteit in tienertijdschriften

Een reden voor bezorgdheid?

Student Naam: Demi Jane Faase
Student Nummer: 385540
E-mail adres: demifaase@hotmail.com

Supervisor: dr. B.C.M. Kester
Tweede lezer: dr. J.M. Engelbert

Media en Journalistiek
Erasmus School of History, Culture and Communication (ESHCC)
Erasmus University Rotterdam

Master Thesis
27 juni 2014

Voorwoord

Wat is het afgelopen jaar snel gegaan. Het lijkt nog maar zo kort geleden dat ik weken lang zat te zwoegen aan mijn bachelorthesis, maar hier zit ik nu, een jaar later, en schrijf ik het voorwoord van mijn masterthesis. Wist ik vorig jaar nog zo zeker dat ik minimaal vijf jaar nodig zou hebben voordat ik zodanig van de stress hersteld zou zijn dat ik mij opnieuw zou kunnen bewijzen in een thesis, toch begon ik afgelopen september, streberig als ik ben, met goede moed aan de master Media en Journalistiek. Ik mocht dan nog wel een muisarm hebben, mijn sociale leven missen en thesismoe zijn, verzadigd met kennis over media, cultuur en journalistiek was ik nog niet.

Dit heeft er toe geleid dat ik hier nu, tegen mijn verwachtingen in, mijn masterthesis voor me heb liggen. Maar liefst meer dan 100 pagina's dik, bijna 30.000 woorden groot. Een thesis waarvan ik ieder woord met de meest grote zorgvuldigheid op papier heb gezet. Maar het meest belangrijk, een thesis waar ik met groot plezier aan heb gewerkt. Iets dat ik een jaar geleden niet voor mogelijk had gehouden. Dat het toch zo ver gekomen is, komt niet alleen door het interessante onderwerp van mijn onderzoek, maar voor een net zo'n groot deel door de mensen die mij bij het schrijven van mijn thesis gesteund hebben. Pap en mam bedankt voor de interesse, de peptalks, de zelfvertrouwenboosts en het mogelijk maken van de prettige werkomstandigheden. Nick bedankt voor de kopjes thee, de blikjes red bull en de andere energierijke versnaperingen. Brian bedankt voor de desinteresse, de verstoringen en de bagatellisering van het thesis schrijven, oftewel voor de afleiding, motivatie en geruststelling. Oma Hok bedankt voor het luisterend oor en de blijk van trots. En meest bedankt Bernadette Kester, voor de fijne en goede begeleiding. Zonder uw motivering, tips, advies, en vooral zonder uw duidelijke en bruikbare feedback was het schrijven van deze thesis me niet gelukt.

Ondanks het opnieuw opspelen van de muisarm, de heimwee naar mijn sociale leven en de thesismoeheid, voel ik me vooral heel dankbaar. Dankbaar voor de energie die ik opnieuw kon vinden voor het schrijven van een thesis, dankbaar voor de steun en de prettige begeleiding die ik hierbij heb gekregen en vooral dankbaar voor alles dat ik, niet alleen tijdens het schrijven van mijn thesis, maar gedurende het hele afgelopen jaar geleerd heb.

Demi Faase

Inhoudsopgave

1. Inleiding	8
2. Theoretisch kader: beeldvorming en seksualiteit	12
2.1. Beeldvorming	12
2.1.1 Beeldvorming door de media	14
2.1.1a Labeling	16
2.1.1b Stereotypering	17
2.1.1c Onderscheiding	18
2.1.1d Discriminatie	18
2.1.2 Effecten van beeldvorming	19
2.2 Seksualiteit	20
2.2.1 Het seksuele klimaat in Nederland	21
2.2.1a Seksualiteit onder jongeren	23
2.2.2 Seksualiteit in de media	24
2.2.2a Seksualiteit in jongerenbladen	25
2.2.3 Effecten van seksualiteit in de media op jongeren	29
3. Methode	31
3.1 Kwalitatieve inhoudsanalyse	31
3.1.1 Vertooganalyse	31
3.1.1a Thematische inhoudsanalyse	33
3.2 Analyse-eenheden	35
3.3 Analyseperiode	36
4. Resultaten	37
4.1 Categorieën	37
4.1.1 Seks = liefde	37
4.1.2 Seks om de seks	41
4.1.3 Het verschil tussen de seksen	43
4.1.4 Seksdruk jongeren	45
4.1.5 Seksueel genot meisjes	46
4.1.6 Sletten, hoeren en homo's	49
4.1.7 Homo- en biseksualiteit	52
4.1.8 Seksueel experimenteren	54
4.1.9 Digitale seks	56
4.1.10 Seksueel grensoverschrijdend gedrag	57
4.1.11 Vreemdgaan	60
4.1.12 Veilige seks	62

4.2. Kerncategorieën.....	65
4.2.1 Liberalisering.....	65
4.2.2 Seksualisering.....	68
5. Conclusie en discussie.....	71
5.1 Beantwoording hoofdvraag.....	71
5.2 Theoretische reflectie.....	73
5.3 Beperkingen en aanbevelingen.....	75
Referenties.....	76
Appendix A: Overzicht geanalyseerde tijdschriften.....	81
Appendix B: Resultaten codering.....	84

1. Inleiding

Behoorde seksualiteit vijftig jaar geleden vooral tot de taboesfeer, tegenwoordig is het een geaccepteerd en openlijk onderdeel van ons dagelijks leven. De seksuele revolutie die in de jaren 60 van de twintigste eeuw in Nederland heeft plaatsgevonden, is het begin van deze omslag geweest. Niet alleen kwam seks door de introductie van de anticonceptiepil lossers te staan van het huwelijk en voortplanting, ook deed “vrije liefde” ofwel seks met meerdere partners zijn opgang, werd homo- en biseksualiteit meer geaccepteerd en werd de emancipatie van de vrouw bevorderd. De revolutie zorgde voor een ommekeer in de kijk op en de omgang met seksualiteit. Er deden zich hierna geleidelijk aan nog meer grote ontwikkelingen voor. Twintig jaar na de revolutie, in 1984, werd abortus gelegaliseerd en nog eens bijna twintig jaar later, in 2001, werd ook het homohuwelijk mogelijk gemaakt (Wouters, 2005). Het ooit zo conservatieve en preutse Nederland is in de afgelopen vijftig jaar uitgegroeid tot één van de meest seksueel liberale landen ter wereld. Vandaag de dag is seks hier overal om ons heen. In de media (denk aan videoclip, films, televisieprogramma's, kranten, tijdschriften, internet, reclames, radio en apps), maar ook in uitgaansgelegenheden, sportscholen, kledingwinkels en zelfs in supermarkten. Het is een onderwerp waar tegenwoordig zonder schaamte uitgebreid naar gerefereerd en over gepraat wordt. Er wordt dan ook niet zonder reden gesproken van een 'geseksualiseerde maatschappij' (Prakken, 2010).

Door de expliciete aanwezigheid van seks in de maatschappij wordt de huidige jeugd dagelijks met seks geconfronteerd. Er zijn zelfs speciaal op tieners gerichte televisieprogramma's over seksualiteit (Nikken & De Graaf, 2011). Bijvoorbeeld het BNN-programma *Spuiten en Slikken* dat sinds 2005 op de buis is en jongeren informeert over seksstandjes, -speeltjes en -fetisjen of de in 2013 op tv verschenen *Dokter Corrie* als vaste rubriek van het *Schooltv-weekjournaal* voor basisschoolleerlingen, waarin allerlei thema's op het gebied van seksualiteit behandeld worden. Ook bestaan er verschillende websites die dienen als jongerenplatforms over seksualiteit. Voorbeelden zijn www.seksenzo.info, www.jip.org en www.sense.info. Bovendien besteden veel tienertijdschriften ook aandacht aan seksualiteit. Dit gebeurt op verschillende manieren: door de aanwezigheid van rubrieken waarin jongeren zelf verhalen over seks vertellen en vragen over seksualiteit stellen, door deskundigen informatie en uitleg te laten geven over een bepaald aspect van seksualiteit, door bekende personen te laten vertellen over hun sekservaringen en door het door de redacties geven van tips en advies op het gebied van seks.

Deze ontwikkelingen, waardoor de jeugd meer dan ooit met seks in aanraking komt, maken veel ouders en deskundigen ongerust over het seksuele gedrag van kinderen. Vooral omdat een steeds groter aantal kinderen te maken heeft met twee werkende ouders, waardoor

de media meer en meer de rol van opvoeder op zich krijgen. Ouders en deskundigen maken zich zorgen over de mate waarin het gehalte en de manier van presentatie van seks in de media het denken en doen van jongeren beïnvloedt. Dit blijkt onder andere uit het debat dat afgelopen jaar oplaaide naar aanleiding van het op tv verschijnen van 'seksdokter' Corrie. Volgens veel ouders zet uitgebreide behandeling van seks in de media jongeren aan tot ongepast en te vroeg seksueel gedrag (Olricks, 2013). Echter, voordat dit soort uitspraken gedaan kunnen worden over de mogelijke effecten van media-aandacht voor seksualiteit op de ontwikkeling van kinderen, is het van belang om te weten hoe er in de media over het onderwerp gesproken wordt. Bovendien blijken lang niet alle media een even grote rol te spelen bij de informatieverwerving van jongeren over seksualiteit. Uit verschillende onderzoeken die in de afgelopen tien jaar gedaan zijn, blijkt het tijdschrift het meest geraadpleegde medium onder jongeren voor informatie en verhalen over seks, liefde en het lichaam. Een reden hiervoor is dat tijdschriften door veel jongeren het meest betrouwbaar worden geacht (De Graaf, Kruijer, Acker & Meijer, 2012; De Vries, 2005; Kok, 2012). Om vast te kunnen stellen of de aandacht voor seksualiteit in de media, en dan in het bijzonder de voorlichting en het advies dat de media geven op het gebied van seksualiteit, inderdaad een legitieme reden is voor maatschappelijke ongerustheid over de seksuele ontwikkeling van jongeren, wordt er in deze thesis onderzoek gedaan naar de beeldvorming over seksualiteit in enkele populaire tienertijdschriften. Er wordt gekeken naar het beeld dat door deze tijdschriften van seksualiteit wordt geconstrueerd en of dit beeld de afgelopen tien jaar veranderd is, en of deze eventuele verandering reden is voor ongerustheid. Aan de hand van de uitkomsten van dit onderzoek zal worden geconcludeerd of opvoeders zich inderdaad zorgen moeten maken over seksualiteit in de (jongeren)media.

Dit onderzoek sluit aan op het door Joost de Bruin in 1999 gepubliceerde onderzoek naar hoe Nederlandse jongerenbladen zich vanaf 1987 tot en met 1997 hebben ontwikkeld in de manier waarop ze met seksualiteit omgaan. Hij onderzocht hiervoor de bladen *Yes*, *Fancy*, *Webber*, *Break Out!*, *Hitkrant* en *Top 10*. Aan de hand van een inhoudsanalyse gericht op de tekstuele en beeldende aspecten van de meiden-, jongens- en gemengde bladen heeft De Bruin uitspraken gedaan over de bladen zelf, de intenties van de makers van de bladen en de eigenschappen van de huidige jongerengeneratie. In het onderzoek waar deze thesis het resultaat van is, ligt de focus echter niet op de intenties van de makers en de vorm waarin seksualiteit in de tijdschriften aanwezig is (het soort items en rubrieken, de personen die aan het woord zijn, de manier waarop afbeeldingen en tekst gebruikt zijn), maar vooral op het beeld dat in de tijdschriften van seks wordt geconstrueerd, via de opvattingen en problemen die de lezers in het tijdschrift beschrijven, en via de informatie en het advies dat door (de redactie van) de tijdschriften wordt gegeven. Net als De Bruin heb ik verschillende tienertijdschriften onder de loep genomen, maar uit een recentere tijdsperiode (2004-2013). Ik heb gekozen voor bladen

die op dit moment populair zijn bij tieners: *Hitkrant*, *Girlz!* en *CosmoGIRL!*, en onderzoek het beeld van seksualiteit dat hierin in de afgelopen tien jaar is geconstrueerd. *Hitkrant* is een tijdschrift dat wekelijks verschijnt en bedoeld is voor jongens en meiden van 12 tot en met 16 jaar. De bladen *Girlz!* en *CosmoGiRL!* worden één keer per maand uitgebracht en zijn gericht op meiden van 12 tot en met 19 jaar. In tegenstelling tot De Bruin analyseer ik van de tijdschriften alleen de artikelen die over seks gaan, verdiep ik mij in bestaande literatuur voorafgaand aan de analyse van de tijdschriften en niet pas naar aanleiding van de uitkomsten van de analyse, en neem ik (hierdoor) algemenere en recentere literatuur als uitgangspunt. Mijn onderzoek naar seksualiteit in Nederlandse tienertijdschriften kan gezien worden als een gedeeltelijke voortzetting van, en vooral als een aanvulling op, het onderzoek van De Bruin.

Het onderzoek naar de beeldvorming van seksualiteit in tienertijdschriften is maatschappelijk relevant omdat het niet alleen de mogelijkheid biedt om uitspraken te doen over het beeld van seksualiteit waaraan Nederlandse jongeren blootgesteld worden en of de bezorgdheid van ouders gegrond is, maar ook over de tijdschriften zelf en de kenmerken van de huidige jongerengeneratie en maatschappij. Zo kan uit de beeldvorming in de bladen bijvoorbeeld worden afgeleid of de tijdschriften progressief of conservatief zijn als het gaat om seksualiteit en of ze hierin veranderd zijn in de afgelopen jaren. Ook kan hieruit worden opgemaakt met welke aspecten van seksualiteit jongeren zich bezighouden en wat hun denkbeelden en gedragingen zijn op dit gebied. Tienertijdschriften stemmen hun inhoud namelijk af op de interesses en de behoeftes van hun doelgroep en hebben bovendien invloed op de seksuele gedachten en gedragingen van jongeren (Kok, 2012; Nikken, 2009). Het onderzoek verwerft inzicht in de seksuele stand van zaken in Nederland en in het bijzonder op het gebied van de seksuele voorlichting, opvoeding en kennis van de Nederlandse jeugd, maar ook in de functie die tienermedia hierbij vervullen. Bovendien is het onderzoek wetenschappelijk relevant omdat de manier waarop er over seks gedacht en gesproken wordt door de tijd heen verandert. Hierdoor is het door Joost de Bruin in 1999 gepubliceerde onderzoek wellicht verouderd. Dit maakt het nodig en interessant om de huidige beeldvorming over seksualiteit in tienertijdschriften en de eventuele ontwikkeling die deze beeldvorming in de afgelopen jaren heeft doorgemaakt te onderzoeken. Wel is het belangrijk om te bedenken dat de interpretatie van media-inhoud geen rechtstreekse conclusies over groepen en verschijnselen in de samenleving oplevert. Het onderzoek levert data over de symbolische werkelijkheid op en naar aanleiding daarvan wordt getracht uitspraken te doen over de sociale werkelijkheid (De Bruin, 1999).

De onderzoeksvraag die centraal staat in deze thesis luidt: *Hoe heeft de beeldvorming van seksualiteit in enkele Nederlandse tienertijdschriften zich in de afgelopen tien jaar ontwikkeld?* Het onderzoek naar deze vraag is opgebouwd uit twee deelvragen:

DV 1: Hoe definiëren de tienertijdschriften 'seksualiteit'?

DV 2: Welk vertoog of welke vertogen over seksualiteit construeren de tienertijdschriften (het redactievertoog) en hoe verhoudt dit zich tot de vragen die jongeren in deze bladen zelf stellen over seksualiteit (het jongerenvertoog)?

De verwachte conclusie bij het onderzoek is, dat het vertoog over seksualiteit liberaler is geworden. Ook televisieprogramma's en websites suggereren dat er op steeds jongere leeftijd en steeds openlijker met kinderen over seks gesproken wordt. Ik verwacht dan ook dat het huidige beeld van seksualiteit gekenmerkt wordt door de gedachte dat seksualiteit een natuurlijk en belangrijk aspect van het leven is waar niemand zich voor hoeft te schamen, dat bespreekbaar hoort te zijn, maar wel voor iedereen verschillend is.

2. Theoretisch kader: beeldvorming & seksualiteit

In deze thesis staat het concept 'beeldvorming' centraal. Er wordt onderzocht welk beeld Nederlandse tienerbladen van seksualiteit construeren en hoe dit beeld zich in de afgelopen jaren heeft ontwikkeld. Om de beeldvorming die door tienertijdschriften ontstaat goed te kunnen begrijpen, is het belangrijk om eerst nader op dit concept in te gaan. In dit hoofdstuk wordt daarom een specifieke definitie van beeldvorming gegeven en wordt er ook gekeken naar de rol die de media bij beeldvorming spelen en de (mogelijke) effecten hiervan in de samenleving. Het tweede deel van dit hoofdstuk is toegespitst op het onderwerp 'seksualiteit'. In dit deel wordt kort ingegaan op de definitie van het begrip en wordt er een beeld geschetst van de seksuele ontwikkelingen die zich in de afgelopen jaren (onder jongeren) in Nederland hebben voorgedaan. Vervolgens wordt er aandacht besteed aan seksualiteit in de media en in het bijzonder aan seksualiteit in tienertijdschriften. Het hoofdstuk wordt tenslotte afgesloten met de bespreking van de effecten die de media-aandacht voor seksualiteit op jongeren kan hebben.

§2.1 Beeldvorming

Beeldvorming is een concept waar iedereen mee te maken heeft. Bewust en onbewust vormen we de hele dag beelden van de dingen waarmee we in aanraking komen. Zo vindt er bijvoorbeeld beeldvorming plaats wanneer we op straat dingen waarnemen, bij directe en indirecte interactie met mensen (kortom, door ervaringen met omgevingsobjecten) en tijdens mediaconsumptie. Eenvoudig gezegd, wordt met het concept 'beeldvorming' het ontstaan van bepaalde voorstellingen met betrekking tot personen, zaken en feiten bedoeld (Smelik, Buikema & Meijer, 1999). Binnen mediastudies wordt het concept vaak hetzelfde gedefinieerd als in de culturele antropologie: "Beeldvorming is een cultureel proces waarbij individuen en/of sociale groeperingen op basis van contacten en relaties met omgevingsobjecten, de werkelijkheid waarbinnen deze objecten zich bevinden interpreteren en dit beeld vervolgens aan de eigen 'werkelijkheid' toetsen" (Servaes & Tonnaer, 1992, p.49).

Volgens deze definitie is beeldvorming een proces dat in grote mate bepaald wordt door cultuur. Beeldvorming ontstaat niet alleen door de concrete, materiele context waarin mensen zich bewegen, maar vooral op basis van de normatieve context waarin iemand zich bevindt. Deze context is het gevolg van een proces waarbij het oneindige verloop van externalisatie, objectivering en internalisatie centraal staat (Berger & Luckmann, 1966).

Bij externalisatie krijgen gedragingen en opvattingen die in een samenleving met grote regelmaat voorkomen, steeds meer de vorm van een geïnstitutionaliseerde en geaccepteerde werkelijkheid (objectivering). Instituties die hierbij invloedrijk zijn, zijn onder andere het gezin, het onderwijs, de staat, de kerk en de media. Gedragingen en opvattingen worden door continue

herhaling en bevestiging door deze instituties een sociale werkelijkheid, waarvan we het er allemaal over eens zijn dat deze bestaat (Berger & Luckmann, 1966). Externalisatie omvat dus de creatie van maatschappelijke en culturele feiten door menselijk handelen. Het leidt tot een algemene, externe realiteit voor onszelf en voor onze groepsleden, die bepalend is voor onze woordkeuze, gedragingen en normen en waarden. De feiten gaan onderdeel uitmaken van processen waar wij individuen zelf geen vat meer op hebben, dit wordt objectivering genoemd. We gedragen ons naar de in de samenleving aangenomen werkelijkheid en zijn hierdoor niet alleen maker maar ook product van de geconstrueerde wereld. We maken ons de vastgestelde sociale normen en waarden eigen en brengen ze daarna in praktijk door middel van handelingen en communicatie: ofwel we internaliseren dit (Tennekes, 1990). Door deze handelingen en communicatie in de samenleving zorgen we ervoor dat de bepaalde normen en waarden gebruikelijker worden, zodat de sociale regels niet langer meer beschouwd worden als van buitenaf opgelegde voorschriften, maar meer en meer als een werkelijkheid die door iedereen 'gewoon' gevonden wordt. Echter, omdat niets blijft zoals het is, kan het proces van externalisatie weer opnieuw aanvangen wanneer mensen afwijken van de gebruikelijke gang van zaken, en nieuwe feiten creëren. De op individuele handelingen berustende ontwikkelingen van externalisatie en internalisatie, beïnvloeden elkaar wederzijds en vormen zo een dynamisch, dialectisch cultureel proces dat de sociale werkelijkheid construeert (Berger & Luckmann, 1966).

De omgevingsobjecten waar Servaes en Tonnaer (1992) het over hebben in hun definitie van 'beeldvorming', vormen daarentegen de werkelijkheid waarin we ons daadwerkelijk bevinden. Het zijn de dingen om ons heen waarmee we in aanraking komen, zoals mediateksten. De context waarin dit gebeurt, bepaalt hoe we deze dingen of teksten interpreteren en de betekenis die we eraan toekennen (Servaes & Tonnaer, 1992). Deze context bestaat onder andere uit cultuur, normen, waarden, opvattingen en ideeën van de individuele persoon. Betekenissen van omgevingsobjecten en dus van de werkelijkheid, staan nooit los van hun context (Smelik et al., 1999). Naar aanleiding van de interpretatie die we doen van de omgevingsobjecten in hun context, ontstaat er bij ons een beeld van de werkelijkheid waarin ze zich bevinden. Dit beeld toetsen we vervolgens aan onze eigen, subjectieve werkelijkheid ofwel cognitieve schema's. We bekijken in hoeverre het gecreëerde beeld aansluit bij de opvattingen die we zelf hebben van de werkelijkheid. Naar aanleiding van deze toetsing vormen we een uiteindelijk beeld van de werkelijkheid waarbinnen het object zich bevindt (Servaes & Tonnaer, 1992).

Kort samengevat komt het er op neer dat beeldvorming bestaat uit de toetsing van onze waarneming en interpretatie van de werkelijkheid, gevormd door onze omgevingsobjecten, aan onze sociale cognitieve werkelijkheid die we hebben geconstrueerd door middel van het proces

van externalisatie, objectivering en internalisatie. Bij beeldvorming is dus geen sprake van automatische overname, maar van een proces waarbij individuen boodschappen in zich opnemen en interpreteren.

§2.1.1 Beeldvorming door de media

De media spelen een belangrijke en invloedrijke rol bij het proces van beeldvorming in de samenleving. Ze beïnvloeden welke opvattingen we over de werkelijkheid aannemen, doordat ze bepalen welke en hoe omgevingsobjecten bij ons onder de aandacht worden gebracht. De betekenis die we toekennen aan zaken wordt in grote mate bepaald door de mediaverslaggeving erover (De Boer & Brennecke, 2003). Beeldvorming is dan ook een belangrijk onderwerp binnen mediastudies. Vooral de laatste decennia is hier veel onderzoek naar gedaan. Voornamelijk de manier waarop sociale groepen in de media gepresenteerd worden, is onderzocht. Over het algemeen geldt de regel: hoe meer media-aandacht er voor een onderwerp bestaat, hoe groter de aandacht van de samenleving ervoor wordt. Deze invloed van de media op waarover door ons gedacht en gesproken wordt, wordt 'agenda setting' genoemd. Naast deze eigenschap van de media om bepaalde zaken meer aanwezig te laten zijn in onze gedachten, kunnen ze ook de overwegingen beïnvloeden waarmee we rekening houden bij het nadenken over deze zaken. Deze eigenschap van de media staat bekend als 'priming' (Scheufele & Tewksbury, 2007).

De manier waarop er door de media over een onderwerp bericht wordt, kan dus niet alleen beïnvloeden waarover we een beeld vormen maar ook wat voor beeld we vormen. De context waarvoor een medium kiest bij de behandeling van een onderwerp speelt hier een belangrijk rol bij. Dit bepalen van het perspectief van waaruit het onderwerp bij de berichtgeving erover belicht wordt, wordt framing genoemd. (Scheufele & Tewksbury, 2007). Het proces van framing is opgebouwd uit twee fases: frame-building en frame-setting. Bij frame-building wordt door interne en externe factoren van de mediaorganisatie bepaald in welke context het onderwerp geplaatst wordt, ofwel hoe het onderwerp geframed wordt. De interne factoren worden hierbij gevormd door bijvoorbeeld het redactionele beleid en de nieuwswaarden die gehanteerd worden bij de betreffende mediaorganisatie en de externe factoren door de bronnen, de andere actoren in de publieke arena en de heersende opvattingen in de samenleving (Van Gorp, 2007). Bij frame-building gaat het dus om de betekenis die de mediaproductent in de mediaboodschap legt en de manier waarop hij wil dat de ontvanger de boodschap interpreteert. Dit is overigens niet altijd een bewust proces. Hall (1973) noemt deze fase 'encoding'. De fase van frame-setting omvat de interactie tussen de mediaboodschap en de ontvanger, ofwel tussen het gekozen mediaframe en de cognitieve schema's (ook wel 'frames' genoemd) die individuele ontvangers bezitten. De ontvanger toetst de mediaboodschap aan zijn of haar individuele opvattingen, kennis en ervaringen en interpreteert vervolgens de boodschap

naar aanleiding hiervan. In de fase van frame-setting vindt dus de betekenisgeving aan de mediaboodschap door de ontvanger plaats (Van Gorp, 2007). Dit onderdeel van het communicatieproces, waarbij de ontvanger de mediaboodschap aan zijn/haar eigen werkelijkheid toetst en vervolgens interpreteert, noemt Hall (1973) 'decoding'. Er is dus geen sprake van een eenrichtingsverkeer waarbij het medium de ontvanger met de mediaboodschap zonder enige moeite beïnvloedt. De ontvanger is niet passief en kritiekloos, maar toetst de boodschap aan eigen opvattingen en kennis. Bovendien wordt er bij het maken van de mediaboodschap rekening gehouden met de voorkeuren van de ontvangers waardoor zij invloed hebben op de boodschap en heeft de context waarin het communicatieproces plaatsvindt invloed op hoe de ontvanger de boodschap interpreteert (De Boer & Brennecke, 2003). Echter, ondanks dat de ontvangers mediaboodschappen toetsen aan hun eigen cultuur, context en referentiekader en daarmee macht hebben over de interpretatie die ze doen, stellen Smelik et al. (1999) dat de media altijd nog grote invloed hebben op de beeldvorming van het publiek. Dat de ontvangers uiteindelijk hun eigen beeld vormen, neemt niet weg dat dit beeld vaak grotendeels overeenkomt met het beeld dat de media schetsen. Deze interpretatie van de mediaboodschap wordt de 'preferred reading' genoemd. De ontvanger neemt binnen zijn/haar eigen referentiekader de door de zender gewenste betekenis van de mediaboodschap over (Hall, 1973).

Door de interactie die bij het proces van framing tussen verschillende niveaus plaatsvindt, is het mediacommunicatieproces dynamisch te noemen. Er vindt interactie plaats tussen het tekstuele niveau (frames die zijn toegepast in de media), het cognitieve niveau (de cognitieve schema's van de mediamakers en het publiek), de andere media (discours van 'framesponsors': actoren die voor een bepaald frame pleiten) en de frames die beschikbaar zijn in een bepaalde cultuur (Van Gorp, 2007).

Bij de mediaberichtgeving over bepaalde kwesties vindt het dynamische proces van framing plaats dat de beeldvorming over zaken beïnvloedt. Bij de behandeling van het onderwerp seksualiteit door tienertijdschriften komen dus ook frames kijken. Omdat een frame de lezer stimuleert om de berichtgeving op een specifieke manier te lezen, waarbij bepaalde onderwerpen, definities en morele oordelen eerder door de gedachten van de ontvanger gaan, wordt het beeld dat door de lezers van de tienerbladen over seksualiteit gevormd wordt door de berichtgeving beïnvloed (Van Gorp, 2007). De interactie tussen het frame van de mediaboodschap en de cognitieve schema's van de ontvanger tijdens de fase van frame-setting, kunnen de kennisopname, interpretatie en evaluatie en daarmee de beeldvorming van seksualiteit op zowel individueel als maatschappelijk niveau beïnvloeden. Dit gebeurt vooral wanneer de media het onderwerp veelvuldig in hetzelfde frame plaatsen en/of het publiek ten aanzien van het onderwerp over weinig kennis en eigen ervaring beschikt (De Vreese, 2005). Dit

laatste is bij veel jongeren het geval wanneer het over het onderwerp seksualiteit gaat. Op individueel niveau kan de beïnvloeding door de mediaberichtgeving zich uiten in een veranderende houding ten opzichte van aspecten van seksualiteit. Op maatschappelijk niveau kan deze invloed zichtbaar worden in de vormgeving van de sekscultuur, normen en waarden, besluitvorming en collectieve acties (De Vreese, 2005). Er kan dan ook geconcludeerd worden dat er een sterke interactie bestaat tussen de media en sociale kwesties in een samenleving. Deze is zelfs zodanig dat er door Carragee en Roefs (2004) wordt gesproken van 'media hegemonie'. Hiermee geven zij aan dat de invloed die de media op de samenleving hebben groter is dan die van andere instituties. Ondanks dat dit tot nu toe nooit wetenschappelijk is bevestigd, is het een geloofwaardige aanname. De media zijn in het bezit van de macht van het woord en het beeld. Hiermee vormen ze de enige institutie die massaal dingen onder de aandacht kan brengen en daarmee massaal invloed kan uitoefenen. Deze grote capaciteit van beïnvloeding waarover de media beschikken, zorgt ervoor dat de media veel macht hebben. Ze zijn in staat om op grote schaal het beeld dat mensen van zaken hebben, dus ook van andere instituties, te beïnvloeden (Beunders, 2005).

Vier aan elkaar gerelateerde fenomenen die nauw verbonden zijn met het proces van framing zijn: labeling, stereotypering, onderscheiding en discriminatie (Link & Phelan, 2001). Door de manier waarop de media over een onderwerp berichtgeven, kan er sprake zijn van deze verschijnselen. Ze spelen dan een belangrijke rol bij de beeldvorming door het medium over het betreffende onderwerp en door de invloed van mediaboodschappen op de ontvangers, ook op de beeldvorming die bij het publiek van het betreffende onderwerp plaatsvindt. Volgens Link en Phelan (2001) leidt de samenkomst van deze vier verschijnselen tot stigmatisering ofwel tot de negatieve weergave van personen of zaken. In het geval van de berichtgeving over seksualiteit zou het tot stigmatisering kunnen leiden van personen met een bepaalde gaardheid, seksuele voorkeur en lichamelijke kenmerken, maar ook tot stigmatisering van bepaalde seksuele activiteiten, voorwerpen en denkbeelden.

§2.1.1a Labeling

Het frame dat door een medium gekozen wordt bij de berichtgeving over een onderwerp kan labeling omvatten of ondersteunen. Met de term 'labeling' wordt het opmerken van interpersoonlijke verschillen en categorisering bedoeld (Link & Phelan, 2001). In de jaren zestig van de twintigste eeuw kwam de labelingtheorie op. Deze theorie stelt dat afwijkend of deviant gedrag niet voortkomt uit de handeling van een persoon maar uit hoe anderen hierop reageren. De labelingtheorie richt zich dan ook niet op het afwijkende gedrag zelf, maar op de neiging die meerderheden hebben om minderheden en anderen die van de culturele norm afwijken een negatief label op te plakken. Het gaat in de theorie om hoe de identiteit en het gedrag van

mensen bepaald wordt door de termen die gebruikt worden om ze te beschrijven of te categoriseren (Bernburg, Kohn & Rivera, 2006). Het labelen van afwijkend gedrag voldoet volgens het werk van socioloog Emile Durkheim (1966), waarin de labelingtheorie zijn oorsprong vindt, aan de behoefte van de samenleving om gedrag te controleren. De theorie suggereert dat de etiketten die mensen krijgen, overeenkomen met de manier waarop anderen hun neigingen en gedragingen beoordelen. Elk individu is zich er bewust van dat hij/zij beoordeeld wordt door anderen. Dit kunnen familieleden en vrienden zijn, maar ook meer sociaal representatieve personen zoals rechters en politieagenten. Deze laatst genoemden zijn in staat meer algemeen gerespecteerde oordelen te maken. Wanneer afwijkend gedrag betekent dat iemand niet voldoet aan de normen en regels die door het grootste deel van een groep mensen gehandhaafd wordt, zal de groep als reactie die persoon labelen (stigmatisering). Deze krijgt dan een label waaruit blijkt dat hij/zij de sociale, morele gedragsnormen heeft overtreden. Dit hoeft niet per se sociaal verkeerd gedrag te zijn, het betekent vooral dat het gedrag door de samenleving wordt veroordeeld (Macionis, Peper & Van der Leun, 1999). Zo krijgen vrouwen die met veel verschillende personen het bed delen al snel het label 'slet' of mannen die elkaar een kus geven of omhelzen het label 'homoseksueel'. Hoe afwijzender iemand naar aanleiding van zijn gedrag behandeld wordt, hoe meer het zelfbeeld van de betreffende persoon wordt aangetast (Bernburg et al., 2006).

§2.1.1b Stereotypering

Een fenomeen dat vaak geassocieerd wordt met labeling is 'stereotypering'. Net als labeling is dit een fenomeen dat nauw verbonden is met framing en beeldvorming. Er kan door een medium gekozen worden voor een frame dat een bepaald stereotype ondersteunt (Link & Phelan, 2001). Een stereotype is een in de samenleving overheersende perceptie van een bepaalde groep mensen. Bij stereotypering worden op inaccurate wijze bepaalde groepen mensen als homogeen beschouwd. Er worden specifieke eigenschappen en gedragingen toegekend aan alle leden van een bepaalde groep of categorie. Er wordt geen rekening gehouden met individuele verschillen (Scheepers, Felling, & Peters, 1986). Volgens Pickering (2001) gebruiken we stereotypen net als labels (categorieën) om de wereld om ons heen te kunnen structureren en te kunnen begrijpen. Stereotypen zijn echter in tegenstelling tot categorieën niet flexibel. Ze worden gekenmerkt door hun moeilijke veranderbaarheid en het feit dat ze als natuurlijk worden beschouwd. Met betrekking tot seksualiteit bestaan er verschillende stereotypen. Bijvoorbeeld het stereotype van de man, de vrouw, de heteroseksueel, de homo en de lesbo. Doordat de media een sterke invloed hebben op de beeldvorming van het publiek, spelen de herhaling en bevestiging van stereotypen in de mediaberichtgeving een belangrijke rol bij het beeld dat we vormen van een groep mensen (Pickering, 2001).

In de sociale psychologie wordt stereotypering net als labeling gezien als een onderdeel van het categoriseringsproces waarmee wij in de wereld betekenis geven aan onze omgevingsobjecten. Volgens deze discipline kunnen we objecten alleen begrijpen als we ze kunnen categoriseren en zijn stereotypen dan ook essentieel om de sociale wereld om ons heen te kunnen begrijpen (Gorham, 2004; McGarty, Yzerbyt & Spears, 2002). We kunnen geen impressie van een groep mensen krijgen als we geen verschil kunnen ontdekken met een andere groep. Categorisering is het cognitieve proces waarmee we deze verschillen opsporen. De in de samenleving gedeelde aannames over bepaalde groepen mensen (stereotypen) die voortkomen uit het dynamische proces van externalisering en internalisering, zorgen ervoor dat we groepen mensen van elkaar kunnen onderscheiden. Ze zorgen ervoor dat bepaalde eigenschappen aan bepaalde groepen mensen worden toegeschreven, waardoor we in staat zijn om groepen en individuen te categoriseren. Zo geven we mensen aan de hand van de eigenschappen die ze bezitten, betekenis (McGarty et al., 2002). We construeren een gepercipieerde identiteit van individuen en groepen mensen om ze te kunnen begrijpen. Sociale objecten beïnvloeden ons dan ook niet zozeer door directe ervaringen, maar vooral door de manier waarop we ze (cognitief) ontvangen. Onze hersenen maken zelfs automatisch stereotypische interpretaties van mediaproducten, ook als we het stereotype niet aannemen, om ze te kunnen duiden (Gorham, 2004).

§2.1.1c Onderscheiding

Een fenomeen dat ook een rol kan spelen bij mediaberichtgeving en beeldvorming en nauw samenhangt met labeling en stereotypering is 'onderscheiding'. Net als de hiervoor besproken fenomenen heeft 'onderscheiding' betrekking op het categoriseren van gedragingen en personen ofwel het duidelijk onderscheiden van groepen. Het linken van labels aan ongewenste uitlatingen, activiteiten en personen kunnen een reden zijn om te geloven dat negatief gelabelde groepen fundamenteel anders zijn dan de groepen die geen label dragen dat aangeeft dat ze afwijkend zijn. Wanneer er door labels zo'n onderscheid tussen 'wij' en 'zij' uitdragen wordt, wordt er gesproken van 'onderscheiding' (Link & Phelan, 2001). In het geval van seksualiteit kan dat onderscheid zich bijvoorbeeld voordoen tussen 'wij vrouwen' en 'zij mannen', 'wij heteroseksuelen' en 'zij homoseksuelen' of 'wij seksueel actieven' en 'zij seksueel non-actieven', of natuurlijk andersom.

§2.1.1d Discriminatie

Een vierde fenomeen dat zich kan voordoen bij de mediaberichtgeving over een bepaald onderwerp en van invloed kan zijn op de beeldvorming over dit onderwerp is - de negatieve variant van 'onderscheiding' - 'discriminatie'. Hiermee wordt uitsluiting of benadeling bedoeld. Wanneer mensen worden gelabeld, apart gezet en gelinkt aan ongewenste eigenschappen

ontstaat er een reden om hen te devalueren, af te wijzen en uit te sluiten. Naar aanleiding van het label dat iemand heeft gekregen, ervaart de persoon dan statusverlies en discriminatie (Link & Phelan, 2001). In het geval van de behandeling van het onderwerp seksualiteit in tienertijdschriften zou discriminatie zich kunnen voordoen in de vorm van uitsluiting van seksueel non-actieve mensen.

§2.1.2 Effecten van beeldvorming

Zoals uit de bovenstaande uiteenzetting van de fenomenen labeling, stereotypering, onderscheiding en discriminatie blijkt, speelt mediaberichtgeving een belangrijke rol bij de constructie van identiteiten van individuen en groepen (maar ook van activiteiten, voorwerpen en denkbeelden), ofwel bij de betekenisgeving aan dingen. Echter, wij construeren naar aanleiding van de mediaberichtgeving niet alleen de identiteiten van de individuen en groepen mensen om ons heen, ook construeren wij in zeker mate onze eigen identiteit. We voeren 'performative acts' uit om zo een identiteit te performen, te ontwikkelen en te stabiliseren. Deze opgevoerde identiteiten, 'performative identities', staan vaak in relatie met de identiteit die iemand volgens de heersende norm hoort te hebben of zou willen hebben (Butler, 1988). Mediaberichtgeving die door de keuze voor bepaalde onderwerpen en frames een beeld van zaken, gebeurtenissen en groepen mensen ofwel een werkelijkheid creëert, speelt hierbij een invloedrijke rol. De media bepalen door hun eigenschappen agendasetting en priming in grote mate de normen en waarden die in een samenleving heersen (Scheufele & Tewksbury, 2007).

Het geconstrueerde en aangenomen beeld van de norm leidt er toe dat er verwachtingspatronen bestaan over welke identiteit iemand zou moeten aannemen, ofwel over hoe iemand zich zou moeten gedragen en eruit zou moeten zien. Zo bestaan er bijvoorbeeld op het gebied van seksualiteit duidelijke opvattingen over de identiteit van de man, de vrouw, de hetero, de homo en de lesbo. De identiteiten omvatten normen en verwachtingen van hoe zij zich op verschillende gebieden, zoals in relaties, als vrijgezel en op het gebied van seks, zouden moeten gedragen, maar ook van hoe zij eruit zouden moeten zien (Butler, 1988). Dit leidt tot de aanname dat de manier waarop tienertijdschriften het onderwerp seks bespreken en de normen die ze hierbij uitdragen richting de tienerlezers, van invloed zijn op hoe tieners denken zich op seksueel gebied te moeten gedragen en daarmee op de identiteit die zij performen.

Dat mensen hun gedrag en identiteit onder andere aanpassen naar aanleiding van de norm ofwel het beeld dat door de media over een bepaald identiteit wordt uitgedragen, geeft aan dat de media een sterke invloed hebben op onze constructie van de werkelijkheid (Butler, 1988). We zouden onszelf tenslotte niet naar aanleiding van de media aanpassen als we de door de media geschetste normen niet als de realiteit zouden ervaren. Gerbner, Morgan, Gross, Signorielli en Shanahan (2002) bevestigen deze gedachte. Volgens hen hebben we bij

blootstelling aan regelmatige en/of veelvuldige herhaling van gecreëerde beelden in de media, de neiging deze beelden als de werkelijkheid te gaan zien. We nemen de in de media geschetste norm over in ons eigen denken en gaan deze op onze eigen werkelijkheid projecteren. De mediabeelden hebben dan een cognitieve werking. Deze gedachte behoort tot de cultivatietheorie, geïntroduceerd door Gerbner (1969). In deze theorie wordt verondersteld dat door de cultiverende en socialiserende eigenschap van de massamedia, het wereldbeeld van de ontvangers sterk overeenkomt met de door de massamedia geschetste werkelijkheid. Hoe groter en langer de blootstelling aan de massamedia is, hoe groter, volgens de theorie, het effect is dat de media op de perceptie van de ontvangers hebben. Door deze eigenschap worden de massamedia gezien als de gemeenschappelijke cultuur waardoor samenlevingen gedeelde en publieke opvattingen over feiten, normen, waarden ontwikkelen. Volgens Gerbner (1969) gaan mensen naar aanleiding van veelvuldige consumptie van massamedia dan ook meer op elkaar lijken.

Gamson, Croteau, Hoynes en Sasson (1992) sluiten zich bij Gerbner aan. Volgens hen onderdrukt de massamedia actief burgerschap en participatie door onverschilligheid en passiviteit bij de ontvangers te stimuleren. Door de keuzes die de massamedia voor ons maken door middel van hun specifieke berichtgeving, ervaren we, ondanks dat de polysemie van de mediateksten verschillende lezingen mogelijk maakt, de publieke wereld als toeschouwers waarbij we de beelden uit de media overnemen. Veel studies naar mediaeffecten refereren dan ook aan de cultivatietheorie (Brown, 2002; Joshi, 2012; Nikken, 2009; Nikken, 2010).

Samengevat is het beeld dat de media van zaken uitdragen, juist door de sterke invloed van media op beeldvorming, in zekere mate bepalend voor de sociale constructie van de werkelijkheid. Bewust en onbewust nemen de mediaontvangers grotendeels het beeld van de media over bij hun eigen beeldvorming van zaken. De media zijn hierdoor te beschouwen als een belangrijke aanleiding voor maatschappelijke aspecten zoals de heersende menselijke en sociale verhoudingen, machtsverhoudingen en cultuurverschillen. Door deze grote rol van de mediaberichtgeving bij de constructie van de werkelijkheid, is en blijft het onderzoek naar beeldvorming een belangrijk en omvangrijk onderwerp binnen mediastudies. De media weerspiegelen niet alleen de werkelijkheid maar zijn bovenal schepper van de sociale werkelijkheid.

§2.2 Seksualiteit

In de huidige samenleving wordt er veel over seksualiteit gesproken. Hierbij wordt het begrip op verschillende manieren gedefinieerd. Doelt de ene persoon met 'seksualiteit' op geaardheid, geslachtelijkheid, intimiteit én erotiek, denkt de ander bij seksualiteit enkel aan aspecten die te maken hebben met seksueel contact (seks). Om verwarring te voorkomen wordt er hier daarom

eerst ingegaan op de precieze definitie van het begrip. Er wordt gekeken naar wat woordenboeken en onderzoekers over de betekenis van de term zeggen, waarna vervolgens de definitie van seksualiteit wordt beschreven die in deze thesis wordt toepast.

Volgens Brassens (2007) lijkt seksualiteit niet eenduidig in één definitie te vatten. Het begrip kan volgens haar verwijzen naar een daad ofwel handeling, maar ook naar een gevoel. Het kan zowel iets fysieks zijn als iets dat zich afspeelt in onze gedachte (zoals seksuele fantasieën). Ook woordenboeken komen niet tot een eenduidige definitie. Zo beschrijft de Cambridge Dictionary Online (Sexuality, n.d.) seksualiteit als: “someone’s ability to experience or express sexual feelings”, terwijl Van Dale Groot Woordenboek der Nederlandse taal (Seksualiteit, 2005) seksualiteit op de volgende wijze definieert: “1 het gesplitst-zijn in geslachten; synoniem: geslachtelijkheid; 2 geslachtsleven, -drift; 3 uiting op het gebied van het geslachtsleven.” Van Dale schaaft drie aspecten onder de term ‘seksualiteit’: gerichtheid op geslachtelijkheid ofwel op de lichamelijke verschillen tussen (de genitaliën van) mannen en vrouwen (afhankelijk van homoseksualiteit/heteroseksualiteit), gedrevenheid naar fysieke opwinding en dus naar seksuele prikkeling, in de meeste gevallen genitaal en gericht op een orgasme, en tenslotte uitingen die betrekking hebben op seks. Zwanikken (1989), een klinisch psycholoog, sluit zich hier min of meer bij aan. Volgens hem is in de seksualiteit de mens gericht op geslachtelijkheid en geslachtsverschillen, op het man-zijn en vrouw-zijn van zichzelf of de ander. Sociaal pedagogisch hulpverlener Heemelaar (2008) werkt deze beschrijving uit tot volgende definitie van seksualiteit: “gerichtheid op geslachtelijkheid en geslachtsverschillen en lustbeleving van zichzelf of de ander” (p.42).

Uit de vergelijking van de verschillende definities die hierboven van de term ‘seksualiteit’ gegeven zijn, blijkt die van Van Dale het meest uitgebreid. De betekenissen die de Online Cambridge Dictionary en de aangehaalde onderzoekers aan het begrip geven, komen allemaal in deze begripsomschrijving terug. Vanwege de alomvattendheid van Van Dale’s omschrijving van ‘seksualiteit’ wordt er in de thesis op deze definitie voortgeborduurd. Geconcretiseerd komt deze definitie op het volgende neer: seksualiteit omvat (a) gerichtheid op geslachtelijkheid; lichamelijke verschillen tussen mannen en vrouwen, (b) seks(drift), (c) uitingen die betrekking hebben op seks.

§2.2.1 Het seksuele klimaat in Nederland

Het seksuele klimaat in Nederland heeft vooral in de afgelopen eeuw een enorme ontwikkeling doorgemaakt. In de negentiende eeuw werden seksuele impulsen nog strikt bedwongen door een sterk heersend automatisch en autoritair functionerend geweten, dat als een soort tweede natuur macht uitoefende op de seksuele behoeftes en verlangens van individuen. Vanaf het einde van de negentiende eeuw kwam hier verandering in. In alle westerse samenlevingen trad

er een versoepeling, ofwel informalisering in op het gebied van seksualiteit. De vaste en gedetailleerde regels en voorschriften die op het gebied van seksuele omgangsvormen golden en de emotieregulering werden vervangen door flexibele richtlijnen die moesten worden afgestemd op specifieke situaties en relaties. Er voltrok zich een emancipatie van emoties en seksualiteit, niet alleen binnen maar ook buiten het huwelijk. Er ontstond een toenemende tolerantie ten opzichte van erotiek en seksualiteit en een uitbreiding van het bewustzijn van de erotische en seksuele aspecten van relaties. De erotiek en seksualiteit die in de negentiende eeuw steeds meer van het sociale en individuele toneel waren geraakt, kwamen tijdens de informalisering weer naar voren en werden tot op zekere hoogte onderdeel van het openbare leven. De emancipatie van erotiek en seksualiteit is in de afgelopen eeuw zelfs zodanig geweest dat er wordt gesproken van de 'erotisering' en 'seksualisering' van het dagelijks leven (Wouters, 2008).

Sommige mensen spreken vandaag de dag ook wel van 'pornificatie van de maatschappij'. Met de gelijktrekking van pornificatie en seksualisering is Wouters (2009) het niet eens. Volgens hem zorgt de vervanging van het woord seksualisering door pornificatie ervoor dat de morele betekenis van beide begrippen erger wordt en zorgt daarmee voor morele paniek in de maatschappij. Volgens hem moet seksualisering gezien worden als een procesbegrip dat de emancipatie van seksualiteit in de samenleving in de afgelopen jaren omvat en niet slechts als een moreel begrip zoals pornificatie. Bovendien is hij van mening dat pornificatie vooral betrekking heeft op videoclips en het internet terwijl de geschiedenis van het begrip seksualisering verder gaat dan slechts die twee gebieden in de samenleving.

Waar er in ieder geval wel eenduidigheid over bestaat, is dat er al jaren lang sprake is van een seksualiseringsdebat. Deze werd in 2007 aangewakkerd na het verschijnen van de emancipatienota 2008-2011 van Ronald Plasterk (Duits & Van Zoonen, 2008). In deze nota werd seksualisering in de maatschappij als prioritair beleidsthema genoemd. Plasterk stelde dat de seksualisering van de samenleving er toe kan leiden dat de seksuele omgangsvormen onder jongeren verruwen en daarmee de seksuele veiligheid en integriteit van meisjes in gevaar brengt (OCW, 2007). Kamerlid Jeroen Dijselbloem had zich al eerder uitgesproken tegen de sterk geseksualiseerde straat -en mediacultuur. Ook verschillende intellecten en wetenschappers kunnen tot het kamp van Plasterk gerekend worden. Onder hen werd onder andere gesproken van een doorgesloten seksuele cultuur en de negatieve invloed van videoclips op het zelfbeeld van meisjes. Hier tegenover staan de mensen die minder ernst zien in de huidige geseksualiseerde maatschappij. Voorbeelden zijn feministisch filosoof Marli Huijter, voormalig politica Femke Halsema en socioloog Cas Wouters. Ze vinden onder anderen dat de overheid zich niet met deze zaken hoort te bemoeien of dat mensen zich hebben laten bevangen door onnodige morele paniek (Duits & Van Zoonen, 2008).

§2.2.1a Seksualiteit onder jongeren

Zoals de emancipatienota van Plasterk al doet vermoeden, wordt de seksuele emancipatie die in de afgelopen eeuw heeft plaatsgevonden ook gekenmerkt door een enorme ontwikkeling in de omgang van jongeren met seksualiteit. Voor jongeren is er steeds meer openheid over seksualiteit en ruimte voor lichamelijke nieuwsgierigheid en seksuele verkenning gekomen. Was het in de negentiende eeuw nog gebruikelijk dat ouders de relaties van hun kinderen arrangeerden, in de twintigste eeuw werd het steeds normaler dat jongeren zelf de hofmakerij in handen namen. Hierdoor werd het nodig dat jongeren leerde het verlangen naar een duurzame relatie en seksuele bevrediging te reguleren. Deze emancipatie van emoties en seksualiteit onder jongeren, zette zich verder door naarmate de verhoudingen tussen de generaties en de seksen gelijk, opener en intiemer werden. De opkomst van de opvoedstijl waarbij controle op de zelfcontrole van jongeren centraal staat, heeft het vertrouwen in de capaciteiten van de jongeren tot zelfcontrole doen groeien in de samenleving. Door deze opvoedmethode, waarbij gehoorzaamheid aan de ouders ondergeschikt is aan het zelf nadenken, grenzen af tasten en keuzes maken, werden jongeren steeds vrijer op het gebied van seksualiteit (Wouters, 2008).

De veranderende opvattingen over seksualiteit en jongeren en de nieuwe opvoedmethode hebben er toe geleid dat onder jongeren een sterke seksuele emancipatie heeft plaatsgevonden. Vandaag de dag zijn Nederlandse jongeren flink seksueel actief. Ook is de leeftijd waarop jongeren beginnen met het experimenteren op seksueel gebied flink gedaald. Uit het onderzoek van Rutgers WPF blijkt dat de helft van de jongeren op het vijftiende levensjaar al seksuele ervaringen heeft. 27% van de twaalf- en dertienjarigen hebben dan al eens gemasturbeerd. Vlak na het zeventiende levensjaar heeft al meer dan de helft van de jongeren geslachtsgemeenschap en/of orale seks gehad. Wat verder uit het onderzoek naar voren komt, is dat jongeren zich bij hun eerste keer geslachtsgemeenschap over het algemeen goed beschermen tegen een zwangerschap. 87% van de jongens en 91% van de meisjes gebruikt een condoom, de pil of een andere anticonceptiemiddel tijdens de eerst keer. Tenslotte blijkt dat de huidige jongeren veel ervaring hebben met seksueel grensoverschrijdend gedrag. Het gaat hierbij vooral om meisjes en homo- en biseksuele jongeren. Onder jongeren van zeventien jaar en ouder geeft 4% van de heteroseksuele jongens, 16% van de homo- en biseksuele jongens, 16% van de heteroseksuele meisjes en 33% van de homo- en biseksuele meisjes aan wel eens gedwongen te zijn tot seksuele handelingen die ze niet wilden (De Graaf, Kruijer, Acker & Meijer, 2012).

Niet alleen blijkt de seksuele emancipatie onder jongeren uit de leeftijd waarop jongeren seksueel gedrag vertonen en de ervaringen die ze hebben, ook komt deze emancipatie duidelijk naar voren in de normen die ze aannemen op het gebied van seksualiteit. Onderzoek van Mul

(2009) toont aan dat de denkbeelden die jongeren vanaf vijftien jaar hebben, over het algemeen permissiever zijn dan dat eerder onderzoek heeft aangetoond. Van de 327 respondenten heeft een kwart ervaring met one-night-stands, het plaatsen van seksueel getinte foto's op het internet en het strippen voor een webcam. Bovendien staan zowel jongens als meisjes permissief tegenover homoseksualiteit en seks voor het huwelijk. Verder toonde een onderzoek van Rutgers WPF al aan dat bijna één op de vijf seksueel actieve Nederlandse jongeren geen relatie had met de persoon waar hij/zij voor het laatst seks mee had en dat één op de tien jongens en één op de twintig meisjes ervaring heeft met seks op het internet (De Graaf, Höing, Zaagsma & Vanwesenbeeck, 2007). Tenslotte concludeert onderzoek dat 1% á 2% van de totale populatie jongeren ervaring heeft met 'ruilseks'. Ondanks dat dit geen groot percentage lijkt, gaat het toch om bijna 49.274 jongeren (Jeugdmonitor, 2014). Ruilseks is een fenomeen dat acht jaar geleden zijn intrede heeft gedaan in de samenleving en voor veel commotie heeft gezorgd. Bij ruilseks verrichten jongeren seksuele handelingen in ruil voor een geldelijke of materiele beloning. 'Breezerseks' is de bekendste variant hiervan, waarbij jonge meisjes seks hebben in ruil voor het alcoholische drankje Breezer (Van de Walle, Berlo, Picavet & Verhoeff, 2010).

De seksuele activiteit van jongeren en hun permissieve houding ten aanzien van seks baart ouders en deskundigen zorgen. Ze zijn van mening dat de seksuele emancipatie onder jongeren onbehoorlijk en gevaarlijk seksueel gedrag veroorzaakt. Bij de onderbouwing van deze gedachte worden veelal verschijnselen als groepsverkrachtingen, loverboys, ongewenste seks via het internet en ruilseks aangehaald. Het zijn fenomenen die vooral de laatste jaren regelmatig de revue passeren in de media. Voornamelijk de media-aandacht voor deze negatieve betrekkingen tussen jongeren en seksualiteit hebben het seksualiseringsdebat aangewakkerd (Wouters, 2008).

§2.2.2 Seksualiteit in de media

Een uitwerking van de geseksualiseerde maatschappij zijn de media. Tijdens debatten over seksualisering van de samenleving worden de media als grootste boosdoeners aangewezen.

Er is relatief veel onderzoek gedaan naar de mate van seks in de media. Volgens deze voornamelijk Amerikaanse onderzoeken kunnen jongeren tegenwoordig veel meer seks in de media zien dan vroeger en wordt seks ook veel explicieter in beeld gebracht. De komst van het internet heeft dit versterkt. Met slechts een paar muisklikken is seksuele content voor iedereen bereikbaar, ook voor kinderen (Nikken, 2006). Bovendien zijn er de laatste jaren steeds meer media opgekomen die zich speciaal richten op de seksualiteit van jongeren. In 1993 en 1994 was er al het televisieprogramma *Seks met Angela*, een talkshow over seks voor jongeren, maar vanaf 2003 zijn er steeds meer seksualiteit-programma's voor de jeugd op de buis verschenen: *Neuken doe je zo!* (2003), *Sputten en Slikken* (2005-2010), *SEXY* (2007), *40 Dagen Zonder Seks* (2009),

Ouders hebben geen seks (2009) en *Dokter Corrie (2013)*. Niet alleen op televisie maar ook in de geschreven media is er vooral de laatste tien jaar veel aandacht voor de jeugd en seksualiteit. Zo zijn jeugdboekenseries zoals de *Vlinderserie (2001-2007)* en *Hoe overleef ik ...? (1998-2012)*, waarin de seksuele ontdekkingsreizen van tienerpersonages aan de orde komen, ontzettend populair bij tieners. Verder besteden ook jongerentijdschriften veel aandacht aan seksualiteit. Dit gebeurt veelal in de vorm van speciale seksrubrieken waarin redacties en deskundigen reageren op vragen en problemen van lezers. Ten slotte is er zelfs op de in de afgelopen tien jaar opgekomen profielenwebsites zoals Facebook en Myspace, die vooral bij jongeren erg populair zijn, aandacht voor seksualiteit. Zo kunnen door de gebruikers de seksuele geaardheid en andere intieme voorkeuren en gedachten worden vermeld. Volgens Nikken (2006) lijkt seks en jongeren vandaag de dag een hot topic te zijn.

Wat verder uit onderzoek naar seksualiteit in de media naar voren is gekomen, is dat seks en erotiek in de media erg verschillen van de realiteit. In de media wordt er tussen mannen en vrouwen die betrokken zijn bij seks een duidelijk onderscheid gemaakt, wat er toe leidt dat vrouwen vooral worden afgebeeld als een lustobject voor mannen. Allereerst zijn vrouwen veel vaker dan mannen naakt te zien in de media (op televisie wel vier keer vaker). Daarnaast worden mannen op het gebied van seks in de media vaak dominant afgebeeld en vrouwen juist onderdanig. Ten slotte gedragen vrouwen zich in de media vaak veel uitdagender en provocerende dan mannen in romantische en erotische situaties (Nikken, 2006). Deze opvallende verschillen tussen de seksen zijn bovendien niet alleen aanwezig in de algemene media, ook komen ze duidelijk naar voren in dramaserieën gericht op jongeren (Aubrey, 2004). Naast dit punt verschilt het beeld van seks in de media ook nog op andere vlakken van de werkelijkheid. Zo hebben de personen die seksuele handelingen verrichten bijna nooit een relatie met elkaar, zijn de personen die aan seks doen vooral jong, slank en succesvol, doen personen vaker aan seks om het seksuele genot dan vanuit liefde, genieten personen die aan seks doen daar bijna altijd van en worden bewust veilig vrijen en negatieve gevolgen van seks zoals zwangerschappen, gewetenskwetsies en ziektes bijna nooit getoond (Nikken, 2006).

§2.2.2a Seksualiteit in jongerenbladen

Veel op jongeren gerichte tijdschriften en muziekbladen besteden tegenwoordig relatief veel pagina's aan seksualiteit (Nikken, 2006). De tijdschriften bevatten niet alleen met enkele regelmaat verhalen, weetjes en quizen met betrekking tot seksualiteit, maar ook vaste rubrieken waarin de lezers vragen kunnen stellen aan deskundigen en ervaringen kunnen delen op het gebied van seksualiteit. Bij dit laatste gaat het om speciale liefdes-, relatie-, lichaam- en seksrubrieken. Huidige Nederlandse jongerenbladen met zulke rubrieken en/of andere vormen van aandacht voor seksualiteit zijn: *Tina*, *Meiden Magazine*, *Hoe overleef ik...*, *Girlz!*, *Hitkrant*,

CosmoGIRL!, *Fashionista* en *LINDA.MEIDEN*. Ondanks de massale opkomst van het internet in de afgelopen jaren, zijn tijdschriften nog altijd populair bij tieners. Volgens mediawetenschapper Linda Duits (2011) is dit te verklaren doordat tijdschriften voor jongeren de belangrijkste bron voor informatie over liefde en seksualiteit vormen. Internet is, stelt zij, slechts een aanvulling op deze informatie. Jongeren prefereren jongerentijdschriften en televisiedrama's als informatiebron voor liefde, seks en relaties (Buckingham & Bragg, 2003). Dat jongeren, en vooral meisjes, voornamelijk tijdschriften als bron van informatie zien en hier meer van aannemen dan van andere media, wordt ondersteunt door het onderzoek van SpunkSTBY (2008) dat aantoont dat meisjes het meest beïnvloedt worden door tijdschriften. Bovendien verklaart het ook waarom het vooral meidenbladen zijn die aandacht aan seksualiteit besteden.

Naar de aanwezigheid van seksualiteit in tienertijdschriften is voornamelijk vanaf de jaren negentig van de twintigste eeuw wetenschappelijk onderzoek gedaan. Uit deze onderzoeken blijkt dat de houding van jongerenbladen ten aanzien van seksualiteit in loop der jaren veranderd is. Halverwege de jaren zeventig van de twintigste eeuw zagen feministen meiden- en vrouwenbladen vooral als onderdrukking. De advertenties in de tijdschriften deden volgens hen niks anders dan de lezeressen overtuigen van hun tekortkomingen en ze vervolgens in de consumptiehoek duwen met beloftes dat lichamelijke ontevredenheden en onzekerheden verholpen konden worden met de aanschaf van bepaalde producten. Hiernaast promootten de bladen romantiek als de term waarin vrouwen hun seksualiteit zouden moeten interpreteren en zouden moeten uitoefenen. Dit vereiste onderdanig en meegaand gedrag van vrouwen in relatie tot mannen en veroorzaakte een neurotische vrouwelijkheid, omdat meidenbladen de gedachte verspreidden dat er niet op vertrouwd kon worden dat mannen trouw blijven, waardoor andere vrouwen altijd concurrentes zouden blijven. De probleemrubrieken in de tijdschriften herhaalden en bevestigden dit kleine gebied waar de vrouwelijke interesse lag (McRobbie, 1997).

Ander onderzoek naar de wijze waarop meidenbladen hun lezeressen inlichtten over de wereld om hen heen, toonde aan dat er in de jaren tachtig van de twintigste eeuw nog niet veel veranderd was. De Britse meidenbladen *Jackie* en *Just Seventeen* schotelde de meisjes een relatief beperkt wereldbeeld voor, waarin het belangrijkste levensdoel het vinden van een geschikte man leek te zijn. Voor zelfontplooiing van de vrouw was weinig tot geen aandacht (McRobbie, 1991). Volgens McRobbie was er sprake van een claustrofobische wereld die weerstand bood tegen veranderingen. Er was totaal geen interesse in de verbetering van de positie van de vrouw in de samenleving, behalve binnen het kader van de al gevestigde conventionele vrouwelijkheid. De bevrijding van vrouwen waar glossy's beweerden voor te zorgen, omvatten tijdens de jaren zeventig en begin jaren tachtig van de twintigste eeuw dan ook alleen meer en betere seks voor vrouwen. Geen onafhankelijkheid en zelfontplooiing (McRobbie, 1997).

Volgens de analyse van Amerikaanse meidenbladen blijkt dit in de jaren negentig van de twintigste eeuw nog bijna hetzelfde te zijn. Tot in ieder geval halverwege de jaren negentig werd er in *Seventeen Magazine* nog steeds geen volwaardig beeld van het leven van meisjes geschetst. Terwijl in dit jaar meer vrouwen dan ooit tevoren een carrière hadden en het huwelijk uitstelden, weerspiegelde de inhoud van het tijdschrift deze ambities en prestaties die jonge vrouwen kunnen hebben, niet. Ook werden de man-vrouwrelaties nog vaker traditioneel dan geëmancipeerd voorgesteld (Schlenker, Caron & Halmeton, 1998). De bladen *Seventeen Magazine* en *YM* bevatten de boodschap dat meiden aan de ene kant naar aanleiding van de hetero-geërotiseerde schoonheidsidealen zichzelf door middel van kleding, make-up en hun lichaam moesten presenteren als seksueel aantrekkelijke vrouwen voor jongens, maar dat ze er aan de andere kant voor moesten oppassen dat hun seksualiteit niet zou leiden tot daadwerkelijke seksuele activiteit met een jongen. Ook in de jaren negentig ontbraken de discoursen die de seksuele gevoelens en verlangens van vrouwen en de mogelijkheid tot het hebben van seks voor het genot, zonder dat dat gerelateerd is aan het zwichten voor de seksuele verlangens van de man, erkennen. Seks werd voorgesteld als een pleziertje voor de man waar vrouwen zich buiten een relatie om niet voor moesten laten gebruiken. Mannelijke seksualiteit werd hiertegenover, net zoals voorgaande jaren, gezien als onproblematisch (Durham, 1998).

Wat uit deze onderzoeken naar Britse en Amerikaanse meidenbladen naar voren komt, is dat tot in de jaren negentig van de twintigste eeuw, seksualiteit in de bladen steeds gekoppeld werd aan het al dan niet hebben van een vriend of man. Tot in 1996 lijkt het vinden van een jongen volgens de tijdschriften het belangrijkste levensdoel voor meisjes te zijn. Ook tonen twee van de studies aan dat seksualiteit van meisjes in meidenbladen verbonden werd aan het uiterlijk. De seksualiteit van meisjes kwam volgens deze bladen tot uitdrukking in hun kleding, make-up en houding. Door het benadrukken dat meiden zichzelf lichamelijk mooi moesten maken voor de aandacht van jongens, stuurden de tijdschriften bovendien aan op het bekijken van meisjes als lustobject. Wel moesten meisjes volgens de tijdschriften bescheiden blijven in hun seksuele omgang met jongens, seksuele verlangens van meisjes werden totaal buiten beschouwing gelaten. De hoofdgedachte van de meidenbladen over seksualiteit was tot halverwege de jaren negentig: groei eerst uit tot een volwassen vrouw, vindt een geschikte man en dan mag je een seksleven hebben.

In opvolging van deze onderzoeken heeft De Bruin in 1998-1999 onderzoek gedaan naar de seksualiteit in Nederlandse jongerenbladen *Fancy*, *Yes*, *Webber*, *Break Out!*, *Hitkrant* en *Top 10*. Dit onderzoek was relevant omdat voorgaande studies enkel betrekking hadden op Britse en Amerikaanse tijdschriften en bovendien ook alleen op meidenbladen en daarmee tekort schoten voor de verklaring van de manier waarop seksualiteit in de Nederlandse jongerenbladen voorkomt. Bovendien heeft Nederland internationaal gezien een bijzondere positie als het op

seksualiteit aankomt. In tegenstelling tot het buitenland heerst er in Nederland een zeer vrije seksuele moraal. Bij het onderzoek naar seksualiteit in Nederlandse jongerenbladen is het dan ook van belang om rekening te houden met de opvattingen die in Nederland heersen over jongerenseksualiteit. De Bruin heeft daarom onderzocht op welke manier Nederlandse jongerenbladen zich in de periode 1987-1997 hebben ontwikkeld in de manier waarop ze met seksualiteit omgaan. Dit heeft hij gedaan door de inhoud van tijdschriften uit de jaren 1987, 1992 en 1997 door middel van een thematische inhoudsanalyse met elkaar te vergelijken. De belangrijkste conclusie die hieruit voortkwam was dat zich een duidelijke verandering heeft voorgedaan in de manier waarop seksualiteit in de tijdschriften benaderd werd en in de rollen die aan jongens en meisjes werden toegeschreven. Uit het onderzoek blijkt namelijk dat de romantische beschrijving van seksualiteit in de loop der jaren plaats heeft gemaakt voor een steeds gedetailleerdere beschrijving van seksuele handelingen. In 1987 ging het volgens De Bruin in de tienerbladen voornamelijk “over een romantische ontmoeting met kaarslicht en hand-en-hand weglopen” (De Mik, 30 mei 2001). Ook werd er nadruk gelegd op het wisselende belang en de verschillende rollen van jongens en meisjes op het gebied van seksualiteit. In deze tijd werd seksualiteit voor meisjes acceptabel gemaakt door alleen de nadruk te leggen op non-genitale activiteit. Wanneer het over de seksuele activiteiten van meisjes ging, werden alleen non-genitale handelingen zoals kussen en strelen beschreven, waardoor de eigenlijke seks verborgen bleef. De tijdschriften vonden dat het beschrijven van genitale aspecten te pornografisch zou worden. Volgens de bladen moesten meisjes in romantische zwijm afwachten op de komst van een vriend. Vanaf begin jaren negentig veranderde dit. In 1992 was het romantische perspectief bij de behandeling van seksualiteit in de tienerbladen minder en werden seksuele handelingen zelfs genoemd. De Bruin: “In 1992 eindigt een afspraakje met seks” (De Mik, 30 mei 2001). In 1997 bleken de tijdschriften het romantische perspectief bijna volledig los te hebben gelaten en werd een steeds gedetailleerdere beschrijving van seksuele handelingen zichtbaar. Bovendien kregen meisjes in de bladen een actievere rol op het gebied van seksualiteit toebedeeld dan vroeger. Het wisselende belang van sekseverschil dat in 1987 nadrukkelijk werd genoemd, leek meer en meer onder druk te staan. Deze ontwikkeling door de tijd toont een duidelijke emancipatie van de manier waarop de jongerenbladen met seksualiteit zijn omgegaan. Volgens De Bruin is dit te verklaren doordat er in de media steeds meer over seks gesproken werd. Dit heeft er toe geleid dat jongeren op zoek zijn gegaan naar hun eigen seksuele identiteit waarop de jongerenbladen hebben ingespeeld. Ook de vervaging van de duidelijke grenzen tussen jongens en meisjes en tussen tieners en volwassenen heeft bijgedragen aan deze seksuele emancipatie (De Bruin, 1999).

Het meest recente onderzoek naar seksualiteit in tienertijdschriften is dat van Joshi. In 2012 publiceert zij de uitkomsten van haar onderzoek naar het verschil tussen Amerikaanse en

Nederlandse meisjesbladen (*Fancy, Girlz!, CosmoGIRL!* en *Seventeen*) bij de benadering van seks. Er komt naar voren dat er in Amerikaanse bladen meer dan in Nederlandse bladen aandacht is voor de risico's en negatieve effecten van seks. Daarnaast is er in Nederlandse bladen veel aandacht voor strelende als vorm van seks en het seksueel genot van vrouwen, terwijl in Amerika bijna alleen aandacht is voor penetratie en de nadruk ligt op het pleasen van de man. Eén van de belangrijkste bevindingen die Joshi doet, is dat Amerikaanse tienerbladen vooral schrijven over de 'hook-up culture' (one-night-stands, friends with benefits, etc.), terwijl Nederlandse bladen vaker schrijven over seks binnen een serieuze relatie. Amerikaanse jongeren worden volgens Joshi dan ook aan de ene kant geconfronteerd met jongeren in films en videoclippen die constant seks hebben en leren aan de andere kant op school om te wachten met seks tot het huwelijk. In Nederland is volgens haar sprake van een veel eenduidigere boodschap op het gebied van seks. Zowel op scholen als in de media wordt uitgedragen dat seks fijn is maar dat je er pas aan moet beginnen als je er echt klaar voor bent en het liefst met iemand waar je van houdt (Joshi, 2012).

§2.2.3 Effecten van seksualiteit in de media op jongeren

Er bestaat vandaag de dag veel bezorgdheid over de mate waarin de omvangrijke aanwezigheid van seksualiteit in de media invloed heeft op het denken en doen van jongeren. Door verschillende partijen worden de seksueel getinte uitingen en seksuele stereotypen in de media in verband gebracht met seksueel grensoverschrijdend gedrag van jongeren. Uit onderzoek is gebleken dat deze beweringen tot op zekere hoogte legitiem zijn. Jongeren blijken inderdaad risico's te lopen wanneer zij veelvuldig gebruik maken van media die een sterke nadruk leggen op seks en uiterlijk (Nikken & De Graaf, 2011). In 2007 toonde onderzoek van het Nederlandse Jeugdinstituut onder jongeren met een leeftijd van 12 tot 17 jaar aan, dat jongens die veelvuldig videoclippen kijken meer seksuele ervaringen hebben en meisjes die vaker videoclippen kijken seksueel grensoverschrijdend gedrag meer tolereren. Ook blijken zowel jongens als meisjes die meer gebruik maken van het internet, meer seksuele ervaring hebben (Nikken, 2007).

Een recentere studie onder jongeren tot 25 jaar laat zien dat de media ook een rol spelen bij het plaatsvinden van grensoverschrijdend seksueel gedrag. Het vaker zien van (gewelddadige) porno en het meer tijd besteden aan televisiekijken en internetten gaat bijvoorbeeld samen met het vaker seksueel misbruik maken van dronken personen, de uitoefening van meer seksuele dwang en meer grensoverschrijdend gedrag zonder fysiek contact, zoals staren en het maken van seksistische opmerkingen (Kuyper, De Wit, Adam, Woertman & Van Berlo, 2010).

Ook het gebruik van internetporno door jongeren heeft invloed op de opvattingen en gedragingen die zij hebben. Onderzoek van de Universiteit van Amsterdam constateerde dat wanneer het zien van erotiek en porno bij jongeren tot opwindend en fascinerend leidt, de kans

groot is dat jongeren meer bezig zullen zijn met het zoeken naar meer internetporno (Peter & Valkenburg, 2008). Wanneer dit zoeken naar porno de jongeren voldoening geeft, neemt vooral bij de jongens de kans toe dat ze vrouwen gaan zien als een lustobject. Dit kan vervolgens weer resulteren in meer gebruik van internetporno (Peter & Valkenburg, 2009a). Tenslotte kan het zien van porno er toe leiden dat jongeren minder plezier aan hun eigen seksualiteit gaan beleven, wat ook weer kan zorgen voor meer pornogebruik (Peter & Valkenburg, 2009b). Jongeren kunnen door veelvuldig gebruik internetporno realistisch en bruikbaar gaan vinden, wat kan leiden tot het ontstaan van de opvatting dat seks vooral instrumenteel is in plaats van relationeel (Peter & Valkenburg, 2010).

Een andere studie toonde ook aan dat de opvattingen van jongeren beïnvloed kunnen worden door media-inhoud. De mate waarin jongeren de opvattingen dat mannen sterk gedreven worden door seks, dat een sexy uiterlijk voor vrouwen belangrijk is en dat seks zonder liefde acceptabel is, aannemen, blijkt afhankelijk te zijn van het mediagebruik. Meisjes die meer soaps kijken en vaker aan internet-chatten doen, zijn meer overtuigd van deze opvattingen. Ditzelfde geldt voor jongens die vaker sport en porno in de media bekijken (Ter Bogt, Engels, Bogers & Kloosterman, 2010).

Deze studies tonen aan dat seksualiteit in de media samen kan gaan met meer seksuele ervaring, liberalere opvattingen en grensoverschrijdend seksueel gedrag van jongeren. Wel moet hierbij opgemerkt worden dat de invloed van de media op seksueel gedrag ook afhangt van andere factoren zoals leeftijdsgenoten, opvoeding en mediapercepties (Bersamin, Fisher, Hill, Grube & Walker, 2008; Nikken, 2009; Ward & Friedman, 2006). Nikken (2009) noemt de drie typen effecten die media op jongeren van 12 tot 18 jaar hebben: beïnvloeding van de emoties en verwachtingen, beïnvloeding van permissieve houdingen en seksuele opvattingen, en beïnvloeding van seksueel gedrag.

Ondanks dat er geen specifiek onderzoek gedaan is naar de effecten van seks in jongerenbladen op het gedrag en de opvattingen van jongeren, kan naar aanleiding van de hierboven beschreven studies aangenomen worden dat ook de seksuele content in tienertijdschriften effect heeft op jongeren. Onderzoek naar de beeldvorming van seksualiteit in Nederlandse tienertijdschriften is daarom zeer relevant.

3. Methode

De vraagstelling waar het in deze thesis om draait, luidt als volgt: *Hoe heeft de beeldvorming van seksualiteit in enkele Nederlandse tienertijdschriften zich in de afgelopen tien jaar ontwikkeld?* Bij het onderzoek hiernaar staat de analyse van de inhoud van enkele tienertijdschriften centraal. In dit hoofdstuk wordt ingegaan op de methode die gehanteerd wordt bij de analyse, de exacte eenheden die geanalyseerd worden en de tijdsperiode waartoe dit onderzoek zich beperkt.

§3.1 Kwalitatieve inhoudsanalyse

Om de onderzoeksvraag en deelvragen te beantwoorden zal gebruik gemaakt worden van een kwalitatieve inhoudsanalyse van tienertijdschriften. Er is gekozen voor een kwalitatieve analyse, omdat kwantitatieve inhoudsanalyses latente eigenschappen van teksten negeren en daardoor te beperkt zijn in hun verklarende waarden. Bovendien wil ik onderzoeken welk beeld van seksualiteit er door de tienertijdschriften wordt uitgedragen, ofwel wordt gecommuniceerd naar de lezers. Aangezien communicatie kwalitatief van aard is, is kwalitatief onderzoek hier uitermate geschikt voor (Potter, 1996). Kwalitatieve inhoudsanalyse is in tegenstelling tot kwantitatieve analyse in staat de link tussen tekst en context te maken en biedt de mogelijkheid redeneringen en vertogen in de tekst bloot te leggen. Vanwege deze eigenschappen zal een kwalitatieve aanpak leiden tot een evenwichtiger en preciezere conclusie over de beeldvorming in de tijdschriften dan een kwantitatieve benadering (Den Boer, Bouwman, Frissen & Houben, 1994).

§3.1.1 Vertooganalyse

Voor dit kwalitatieve onderzoek is specifiek gekozen voor een vertooganalyse als methode¹. Het analyseren van vertogen houdt in, het analyseren van de manier waarop via taal, in de vorm van geschreven teksten, gesproken teksten en beelden, een sociale werkelijkheid (in dit geval een werkelijkheid die betrekking heeft op seksualiteit) wordt geconstrueerd. Vanwege het uitgangspunt dat taal aan de basis ligt van werkelijkheidsconstructie, kan taal worden beschouwd als een vorm van sociaal gedrag. Deze benadering heeft vier implicaties. De eerste is dat taalgebruik opgevat moet worden als constructie van de werkelijkheid en niet als expressie of weerspiegeling van de werkelijkheid. Een vertooganalyse is dan ook onderzoek naar de manier waarop meningen en werkelijkheden in taal geconstrueerd worden. De tweede implicatie is dat taalgedrag niet alleen bestaat uit de uitdrukking van intenties en bedoelingen

¹ In wetenschappelijke literatuur wordt in plaats van de term 'vertoog' vaak de Engelse term 'discourse' gebruikt. De termen betekenen hetzelfde en zijn inwisselbaar. In deze thesis wordt gebruik gemaakt van de Nederlandse term 'vertoog'. De reden hiervoor is dat de gehele thesis in het Nederlands geschreven is en daarnaast maakt dit het verband met het onderzoek van Joost de Bruin (1999) duidelijker, hij spreekt ook van 'vertooganalyse'.

van de taalgebruiker, maar ook betekenissen produceert waar de taalgebruiker zich niet bewust van is. Taalgebruik is namelijk niet neutraal en herbergt allerlei betekenissen waardoor er bij communicatie niet alleen boodschappen worden uitgewisseld, maar ook metaboodschappen die inherent zijn aan het taalgebruik. De derde implicatie is dat taalhandelingen zowel bedoeld als onbedoeld verstrekkende gevolgen kunnen hebben. Door middel van een taalhandeling kan een gewenst effect bereikt worden, bijvoorbeeld wanneer je iemand wilt overtuigen van iets en je slaagt daar in. Echter, een taalhandeling kan ook een onbedoeld effect hebben, bijvoorbeeld wanneer er een betekenis geconstrueerd wordt, die vervolgens een eigen leven gaat leven. De vierde implicatie is ten slotte dat taalgedrag afhankelijk is van de context. Wat mensen zeggen kan sterk variëren met betrekking tot de sociale situatie waarin zij zich bevinden. Taalhandelingen worden namelijk gereguleerd door sociale regels, die onder andere bepalen wie wat, wanneer en waar iets mag zeggen en hoe dit gedaan dient te worden (Van den Berg, 2004a).

Het uitgangspunt van een vertooganalyse in het analyseren van teksten is het onderzoeken van betekeniskenmerken van de tekst zelf, om zo het beeld dat van de sociale werkelijkheid (hier dus van seksualiteit) geconstrueerd wordt te achterhalen (Van den Berg, 2004b). Hierbij focust een vertooganalyse niet alleen op de duidelijk waarneembare, manifeste elementen van teksten, maar ook op dieperliggende betekenissen. Met de focus op 'onderliggende' structuren van een tekst, waarbij de manier van presentatie, toon, woordgebruik en stijl van belang zijn, komt een vertooganalyse de tekortkomingen van kwantitatieve analyse tegemoet (Van Dijk, 1985). Een vertooganalyse biedt hierdoor niet alleen de mogelijkheid om te onderzoeken wat er over seksualiteit in de tijdschriften aan bod komt, maar ook welke veronderstellingen er over seksualiteit bij de redacties en de lezers van de jongerenbladen aanwezig zijn en hoe jongeren op seksualiteit worden aangesproken. Het zijn aspecten waaruit kan worden afgeleid welk beeld van seksualiteit door tienertijdschriften wordt neergezet. Bovendien gaat het bij vertooganalyse niet alleen om de aspecten van de tekst zelf, maar ook om de posities die individuen in en rondom die tekst aannemen, zoals de redacties en de lezers. Aan de hand van de vertooganalyse van de teksten kan geëvalueerd worden wat de uitingen van individuen betekenen voor hun identiteit. Ook dit is interessant bij het onderzoek naar de beeldvorming van seksualiteit in tijdschriften (De Bruin, 1999).

Naar aanleiding van het bovenstaande kan geconcludeerd worden dat een vertooganalyse uitermate geschikt is voor het beoordelen van verschillende niveaus en aspecten van teksten en bovendien in staat is deze te relateren aan posities van individuen ten opzichte van de inhoud van de tekst en de maatschappij waarin ze zich bevinden. Hierdoor is vertooganalyse zeer bruikbaar voor de bestudering van de beeldvorming van seksualiteit in tienertijdschriften.

§3.1.1a Thematische inhoudsanalyse

Bij mijn vertooganalyse van tienertijdschriften zullen hoofdzakelijk tekstuele, maar wanneer aanwezig ook beeldende aspecten van vaste vraag- en probleemrubrieken en seksitems in enkele tienertijdschriften worden geanalyseerd. Het doel is om zo de vertogen die in de tijdschriften over seksualiteit geconstrueerd worden te achterhalen. Hierbij zal zowel gefocust worden op de vertogen die door de tijdschriftredacties worden geconstrueerd als op de vertogen die door jongeren in de bladen geconstrueerd worden. Om bij de bespreking van de resultaten duidelijk onderscheid te kunnen maken tussen de vertogen van de jongeren in de tijdschriften en de opvattingen van jongeren in het algemeen, zullen de jongeren die in de tijdschriften aan het woord zijn, in deze thesis worden aangeduid met 'lezers'. Naar aanleiding van de in het theoretisch kader gegeven definitie van seksualiteit: (a) gerichtheid op geslachtelijkheid; lichamelijke verschillen tussen mannen en vrouwen, (b) seks(drift), (c) uitingen die betrekking hebben tot seks, zal er gezocht worden naar de door de redacties en lezers in de tijdschriften uitgedragen vertogen over het mannen –en vrouwenlichaam, geaardheid en seksueel contact. Ik zal hierbij te werk gaan volgens de thematische inhoudsanalyse zoals beschreven door Hennie Boeije (2005).

De thematische inhoudsanalyse neemt de grounded theory-benadering (de gefundeerde theoriebenadering), ontwikkeld door Strauss en Corbin in 1967, als uitgangspunt. Het meest belangrijke kenmerk van de gefundeerde theoriebenadering is dat er tijdens het onderzoek een eigen theorie wordt afgeleid uit de data die op systematische wijze verzameld zijn. De theorie wordt daarom inductief genoemd (Strauss & Corbin, 1990). Ditzelfde geldt voor de thematische inhoudsanalyse, alleen is de aanpak van deze benadering pragmatischer doordat er grotere stappen worden gemaakt in de analyseprocedure. Boeije onderscheidt drie kernelementen van de analyse: constante vergelijking, analytische inductie en theoretische sensitiviteit.

Bij de constante vergelijking worden gegevens op systematische wijze met elkaar vergeleken. Volgens Boeije is een grondige literatuurstudie, voorafgaand aan het onderzoek, uitmondend in een theoretisch kader dat het onderzoeksproces stuurt, essentieel. De procedure van de constante vergelijking bestaat uit het analyseren ofwel het coderen van de data via drie verschillende wegen. Via 'open coderen', dat plaatsvindt tijdens de exploratie fase. Hierbij gaat het om het toekennen van steekwoorden aan aspecten van de verzamelde data. Kort gezegd komt het hierbij neer op het coderen van stukken tekst (zie appendix B, p.82). Via 'axiaal coderen', dat plaatsvindt in de specificatie fase. Hierbij worden er dwarsverbindingen gemaakt tussen categorieën en hun eigenschappen. Stukken tekst met dezelfde code worden vergeleken waarbij gekeken wordt naar overeenkomsten en verschillen. Tenslotte via 'selectief coderen', dat gebeurt in de reductie fase. Hierbij wordt er gezocht naar de centrale categorie(ën) en de aan die kerncategorie(ën) gerelateerde overige categorieën. Er wordt gezocht naar

uitzonderingen op de gevonden codes om zo de theorie af te bakenen. Het doel van de constante vergelijking is het verkrijgen van theoretische verzadiging om vervolgens een theorie te kunnen ontwikkelen (Boeije, 2005).

De uitwerking van theorie vindt in de integratiefase plaats aan de hand van de methode van analytische inductie. Hierbij is creativiteit en theoretische sensitiviteit zeer belangrijk. Met theoretische sensitiviteit wordt bedoeld dat de onderzoeker in staat is om theoretisch over gegevens na te denken, ofwel dat hij/zij ideeën weet uit te werken tot een verklaring van een bepaald verschijnsel. Hiernaast is volgens Boeije ook kennis van bestaande concepten van groot belang. Volgens haar is bestudering van bestaande literatuur voorafgaand aan het onderzoek nodig om te voorkomen dat steeds hetzelfde opnieuw uitgevonden wordt en om op de hoogte te zijn van bestaande ideeën en discussies. De concepten fungeren tijdens het onderzoek als 'sensitizing concepts', ze hebben een sturende functie bij de uitvoering van de analyse. Op dit punt verschilt de thematische inhoudsanalyse sterk van de gefundeerde theoriebenadering van Strauss en Corbin. Bij deze benadering wordt theorie pas geraadpleegd nadat het onderzoek is afgerond, om zo de invloed van bestaande theorieën op het onderzoek te beperken (Boeije, 2005).

Het in deze thesis beschreven onderzoek naar enkele tienertijdschriften zal aan de hand van de hierboven beschreven thematische analyse worden uitgevoerd. Er zal dus worden begonnen met de constante vergelijking van de inhoud van de bladen. Allereerst zal de open codering van de tijdschriften plaatsvinden. Hierbij zal per jaargang (dus voor alle jaren in de periode 2004-2013) een codelijst met de aan de bladen toegeschreven codes worden opgesteld. De codes die hierbij gebruikt zullen worden, zullen de vorm van een duidelijke beschrijving of bewering hebben om zo de vertogen die in de bladen over seksualiteit geconstrueerd worden te kunnen vatten. Wanneer de open codering klaar is, zal aan de hand van de codelijsten de axiale codering plaatsvinden. De ontwikkelde codes zullen worden gereduceerd en worden geordend. Deze fase van coderen zal resulteren in een codeboom per jaargang. De codelijsten en codebomen zijn terug te vinden in appendix B. Naar aanleiding van de tien ontstane codebomen, zal ten slotte de selectieve codering plaatsvinden. Deze fase zal leiden tot één of meerdere kerncategorieën en hieraan gerelateerde categorieën. De (kern)categorieën, die de door de redacties en de lezers in de bladen gecreëerde vertogen zullen omvatten, zullen uitgebreid worden beschreven in het resultatenhoofdstuk van deze thesis (p.35). Na deze coderingsfases ofwel de constante vergelijking van de tienertijdschriften zal de analytische inductie plaatsvinden. Hierbij zal worden geprobeerd om de uitkomsten van de constante vergelijking aan de hand van eerder onderzoek naar seksualiteit in Nederland en in jongerenbladen (beschreven in het theoretisch kader, p.10) te verklaren. Theoretische sensitiviteit zal hierbij een rol spelen. De resultaten van de analytische inductie zullen eveneens in het

resultatenhoofdstuk vermeld worden. Met het onderzoek zal niet zozeer geprobeerd worden om een nieuwe theorie te creëren, maar zal er vooral gekeken worden naar in hoeverre bestaande concepten, categorieën, hypothesen, ideeën en theorieën ondersteund worden door de gevonden data en zal bestaand onderzoek aangevuld worden.

Kort samengevat zal het onderzoek er als volgt uitzien: aan de hand van open en axiale codering van de tienertijdschriften zullen de door de redacties en lezers per jaar geconstrueerde vertogen over seksualiteit worden blootgelegd, deze zullen vervolgens tijdens de fase van de selectieve codering met elkaar vergeleken worden en resulteren in categorieën die de vertogen en de eventuele ontwikkelingen die ze in de periode 2004-2013 hebben doorgemaakt omvatten, de categorieën zullen vervolgens aan de hand van bestaande literatuur besproken en toegelicht worden en uiteindelijk zullen de categorieën leiden tot het antwoord op de vraag hoe de beeldvorming van seksualiteit in de tijdschriften zich ontwikkeld heeft.

§3.2 Analyse-eenheden

De eenheden die door middel van de kwalitatieve vertooganalyse onderzocht zullen worden, zijn nummers van de tienertijdschriften *Hitkrant*, *Girlz!* en *CosmoGIRL!*. *Hitkrant* is een muziektijdschrift dat wekelijks verschijnt en bedoeld is voor jongens en meiden van 12 tot en met 16 jaar en de bladen *Girlz!* en *CosmoGiRL!* worden eens per maand uitgebracht en zijn gericht op meiden van 12 tot en met 19 jaar. Er is gekozen voor deze tijdschriften omdat ze op dit moment de meest populaire, minimaal tien jaar bestaande tijdschriften met een seksrubriek of seksitems zijn bij jongeren van 12 tot en met 19 jaar. Dat het minimaal tien jaar bestaande tijdschriften zijn met aandacht voor seksualiteit is van belang om een eventuele ontwikkeling van de beeldvorming van seksualiteit in de bladen door de jaren heen goed te kunnen onderzoeken. Daarnaast is het relevant dat de onderzochte tijdschriften populair zijn bij jongeren, omdat het onderzoek daardoor inzicht geeft in het beeld van seks waarmee de meeste tienerlezers geconfronteerd worden. Dit is nodig om een zinnige uitspraak te kunnen doen over de grootschalige bezorgdheid van ouders en deskundigen over seksualiteit in de media. Omdat niet alleen seks ofwel seksueel contact, maar ook seksuele geaardheid en de lichamelijke verschillen tussen jongens en meisjes onder 'seksualiteit' vallen, zullen ook items die betrekking hebben op deze onderwerpen worden geanalyseerd.

Bij de analyse van de *Hitkrant* zullen verschillende rubrieken onderzocht worden. Dit komt doordat de (seks)probleemrubriek in het tijdschrift in de afgelopen tien jaar verschillende vormen heeft gehad. Er zal gekeken worden naar de rubrieken 'Hitsig', 'Kim' en 'Love & Seks

Problems'. Bij de analyse van het tijdschrift *Girlz!* zal ik me concentreren op de vaste rubriek 'Sextalk' uit de vaste sectie 'Girlz! Talk'. De analyse de *CosmoGIRL!* zal tenslotte bestaan uit de vertooganalyse van een per nummer wisselend item dat betrekking heeft op seksualiteit. Deze items variëren van persoonlijke verhalen, problemen en vragen van lezers tot tips, informatie en advies van de redacties op het gebied van seksualiteit. Twee *CosmoGIRL!*-tijdschriften bevatten niet één maar twee items over seks, in deze gevallen worden daarom twee items geanalyseerd. Een overzicht van de exacte tijdschrift-nummers en de onderdelen die geanalyseerd worden, is te vinden in appendix A (p.79).

§3.3 Analyseperiode

Van de drie verschillende tijdschriften zullen de (seks)rubrieken en/of seksitems in twee nummers uit ieder jaar in de periode 2004-2013 worden geanalyseerd. Dit resulteert in 6 tijdschriftnummers per jaar ofwel 20 nummers per tijdschrift en dus in een totaal aantal van 60 tijdschriftnummers, ofwel 62 (vanwege de twee extra te analyseren *CosmoGIRL!*-items) rubrieken en items/analyse-eenheden.

Bij de analyse zullen de rubrieken en items per jaar geanalyseerd worden en niet per tijdschrift (dus allereerst alle analyse-eenheden uit 2004, dan 2005 etc.) om zo een duidelijk overzicht te verkrijgen van de beeldvorming over seksualiteit door de jaren heen. Ik heb er om verschillende redenen voor gekozen om tijdschriftnummers uit de afgelopen tien jaar te bestuderen. Allereerst omdat zo de recente (ontwikkeling van de) beeldvorming onderzocht wordt, wat relevant is omdat hier nog geen onderzoek naar gedaan is en omdat het inzicht verwerft in de mogelijk nog steeds aan de gang zijnde ontwikkeling. Ten tweede omdat vooral de laatste jaren ongerustheid heerst over de invloed van seksualiteit in de media op de jeugd, waardoor studie naar de beeldvorming van seksualiteit in de in de afgelopen jaren verschenen media interessant is (geeft het reden tot zorgen of niet). En tenslotte omdat binnen een tijdsbestek van tien jaar een duidelijke ontwikkeling plaatsgevonden kan hebben. Daarbij komt dat er zich in andere media (televisie: *Sputten en Slikken & Dokter Corrie*, internet: seksenzo.org) in de afgelopen tien jaar ontwikkelingen hebben voorgedaan die een verandering in het in de samenleving heersende denkbeeld over seksualiteit en jongeren suggereren, wat het interessant maakt om te kijken of deze verandering ook in de tienertijdschriften zichtbaar is.

4. Resultaten

In dit hoofdstuk worden de resultaten van het onderzoek gepresenteerd en besproken. Deze resultaten bestaan uit de, naar aanleiding van de tijdens het open en axiaal coderen gevonden sub -en hoofdcodes (zie appendix B), gecreëerde categorieën en kerncategorieën. In paragraaf 4.1 worden allereerst de dominante categorieën in de tijdschriften besproken en de door de redacties en de lezers binnen deze categorieën geconstrueerde vertogen beschreven en toegelicht. In paragraaf 4.2 worden vervolgens de twee kerncategorieën gegeven die de ontwikkelingen, die de vertogen binnen de dominante categorieën in de afgelopen tien jaar hebben doorgemaakt, omvatten. De (kern)categorieën en de verbanden die hiertussen gelegd worden, beschrijven de waarnemingen die ik aan de hand van de analyse van de tienertijdschriften heb gedaan. Met behulp van de in het theoretisch kader besproken literatuur worden deze waarnemingen toegelicht en verklaard. De deelvragen van mijn onderzoek worden in dit hoofdstuk beantwoord.

§4.1 Categorieën

Uit de bestudering en vergelijking van de aan de tienertijdschriften toegekende codes blijkt, dat de onderwerpen die met betrekking tot seksualiteit in de periode 2004-2013 hoofdzakelijk in de tijdschriften behandeld zijn, gevat kunnen worden binnen twaalf dominante categorieën (aspecten van seksualiteit). De tijdschriften bevatten ieder jaar vertogen die gerekend kunnen worden tot deze categorieën. De vertogen die in een jaar door de redacties en de lezers gecreëerd worden, leiden samen tot het beeld van seksualiteit dat in dat jaar in de bladen geconstrueerd wordt. Uit vergelijking van de vertogen die de tijdschriften gedurende de afgelopen tien jaar (per categorie) geuit hebben, kan hierdoor niet alleen geconcludeerd worden of de tienertijdschriften een verandering hebben doorgemaakt in hun opvatting van verschillende aspecten van seksualiteit, maar ook of het algemene beeld dat in de bladen in de afgelopen jaren van seksualiteit geconstrueerd is, veranderd is.

De hier onderstaande subparagrafen presenteren de in de bladen dominante categorieën. Per categorie zijn de vertogen die in de afgelopen tien jaar met betrekking tot dat aspect van seksualiteit geconstrueerd zijn en de eventuele veranderingen en ontwikkelingen die hierbij hebben plaatsgevonden beschreven en is er een link gelegd met eerder onderzoek naar seksualiteit in Nederland(se media).

§4.1.1 Seks = liefde

Een onderwerp met betrekking tot seksualiteit dat in de periode 2004-2013 ieder jaar in de tienertijdschriften terugkeert, is de samenhang tussen seks en liefde. In 2004 wordt door de

lezers aangegeven dat ze voornamelijk seks hebben met hun vriendje of vriendinnetje, ofwel binnen een relatie, en dit houdt aan tot en met het jaar 2013. Hetzelfde geldt voor de opvatting die de tijdschriftredacties met betrekking tot de samenhang van seks en liefde hebben geconstrueerd. Van 2004 tot en met 2013 blijven zij benadrukken dat seks niet los gezien kan worden van liefde. Ze geven aan dat seks gaat om het delen van gevoelens en het tonen van liefde en dat seks vooral leuk en prettig is als je elkaar goed kent, vertrouwt en van elkaar houdt. Door deze uitlatingen van de lezers en de redacties hebben de bladen alle afgelopen tien jaren het vertoog geuit dat seks vooral binnen een relatie, oftewel uit liefde, fijn is en plaats zou moeten vinden.

Lezer: "Sinds een half jaar ga ik met mijn vriend naar bed. We houden veel van elkaar en de seks was vooral in het begin heel fijn. Hij was heel lief en voorzichtig met mij en vroeg steeds of ik het wel lekker vond." (Girlz! 9, 2004, p.48)

Redactie: "Seks gaat om liefde en intimiteit . . . Als je echt van iemand houdt, wordt seks niet saai omdat het elke keer opnieuw een bewijs is van de liefde die je voor elkaar voelt." (Girlz! 8, 2009, p.48)

Het vertoog dat seks samenhangt met liefde komt gedurende de hele onderzochte periode duidelijk in de bladen naar voren en is in de tekst steeds op dezelfde, de hierboven beschreven manier geconstrueerd. Echter, de samenhang tussen seks en liefde komt ook naar voren in de afbeeldingen die in de tienertijdschriften gebruikt zijn. De bladen bevatten in de afgelopen tien jaar bijna geen seksuele afbeeldingen (de *Girlz!*-rubrieken bevatten helemaal geen afbeeldingen). De enige afbeeldingen die naar aanleiding van de in het

Hitkrant 26, 2004

Hitkrant 39, 2004

methodehoofdstuk gegeven definitie van 'seksualiteit' echt als seksueel beschouwd kunnen worden, zijn de door lezers ingezonden zoenfoto's en de tekeningen van een penis en een in een uitdagend zusterpakje geklede dokter, die in de jaren 2004 en 2005 te zien waren in de rubriek 'Hitsig' van de *Hitkrant*. In 2006 is deze seksrubriek echter uit de *Hitkrant* verdwenen. Hiermee verdwenen ook de in tienertijdschriften expliciet seksueel getinte afbeeldingen. Vanaf het jaar 2006 bevat de *Hitkrant*, net zoals de *CosmoGIRL!* al sinds 2004, vooral afbeeldingen waarop verliefdheid, liefde en relaties te zien zijn en geen expliciete verwijzingen naar seks. Hierdoor bevatten de bladen in de periode 2004-2013 hoofdzakelijk afbeeldingen die wijzen op de samenhang tussen seks en liefde.

Hitkrant 31, 2005

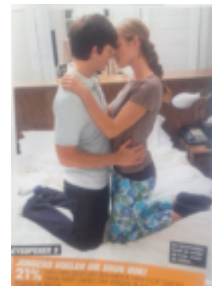
CosmoGIRL! 12, 2004

CosmoGIRL! 1/2, 2006

CosmoGIRL! 9, 2008

CosmoGIRL! 9, 2010

CosmoGIRL! 114, 2013

Dat geen van de onderzochte tienertijdschriften vanaf 2006 seksuele afbeeldingen bevatten, is opvallend wanneer gekeken wordt naar voorgaand onderzoek. De Bruin (1999) constateerde namelijk dat er in de periode 1987-1997 zeer expliciete seksafbeeldingen aanwezig waren in de jongerenbladen, waaronder foto's van modellen die seksstandjes toonden. De vergelijking van dat soort foto's met de zoenfoto's en de tekeningetjes die in 2004 en 2005 in de *Hitkrant* aanwezig waren, resulteert in de conclusie dat in 2004 al de afname van (expliciet) seksueel getinte afbeeldingen in tienertijdschriften ingezet was.

De ontwikkeling in de tijdschriften waarbij de expliciete aandacht voor seks in 2006 is afgenomen en plaats heeft gemaakt voor een nog grotere focus op seks in samenhang met liefde en relaties, komt niet alleen door het samen met de rubriek *Hitsig* verdwijnen van de enige duidelijk seksuele afbeeldingen in de tienertijdschriften, maar ook door het hiermee verdwijnen van de enige rubriek die naast het behandelen van het onderwerp seks ook erotisch getint was door zijn opmaak: het gebruik van veel roze en rood; kleuren die geassocieerd worden met het lichaam, erotiek en seks, het logo met kante beha en de ronde en sierlijke letters die sensualiteit uitstralen. Bovendien wijde *Girlz!* (nr. 5) in het jaar 2006, in plaats van de vaste rubriek 'Girlz! Talk Seks', twee bladzijdes extra aan de rubriek 'Girlz! Talk Relaties'. Dit onderstreept nog eens de vanaf 2006 in de tijdschriften afgenomen aandacht voor puur seks.

Hitkrant 39, 2004

Met het verdwijnen van de rubriek 'Hitsig' en het in de plaats daarvan verschijnen van de probleemrubriek 'Kim', wordt bovendien de indruk gewekt dat aandacht voor algemene seksweetjes en -informatie, en voor de seksfantasieën en -ervaringen van jongeren, plaats heeft gemaakt voor de aandacht voor de persoonlijke problemen en vragen van tieners. Met het verdwijnen van de rubriek 'Hitsig' ligt er in geen van de tienerbladen (in *Girlz!* en *CosmoGIRL!* was hier al vanaf 2004 geen sprake van) meer nadruk op random seksinformatie en verhalen, maar wordt er gefocust op de (seks)problemen -en vragen van de tienerlezers, op hoe

seksualiteit onderdeel uitmaakt van hun leven. De tienerbladen zijn hierdoor sinds 2006 niet meer 'algemene kennisverspreiders', maar vooral 'persoonlijke informatieverstrekkers en raadgevers'.

Hitkrant 34, 2006

Hitkrant 14, 2009

Hitkrant 32/33, 2013

In de houding die in de tijdschriften ten aanzien van de samenhang tussen seks en liefde in de afgelopen tien jaar is aangenomen, is geen significante verandering te ontdekken. Al vanaf 2004 wordt seks door zowel de tijdschriftredacties als door de lezers aan liefde en relaties verbonden. Wel valt op dat de nadruk op seks uit liefde in het jaar 2006 groter is geworden en dat in 2013 zelfs de grootste nadruk op deze samenhang is gelegd. Niet alleen werd in 2013 meerdere malen letterlijk door de redacties geschreven dat seks om liefde draait, ook gaven ze dit vaker aan dan in voorgaande jaren en beweerden ze bovendien dat de meerderheid van de jongeren hier ook zo over denkt.

Redactie: "Seks is geen kwestie van presteren, maar van liefde delen." (Girlz! 12, 2013, p.41)

Redactie: "68% van de jongeren vindt dat liefde en seks niet los van elkaar gezien kan worden." (CosmoGIRL! 124, 2013, p.98)

Deze constatering is opvallend omdat er is aangetoond dat we in Nederland in de afgelopen eeuw een steeds liberalere houding zijn gaan aannemen ten aanzien van seksualiteit. Vooral de laatste twintig jaar is seks expliciet aanwezig in de samenleving, wordt er volop geëxperimenteerd en worden kinderen steeds vroeger in- en voorgelicht over seks. Bovendien heeft onderzoek ook aangetoond dat in de media gepresenteerde personen vaker aan seks doen voor het genot dan vanuit liefde en dat jongerenbladen het romantische perspectief op seksualiteit in 1997 bijna volledig hebben losgelaten (De Bruin 1999; Nikken, 2006). Je zou naar aanleiding van deze ontwikkeling en constatering verwachten dat het hebben van seks gebruikelijker en vrijer is geworden en dat er tegenwoordig dan ook een ruimdenkende houding wordt aangenomen als het gaat om het hebben van (losse) seksuele contacten. Dat seks van 2004 tot en met 2013 strikt aan liefde en relaties verbonden wordt, is daarom opmerkelijk.

§4.1.2 Seks om de seks

Ondanks de nadruk op de samenhang tussen seks en liefde, is er in de tienertijdschriften in de afgelopen tien jaar ook aandacht besteed aan 'seks om de seks'. Dit aspect van seksualiteit vormt hierdoor ook een categorie die een belangrijke rol speelt bij de beeldvorming van seksualiteit in de tijdschriften in de afgelopen jaren. De categorie seks om de seks omvat de aandacht die in de bladen gegeven wordt aan seks buiten relaties en zonder liefde, zoals 'one-night-stands', en 'seks en zoenen for fun'. Seks om de seks is een aspect van seksualiteit dat vanaf 2006 ieder jaar terugkomt in de tienertijdschriften en waar de bladen duidelijke vertogen over bevatten. Uit bestudering van de aan de bladen toegekende codes, blijkt dat de in de bladen aanwezige vertogen over seks om de seks in de afgelopen tien jaar geen grote veranderingen hebben doorgemaakt. Een duidelijkere ontwikkeling is zichtbaar in de omvang waarin er over het onderwerp gesproken is. In 2004 en 2005 werd er in de tienertijdschriften nog helemaal geen aandacht besteed aan dit aspect en in 2006 ging het enkel over zoenen om het zoenen. Pas vanaf het jaar 2007 is er in de tijdschriften ook aandacht voor seks om de seks. Deze aandacht houdt vervolgens aan tot en met 2013.

Het algemene vertoog dat in de bladen tot en met 2013 geconstrueerd is, luidt dat seks om de seks gebruikelijk is (onder jongeren). Dit vertoog komt tot stand naar aanleiding van de vragen en verhalen van de lezers waarin zij aangeven seks om de seks te hebben, te willen hebben en/of normaal te vinden. Zo vraagt een elfjarig meisje zich bijvoorbeeld af of er iets mis is met haar imago omdat het haar niet, net zoals een klasgenote, lukt om een 'playgirl' te zijn die elke dag een andere jongen heeft (Girlz! 8, 2006, p. 48). Dat de vorm van seks om de seks die jongeren aangeven te hebben zich in de afgelopen tien jaar ontwikkeld heeft van zoenen naar seks, leidt bovendien tot de constatering dat steeds vaker sprake is van seks om de seks. Ook de reacties van de redacties dragen bij aan de constructie van het vertoog dat seks om seks gebruikelijk is. Ze geven aan dat seks om de seks een voorkomend en 'normaal' verschijnsel onder jongeren is.

Lezer: "Ik zoen weleens met een meisje. En als ik haar dan echt leuk vind, dan wil ik verkering. Soms ben ik ook echt verliefd. Maar ze zeggen altijd 'nee' tegen me als ik verkering vraag." (Hitkrant 30, 2006, p.38)

Redactie: "Oeps! Je hebt gezoend met... iedereen . . . Je kunt een slechte reputatie heel makkelijk om zetten in een goede, door je weer helemaal te richten op je vrienden in plaats van op jongens. Wacht vervolgens een paar maanden voor je weer met een jongen zoent." (CosmoGIRL! 1/2, 2006, p.27)

Ondanks dat de redacties aangeven dat seks om de seks gebruikelijk is in de huidige maatschappij en ze het verschijnsel niet afkeuren, wijzen ze in de tijdschriftnummers van 2006 tot en met 2012 echter wel op een aantal negatieve kanten ervan en raden het de lezers af om te doen. De redacties construeren de gedachte dat seks om de seks leidt tot een slechte reputatie en bovendien de kans op een serieuze relatie verkleint. Dit geldt volgens de redacties en de lezers voornamelijk voor meisjes. Lezers geven aan dat meisjes die snel seks willen hebben en veel jongens hebben gehad, te makkelijk zijn en door jongens niet gezien worden als relatie materiaal. De redacties ondersteunen dit met de bewering dat 71% van de jongens een meisje dat veel jongens heeft gehad minder aantrekkelijk vindt, terwijl een jongen met een waslijst aan bedpartners door 53% van de jongens stoer gevonden wordt (CosmoGIRL! 9, 2010, p.46). De redacties en lezers adviseren op directe en indirecte wijze jongeren en vooral meisjes dan ook om niet te snel met iemand 'all the way' te gaan wat seks betreft.

Lezer (jongen): "Bovendien; meteen seks met je hebben vinden we misschien wel leuk, maar we denken daardoor ook dat je makkelijk bent. En dat je het vast zo vaak doet. En dat is niet wat we in onze toekomstige vriendin zoeken." (CosmoGIRL! 9, 2010, p.46)

Redactie: "Het kan soms helemaal geen kwaad om wat meer geduld te hebben. Zeker omdat je die jongen nog maar twee dagen kent! . . . Probeer de volgende keer je opwindung een beetje in bedwang te houden, daarmee voorkom je roddels en andere nare dingen zoals een soa of ongewenste zwangerschap!" (Girlz! 9, 2007, p.49)

Vanaf het jaar 2012 verandert de houding van de redacties en de lezers. In plaats van het afraden van seks om de seks construeren ze het vertoog dat seks om de seks onder bepaalde voorwaarden geen enkel probleem is. In 2012 geven de redacties criteria voor de situatie waarin je seks om de seks zou "mogen" hebben en in 2013 toont de CosmoGIRL!-redactie samen met de lezers in items over vreemdgaan en sekservaringen (waarin lezeressen vertellen over hun fijne one-night-stands) dat seks om de seks gebruikelijk én geaccepteerd is en fijn kan zijn.

Redactie: "Als jij en je best vriend elkaar 100 procent vertrouwen en het is lekker, veilig en gezellig, dan is er geen reden om te stoppen." (Girlz! 8, 2012, p.56)

Ook het item over 'sexting' (een vorm van digitale seks) dat de CosmoGIRL!-redactie in 2012 publiceert, benadrukt dat vrij seksueel contact tussen jongeren gebruikelijker en geaccepteerder is geworden. Sexting is, zoals blijkt uit de verhalen van de lezers in het item, een vorm van flirten die in de meeste gevallen plaatsvindt tussen personen die geen relatie met elkaar hebben. Dat de redactie aandacht aan het fenomeen besteedt en deze vorm van digitale seks niet afkeurt,

onderstreept de gebruikelijkheid en acceptie van seks om de seks. De CosmoGIRL!-redactie adviseert haar lezers enkel om voorzichtig met sexting te zijn.

Redactie: "Bedenk wat je wel en niet via de webcam laat zien. Hou er rekening mee dat iemand webcamsbeelden kan opnemen." (CosmoGIRL! 110, 2012, p.43)

De aandacht voor seks om de seks en de vanaf 2012 positievere vertogen hierover in de tienertijdschriften, zijn goed te rijmen met de seksuele liberalisering die in de afgelopen eeuw, maar ook nog in de afgelopen jaren in Nederland geconstateerd is. De interesse van jongeren in seks om de seks sluit aan bij onderzoek uit 2009 (Mul), dat concludeert dat de normen die jongeren aannemen ten opzichte van seksualiteit de laatste jaren sterk geëmancipeerd zijn. Uit het onderzoek blijkt dat een kwart van de jongeren boven de 15 jaar ervaring heeft met one-night-stands. De toegenomen ruimdenkendheid van de redacties sluit aan bij de toegenomen ruimte voor seksuele verkenning die er, door de nieuwe opvoedstijl, in de afgelopen eeuw in Nederland voor jongeren gekomen is (Wouters, 2008). Ook suggereert het de huidige geldigheid van de door De Bruin in 1999 getrokken conclusie dat tienertijdschriften het romantische perspectief hebben losgelaten en zich steeds meer op seksuele handelingen zijn gaan richten. Echter, de in de tienertijdschriften aanwezige nadruk op de samenhang tussen seks en liefde verwerpt deze suggestie. De aandacht voor en acceptatie van seks om de seks in de bladen is zelfs moeilijk te rijmen met de aanwezigheid van het vertoog dat seks uit liefde moet plaatsvinden. Je zou tenslotte verwachten dat de nadruk op de samenhang tussen seks en liefde samengaat met minder aandacht of zelfs afkeuring van seks om de seks. Dit is in de afgelopen tien jaar echter niet het geval in de bladen. Een mogelijke verklaring zou kunnen zijn dat de in Nederland ontstane flexibele en permissieve houding ten aanzien van seksualiteit, juist het naast elkaar bestaan van het ideaal van seks uit liefde en de aanwezigheid en acceptatie van seks om de seks mogelijk maakt.

§4.1.3 Het verschil tussen de seksen

Wat bij de hiervoor besproken categorieën vermeld moet worden, is dat er in de vertogen die door de tijdschriften met betrekking tot deze categorieën geconstrueerd worden, onderscheid wordt gemaakt tussen de seksualiteit van jongens en meisjes. Zo wordt door de redacties aangegeven dat meisjes meer moeten oppassen met seks om de seks dan jongens, omdat meisjes die veel bedpartners hebben gehad, in tegenstelling tot jongens, niet stoer maar onaantrekkelijk worden gevonden (CosmoGIRL! 9, 2010, p.46). Het creëert het vertoog dat jongens en meisjes op het gebied van seksualiteit niet gelijk aan elkaar zijn. Dit onderscheid tussen de seksen wordt verder ondersteund door de tweede reden die redacties aandragen waarom meisjes niet te snel seks zouden moeten hebben met een jongen. Volgens de redacties horen voor de meeste meisjes

seks en liefde bij elkaar, terwijl de meeste jongens niet verliefd hoeven te zijn om seks te willen (Girlz! 9, 2011, p.58). Dit leidt volgens de redacties tot het gevaar dat meisjes door jongens voor seks gebruikt worden. Lezers benadrukken dit gevaar.

Lezer: "Als een jongen meteen met je naar bed wil, is dat niet een jongen die verkering met je wil. Wat hij wil is sex, verder niets." (CosmoGIRL! 9, 2010, p.45)

Het vertoog dat enkel meisjes het gevaar lopen gebruikt te worden voor seks, creëert de gedachte dat meisjes zwakker zijn dan jongens en afhankelijk zijn van hoe jongens zich ten opzichte van hen gedragen. Dit past bij het algemene beeld dat in de Nederland lijkt te heersen. Zo stelt minister Plasterk in zijn emancipatienota 2008-2011 (2007) dat seksualisering van de samenleving de seksuele veiligheid en integriteit van meisjes in gevaar kan brengen. Jongens worden niet genoemd, schijnbaar lopen zij geen gevaar. Hieruit blijkt het bestaan van het idee dat meisjes seksueel kwetsbaarder zijn dan jongens. Hetzelfde blijkt uit de opvatting dat videoclip enkel een negatieve invloed hebben op het zelfbeeld van meisjes (Duits & Van Zoonen, 2008).

Het onderscheid tussen jongens en meisjes op het gebied van seksualiteit wordt in de tienertijdschriften ook nog op een andere manier geconstrueerd. In de bladen komt naar voren dat vooral meisjes een seksdruk ervaren. Dit komt doordat veel jongens meisjes onder druk zetten om seks te hebben. Dit blijkt uit het grote aantal gevallen waarin meisjes zich tot de redacties wenden met het probleem dat een jongen seks met ze wil hebben terwijl ze daar zelf nog niet aan toe zijn.

Lezer: "Ik heb een vriend van 16 jaar en hij wilde verder. Ik wou het eerst niet, maar deed het toch omdat ik bang was dat hij het anders uit zou maken." (Girlz! 9, 2005, p.49)

Volgens de Girlz!-redactie wordt deze seksdruk van jongens op meisjes veroorzaakt doordat jongens sneller opgewonden raken dan meisjes. Met deze bewering wordt wederom het seksuele onderscheid tussen de seksen ondersteunt (Girlz! 9, 2004, p.48).

Het door Nikken (2006) geconstateerde onderscheid in de rol die vrouwen en mannen op seksueel gebied in de media aannemen, komt in de tienertijdschriften duidelijk naar voren. Meisjes worden niet zozeer neergezet als lustobject voor jongens, zoals Nikken concludeert, maar de dominante houding van jongens en het onderdanige gedrag van meisjes dat hij ook vaststelt, komt wel terug in de bladen. Er wordt door de lezers aangegeven dat vriendjes druk uitoefenen op het hebben van seks en dat meisjes hier (uit angst) in meegaan of niet weten wat er mee aan te moeten. De redacties van de tijdschriften keuren dit gedrag van jongens en meisjes af. Ze geven aan dat meisjes geen seks moeten hebben om een jongen te pleasen en dat ze

grenzen moeten stellen. Jongens moeten volgens de redacties deze grenzen respecteren en meisjes wordt aangeraden de jongens die dit niet doen te dumpen. Hiermee wordt in de tienertijdschriften het uiteindelijke vertoog geconstrueerd dat dominantie van jongens en onderdanigheid van meisjes op het gebied van seksualiteit afgekeurd gedrag is.

Redactie: "Jij bepaalt wanneer je met hem naar bed gaat, niet hij. En ga hem ook niet pijpen alleen om hem een plezier te doen. Ook dat doe je als je er klaar voor bent. Als hij dat niet kan accepteren, dan lijkt het erop dat hij niet zoveel van je houdt als je denkt. Als hij echt lief is, dan wacht hij tot jij eraan toe bent. En anders moet je je serieus afvragen of hij wel de jongen is met wie jij verder wilt gaan." (Girlz! 12, 2013, p. 40)

Het onderscheid tussen jongens en meisjes op het gebied van seksualiteit komt met uitzondering van 2007 en 2008 ieder jaar expliciet in de tienertijdschriften naar voren. In 2007 komt het onderscheid tussen de seksen niet aan de orde en in 2008 wordt, in tegenstelling tot het jaar 2004, door de redacties beweerd dat jongens en meisjes juist even snel opgewonden raken (CosmoGIRL! 5, 2008, p. 50).

Wat het meest opvallend is wanneer er naar de categorie gekeken wordt, is dat in het jaar 2010 niet alleen het vertoog wordt geconstrueerd dat jongens en meisjes op het gebied van seksualiteit van elkaar verschillen, maar dat er in de *CosmoGIRL!* ook een item is gewijd aan het idee dat jongens en meisjes juist helemaal niet zo verschillend van elkaar zijn op seksueel gebied.

Redactie: "Jongens willen maar één ding. Ja toch?! Maar is dat wel écht zo? . . . De meeste jongens denken helemaal niet zo anders over seks dan meiden . . . Lees en ontdek hoe jongens over liefde en seks denken. En wees niet verrast als dat helemaal niet zo anders blijkt als hoe jij en je vriendinnen erover denken..." (CosmoGIRL! 9, 2010, p.44)

In de eerste instantie lijkt hierdoor in 2010 sprake te zijn van een tegenstrijdige boodschap van de tijdschriftredacties. Echter, opgemerkt moet worden dat er wordt gesproken over twee verschillende aspecten van seksualiteit. Zo beweren de redacties in dit jaar dat er wel een onderscheid bestaat in de manier waarop de seksuele gedragingen van jongens en meisjes beoordeeld worden, maar niet in de manier waarop jongens en meisjes over seks denken. De boodschappen die de tienerbladen in 2010 bevatten, zijn hierdoor dus niet tegenstrijdig.

§4.1.4 Seksdruk jongeren

Zoals bij behandeling van de bovenstaande categorie gebleken is, ervaren meisjes druk op het hebben van seks. Op de jaren 2007 en 2008 na bevatten de probleemrubrieken in de

tienertijdschriften ieder onderzocht jaar verhalen van meisjes over de druk die ze van een jongen ervaren om seks met hem te hebben. Echter, het zijn niet alleen de meisjes die een seksdruk voelen. In 2010 schrijft de CosmoGIRL!-redactie dat jongens op het gebied van seks ook onder druk worden gezet door meisjes.

Redactie: "Jongens voelen die druk ook! 25% van hen zegt dat een meisje hem ooit onder druk heeft gezet om verder te gaan dan hij eigenlijk wilde." (CosmoGIRL! 9, 2010, p.46)

Ondanks dat het bij één concrete uitspraak over de ook aanwezige seksdruk op jongens blijft, kan er wel gesteld worden dat er in de bladen het vertoog wordt geconstrueerd dat jongeren in het algemeen, dus zowel jongens als meisjes, de druk voelen om seks te hebben. Uit de inzendingen van de lezers blijkt namelijk dat naast de druk die jongens en meisje op elkaar uitoefenen, onder de jongeren ook de gedachte heerst dat het hebben van seks op een bepaald moment (een bepaalde leeftijd/na een bepaalde tijd verkering) of in een bepaalde situatie hoort en verwacht wordt. Er heerst dus ook een algemene sociale druk onder jongeren.

Lezer: "Wanneer moet je het nou doen?" (Girlz! 9, 2005, p.48)

Dit vertoog wordt van 2004 tot en met 2013 door de lezers in de tienertijdschriften geconstrueerd. De redacties proberen de seksdruk die jongeren ervaren weg te nemen. In reacties op lezersvragen hameren ze erop dat er geen regels bestaan als het op seks aankomt en dat seks in geen enkel geval moet. In alle onderzochte jaren construeren de redacties het vertoog dat je pas seks moet hebben als je er echt klaar voor bent. Dit is tevens het meest eenduidige en benadrukte vertoog dat de tienertijdschriften in de afgelopen tien jaar hebben geconstrueerd.

Redactie: "Je móet het nooit doen. Seks heb je voor je plezier, omdat jullie van elkaar houden en omdat je er aan toe bent, niet omdat het 'moet'. Je kunt daar ook geen leeftijd bij noemen. De één is er eerder aan toe dan de ander. Het mág als jij zeker weet dat jij het wilt, eerder niet!" (Girlz! 9, 2005, p.48)

§4.1.5 Seksueel genot meisjes

In de tienertijdschriften leggen de redacties grote nadruk op de opvatting dat jongeren, en vooral meisjes, zich niet moeten laten pushen tot het hebben van seks en dat ze alleen seks moeten hebben als ze er echt aan toe zijn en het zelf graag willen. Dit vertoog leidt tot de vijfde categorie die gedurende de afgelopen tien jaar zeer aanwezig was in de tijdschriften. In de bladen is veel aandacht voor de seksuele gevoelens en het seksueel genot van meisjes. De

redacties benadrukken niet alleen dat seks 'iets' is dat meisjes uit liefde moeten doen, maar ook voor hun plezier en dus niet vanuit druk. Ze construeren van 2004 tot en met 2013 het vertoog dat seks leuk, lekker en ontspannen moet zijn, ofwel iets waar je ook als meisje van moet kunnen genieten. De redacties doen dit niet alleen door hun letterlijke uitspraken in de reacties die ze geven op lezersvragen en -problemen, maar ook door de aandacht die ze hebben voor orgasmes van meisjes (een speciaal kader met informatie in *Girlz!* 8, 2006, p.49) en door de benadrukking van zaken die het seksueel genot van meisjes kan optimaliseren zoals het ontdekken van de eigen intieme plekjes, uitgebreid voorspel, de tijd nemen voor seks, het gebruik van glijmiddel en het aan de partner aangeven van seksvoorkeuren.

Redactie: "Je moet gewoon even uitzoeken van voor jou het lekkerst is . . . Ga gewoon op ontdekkingsreis. Begin met jezelf zachtjes te strelen over je borsten, je dijen, de binnenkant van je schaamstreek, tussen je schaamlippen en zo langzaam verder . . . Laat je vooral niets voorschrijven door anderen. Het gaat erom wat jij lekker vindt!" (Girlz! 9, 2004, p.48)

Bovendien construeren lezeressen zelf ook in de periode 2004-2014 het vertoog dat seks om genieten draait. Meisjes geven niet alleen aan dat zoenen en seks lekker is, maar ook dat ze klaar willen komen, te weten willen komen hoe je als meisje het lekkerste bevredigd kan worden en pijn tijdens de seks willen verhelpen. Het brengt naar voren dat meisjes van seks genieten of ervan willen genieten en dat dus door de lezeressen zelf ook grote waarden wordt gehecht aan het seksueel genot van meisjes. Uit een inzending van een *Girlz!*-lezeres blijkt dat het genieten van seks (door meisjes) zelfs 'normaal' beschouwd wordt.

Lezer: "Ik wil gewoon normaal zijn en net als de rest van de wereld van seks kunnen genieten." (Girlz! 12, 2010, p.48)

Voor lange tijd werd seks vooral gezien als een pleziertje voor de jongen en zo ook in meidenbladen neergezet. Meisjes werden geacht zichzelf seksueel aantrekkelijk te maken voor jongens maar zich tegelijkertijd buiten een relatie om niet voor te seks laten gebruiken. De seksuele gevoelens en verlangens van meisjes en hun mogelijkheid tot het hebben van seksueel genot werd in de bladen totaal ontkend of genegeerd (Durham, 1998). Vanaf 1987 werd de seksualiteit van meisjes meer acceptabel gemaakt. Dit werd gedaan door enkel non-genitale handelingen van meisjes, zoals kussen en strelen, te beschrijven. Vanaf 1997 kregen de meisjes in jongerenbladen een actievere rol op het gebied van seksualiteit toebedeeld (De Bruin, 1999). De tijdens de analyse van de tienertijdschriften geconstateerde aandacht voor de seksuele gevoelens en het seksueel genot van meisjes sinds het jaar 2004, ligt dus duidelijk in lijn met de ontwikkelingen die door eerder onderzoek geconstateerd zijn. Niet alleen benadrukken de

redacties van de tienertijdschriften in de afgelopen tien jaar het plezier van seks voor meisjes en zijn meisjes zelf bezig met hun seksuele verlangens en voorkeuren, ook jongens blijken vanaf 2004 aandacht te hebben voor het seksueel genot van de andere sekse.

Lezer: "Ik heb al best lang verkering en ik ga ook met mijn vriend naar bed. Maar als we neuken, kom ik nooit klaar. Hij vindt dat heel erg en ik ook wel. Wat kunnen we doen om ervoor te zorgen dat ik toch klaarkom als we seks hebben." (Girlz! 6, 2009, p.48)

Naast de aanwezige aandacht voor het genieten van meisjes tijdens seks met een partner, blijkt uit de inzendingen van de lezeressen dat er van 2004 tot en met 2013 ook grote belangstelling is voor masturbatie. Meisjes geven aan te masturberen of dit graag te willen doen. Ze vragen aan de redacties hoe het moet of wat de lekkerste manier is. Dit benadrukt niet alleen de aandacht die er in de bladen is voor het seksueel genot van meisjes, maar ook dat het hebben van seksuele pleziertjes gebruikelijk is.

Lezer: "Ik las laatst in een tijdschrift dat vrouwen niet alleen een clitoris hebben, maar ook een G-spot die ervoor zorgt dat je heel lekker klaarkomt . . . Ik heb geprobeerd om dat ook te doen, maar ik kan die plek niet vinden. Waar zit die G-Spot?" (Girlz! 9, 2004, p.48)

Echter, uit de lezersvragen en problemen blijkt dat seksualiteit van meisjes toch ook in de tien afgelopen jaren nog problematisch wordt gevonden. Er blijken nog steeds negatieve gevoelens te heersen omtrent seksuele gevoelens en activiteiten van meisjes. Van 2004 tot 2008 geven lezeressen in de tijdschriften aan bang te zijn dat masturbatie schadelijk is voor hun lichaam en vanaf 2009 tot en met 2013 schrijven zij over de schaamte en schuldgevoelens die zij ervaren vanwege masturbatie en hun seksuele gevoelens en fantasieën.

Lezer: "Ik vinger mezelf bijna iedere dag. Ik vind het heel lekker maar nu heb ik een vraagje. Kun je door vingeren iets in je vagina beschadigen? Kun je later nog wel gewoon kinderen krijgen?" (Hitkrant 28, 2007, p.38)

Lezer: "Altijd als ik masturbeer en klaarkom, voel ik me achteraf schuldig, is dat normaal?" (Girlz! 1, 2013, p.40)

Onder de lezeressen heersen naast de belangstelling voor en de gebruikelijkheid van seksueel genot dus ook nog de gedachten dat het hebben van seksuele gevoelens en fantasieën en de zelfbevrediging van meisjes niet normaal en slecht is.

Lezer: "Ik heb echt een groot probleem! Als ik zin heb in seks ga ik dat afreageren op een grote knuffelbeer. Ik heb die seksgevoelens al best lang en durf er niet met mijn ouders over te praten, dus mail ik jullie! Ik denk dat ik misschien een ziekte heb of zo, maar dat weet ik natuurlijk niet zeker." (Girlz! 7, 2011, p.48)

Deze gedachtes kunnen verklaard worden door de tot in de jaren 90 van de twintigste eeuw in Nederland durende negering en ontkenning van de seksuele gevoelens en verlangens van vrouwen en de overheersende gedachtes dat meisjes bescheiden moeten blijven in hun seksuele activiteiten en dat seks vooral iets voor jongens is (Durham, 1998). Ondanks de liberalisering van seksualiteit in Nederland die in de afgelopen decennia sterk heeft plaatsgevonden en de daarmee samengaande emancipatie van vrouwen op seksueel gebied, circuleren klaarblijkelijk hier en daar toch nog een aantal 'ouderwetse' gedachtes in de samenleving rond. De redacties van de tienertijdschriften maken echter korte metten met deze gedachtes. In hun reacties op de lezers geven ze aan dat seksuele gevoelens, fantasieën en masturbatie van meisjes volkomen normaal en onschuldig zijn en dat het ontdekken en spelen met het eigen lichaam zelfs handig en goed is. De redacties zorgen er hiermee voor dat de door lezersessen in de bladen uitgedragen negatieve gedachtes verstoten worden door het vertoog dat er met het hebben van seksuele gevoelens en verlangens helemaal niks mis is.

Redactie: "Waarom voel je je schuldig? Bijna iedereen bevredigt zichzelf, ook je moeder, je vriendinnen, je tante. Het is iets van jezelf, je hoeft je nergens voor te schamen en er is geen enkele reden om je schuldig te voelen. Het gaat om jouw lijf en daarmee mag jij doen wat je wilt... Stop dus met dat schuldgevoel en geniet gewoon van dat lekkere gevoel." (Girlz! 7, 2011, p.48)

§4.1.6 Sletten, hoeren en homo's

Ondanks dat de tienertijdschriften de vertogen bevatten dat seks naast liefde ook om plezier en genot draait en dat seks om de seks en seksuele gevoelens en verlangens van meisjes gebruikelijk en geaccepteerd zijn, bevatten de bladen ook gedachtes die deze principes afkeuren. Uit inzendingen van de lezers blijkt dat een meisje dat met veel verschillende jongens flirt, zoent of seks heeft of dat veel vriendjes heeft gehad, door jongeren het label 'slet' of 'hoer' krijgt opgeplakt. Het label geeft aan dat het gedrag van het meisje afwijkt van de heersende morele gedragsnormen. Dat het flirten, zoenen en het hebben van seks met veel verschillende personen na de emancipatie van erotiek en seksualiteit, die zich in de afgelopen eeuw in Nederland heeft voorgedaan, nog steeds gezien worden als afwijkend gedrag van meisjes, is opvallend. Schijnbaar is de liberalisering van seksualiteit in Nederland nog niet zo ver dat ook meisjes zonder afkeuring of negatieve labeling veel en vrije seksuele contacten kunnen hebben. Dat

jongens dit wel kunnen, blijkt uit het in de tijdschriften ontbreken van labeling van jongens met dergelijk gedrag.

Lezer: "Ik vind niet dat je jezelf een hoer hoeft te voelen. Kijk, als je met een jongen hebt en je laat vingeren en twee dagen later heb je weer een ander, oké dan wel. Maar niet als je gewoon veel jongens kunt krijgen en je misschien verder bent met seks dan je vriendinnen." (Girlz! 9, 2005, p.48)

Lezer: "Op vakantie ben ik iemand tegengekomen met wie het heel erg klikte en we hebben al die tijd contact gehouden. Mijn vrienden vinden met sindsdien een trut en een slet, omdat het net uit was met mijn vriendje." (Hitkrant 38, 2010, p.19)

Uit de inzendingen van lezers blijkt dat er onder jongeren sprake is van labeling van meisjes die vaak seks met verschillende partners hebben (gehad). Opvallend hierbij is dat hier in 2005 het label 'hoer' voor wordt gebruikt, terwijl vanaf 2010 de meisjes met soortgelijk gedrag het label 'slet' krijgen. De meest voor de hand liggende verklaring is dat het woord 'slet' de laatste jaren populairder is geworden binnen de Nederlandse jeugdcultuur. Dit lijkt plausibel gezien de opkomst en de populariteit van het gebruik van het woord 'breezerslet' in 2006. Hoe er in de samenleving gelabeld wordt, blijkt dus afhankelijk te zijn van de tijd waarin dit gebeurt. Wie er gelabeld worden blijft, in ieder geval in de afgelopen tien jaar, hetzelfde.

De tijdschriftreacties gaan niet mee in het labelen dat de lezers doen. Ze noemen meisjes die aangeven met veel verschillende jongens seks te hebben geen 'hoer' of 'slet' en ook andere labels worden door de redacties niet toegewezen. Echter, op het labelen dat door de lezers plaatsvindt, reageren de redacties ook niet ontkennend of afwijzend. Hierdoor blijft het vertoog dat meisjes met veel sekspartners 'hoeren' en 'sletten' zijn in de tijdschriften bestaan.

Lezers: "Mijn vriendinnen zeiden laatst dat ze met sletterig vinden. Dat komt omdat ik graag met jongens flirt en met de meeste ook zoen . . . Moet ik ermee ophouden, zoals mijn vriendinnen willen?"

Reactie redactie: "Je vriendinnen hebben hun boodschap een beetje onhandig gebracht. Maar eigenlijk proberen ze je te zeggen dat ze zich zorgen maken . . . Aandacht van boys is natuurlijk superleuk, maar die kun je ook prima krijgen zonder gelijk met ze te gaan zoenen." (CosmoGIRL! 84, 2011, p.34)

Dat meisjes met veel verschillende seksuele contacten tot het jaar 2013 negatief gelabeld worden, is opvallend omdat het niet aansluit bij de ruimdenkende houding ten aanzien van seks om de seks die vanaf 2012 door de vertogen van de redacties en lezers wordt gesuggereerd. De

verklaring zou kunnen zijn dat de labeling vooral slaat op de veelheid aan verschillende sekspartners die meisjes (gehad) hebben en dat de acceptatie van seks om de seks die in de bladen naar voren komt niet betekent dat seks met veel verschillende personen geaccepteerd wordt, maar enkel dat het hebben van seks zonder een relatie oké is.

Naast labeling komt er ook stereotypering in de tienertijdschriften naar voren. Dit gebeurt echter alleen in de jaren 2005 en 2006. Het gaat om de stereotypering van homoseksuelen. Net zoals het labelen vindt de stereotypering in de tijdschriften alleen plaats door de lezers. Dit komt zowel naar voren uit opmerkingen die de lezers in de bladen maken, als uit uitspraken en reacties van de redacties. Het blijkt dat er door de jongeren specifieke eigenschappen en gedragingen worden toegeschreven aan homoseksuelen en dat er geen rekening wordt gehouden met de individuele verschillen tussen homo's en lesbo's.

De CosmoGIRL!-redactie wijdt in 2006 een item aan het uit de kast komen van homo's: 'Gaydar'. In dit item geven ze aan dat niet alle homo's op Geer en Goor lijken en dat niet alle homo's verstand van mode hebben. Hiermee wijst de redactie er op dat er (onder jongeren) een stereotype beeld van homo's bestaat en onderstreept tegelijkertijd de onjuistheid van dit beeld.

Redactie: "Dat hij ervoor uitgekomen is dat hij homo is, wil niet zeggen dat hij nu opeens hysterisch nuchterig gaat roepen: 'Ik heb er de kracht niet voor'. Niet alle homo's lijken op Geer en Goor (Goddank!) en niet alle homo's hebben verstand van mode. Homo's zijn net zo verschillend als hetero's." (CosmoGIRL! 9, 2006, p.33)

Ook wanneer een lezeres in haar vraag aan de redactie een stereotyperende opmerking maakt over lesbo's, wijst de tijdschriftredactie op de stereotypering. Op subtiele wijze, namelijk door van de stereotyperende opmerking van de lezeres een sarcastisch grapje te maken, onderstreept de redactie het stereotype beeld dat de lezeres van lesbo's schetst en laat doorschemeren dat dit beeld niet valide is.

Lezer: "Ik merk dat ik de laatste tijd steeds meer naar meisjes kijk en denk eigenlijk dat ik bi of lesbisch ben. Terwijl ik absoluut niet van het type kort haar en een tuinbroek ben. Ik ben echt een meisje-meisje. Dit verwacht niemand in mijn omgeving."

Reactie redactie: "Heel veel succes. Ik hoop dat je gauw een leuke meid aan de haak slaat, met of zonder tuinbroek!" (Hitkrant 34, 2006, p.39)

Door de afwijzende houding van de redacties ten aanzien van de stereotype beelden van homo's en lesbo's die onder jongeren heersen, wordt in de tienertijdschriften het vertoog geconstrueerd dat deze beelden niet representatief zijn voor homoseksuelen en dat de stereotypering van homo's en lesbo's dus onjuist is.

§4.1.7 Homo- en bisexualiteit

Homo- en bisexualiteit is een veel besproken onderwerp in de tienertijdschriften. In negen van de tien onderzochten jaren komt het in de bladen ter sprake en worden er duidelijke vertogen ten aanzien van deze seksuele geaardheden aangenomen. Hiermee vormt homo- en bisexualiteit een categorie die een belangrijke rol speelt bij de beeldvorming van seksualiteit in de tijdschriften. Het onderwerp komt hoofdzakelijk in de bladen aan bod doordat lezers zich met problemen en vragen die betrekking hebben op homo- en biseksuele gevoelens, tot de redacties wenden. Het soort problemen en vragen dat dit zijn, heeft in de periode 2004-2013 een verandering doorgemaakt. In de jaren 2004 en 2005 schrijven de jongeren de redacties voornamelijk omdat ze radeloos zijn vanwege hun homo- of biseksuele gevoelens. Ze zien deze gevoelens als iets ongewensts, een probleem, en weten niet wat ze er mee aan te moeten.

Lezer: "Ik moet sinds kort steeds denken aan een meisje uit mijn klas. Volgens mij ben ik verliefd op haar. Hoe kan dat nou? Ben ik lesbisch? Dat wil ik helemaal niet!" (CosmoGIRL! 12, 2004, p.46)

Lezer: "Veel mensen denken dat ik lesbisch ben. Ik lijk ook op een jongen en ik vind een vriendin van mij ook erg leuk . . . Mijn vriendinnen denken nou dat ik lesbisch ben. Ik blijf het ontkennen, maar ik ben het wél... Wat moet ik nou doen? En hoe moet ik het aan mijn vriendinnen vertellen? Ik ben helemaal radeloos en zit er echt mee..." (Girlz! 13, 2005, p.49)

Vanaf 2006 verandert dit. De vragen waarmee jongeren zich vanaf dit jaar tot de redacties wenden, gaan voornamelijk over hoe zij hun omgeving over hun homo- of biseksuele gevoelens moeten inlichten en over homoseksuele seks. Jongeren lijken door deze verandering van hun vragen en problemen vanaf 2006 meer open te staan voor homo- en bisexualiteit. Het suggereert dat het een gebruikelijker en geaccepteerder fenomeen is geworden in de Nederlandse samenleving. Dit houdt aan tot en met het jaar 2013.

Lezer: "Ik heb een vriendin en die is lesbisch. Ze is verliefd op me en omdat ze verlief op me is gebeurde het volgende. Ik bleef bij haar slapen. Midden in de nacht voelde ik iets raar. Mijn vriendin was me aan het zoenen terwijl ik dat helemaal niet wilde en opeens begon ze met ook te vingeren! . . . Ben ik verkracht? Wat moet ik nu doen?" (Girlz! 8, 2006, p.49)

Uit deze vraag blijkt dat het hebben van een lesbische vriendin geen issue is voor schrijfster. Het probleem waarmee ze zit is niet de homoseksualiteit van haar vriendin, maar wat haar vriendin bij haar gedaan heeft. Dit wekt de indruk dat homoseksualiteit in 2006 gebruikelijk is en geaccepteerd wordt door jongeren.

Wel komt het na 2006 nog voor dat jongeren aangeven zich te schamen voor hun homo- of biseksualiteit (2007, 2009). Het aantal gevallen dat dit voorkomt is echter zo klein in verhouding tot het aantal gevallen waarin lezers aangeven (hun) homo- of biseksualiteit te accepteren, dat het hoofdvertoog in de tienertijdschriften blijft dat homo- en biseksualiteit sinds 2006 geen taboe meer is maar een gebruikelijk en geaccepteerd fenomeen.

Lezer: "Ik ben 15 jaar oud en weet al sinds mijn 8^e dat ik op meisjes val. Ik heb op dit moment ook een vriendin met wie ik supergelukkig ben. Maar mijn vraag is: als je lesbisch bent en nooit seks hebt met een jongen, blijf je dan je hele leven maagd?" (Girlz! 12, 2013, p.40)

In de reacties van de redacties van de tienertijdschriften op de vragen en problemen van de lezers betreft homo- en biseksualiteit, is gedurende de afgelopen tien jaar geen verandering waar te nemen. Vanaf 2004 tot en met 2013 blijven ze benadrukken dat homo- en biseksualiteit normaal en gebruikelijk is en dat het plakken van een etiket op je geaardheid bovendien onbelangrijk is.

Redactie: "Het kan best zo zijn dat je lesbisch bent. Maar je kunt ook net zo goed biseksueel of hetero zijn. En eigenlijk is het helemaal niet zo belangrijk om een etiket op jouw geaardheid te plakken. Wat wel belangrijk is, is waar jij je prettig bij voelt . . ."
(CosmoGIRL! 12, 2004, p.46)

Redactie: "Hi C, je hoeft helemaal niet te weten wat je bent. Waar is dat labelen voor nodig? Alleen als je er ontzettend gestrest van raakt, is het de moeite van een onderzoekje waard."
(Hitkrant 22, 2013, p.28)

Maar niet alleen de reacties van de redacties op de inzendingen van de lezers, ook de items die ze in de tijdschriften behandelen dragen bij aan de constructie van het vertoog dat homo- en biseksualiteit gebruikelijk en geaccepteerd is in Nederland. *CosmoGIRL!* wijdt in 2006 bijvoorbeeld een item aan hoe je als meisje moet reageren wanneer je beste vriend uit de kast komt. Het feit dat er in het tijdschrift een heel item aan dit onderwerp gewijd is, wekt de suggestie dat veel meisjes te maken hebben met een vriend die homo is en dat homoseksualiteit dus een veel voorkomend fenomeen is. Bovendien geeft de redactie aan dat je een vriend die uit de kast komt moet laten weten dat je ruimdenkend bent en geen problemen hebt met homoseksualiteit. De redactie uit hiermee niet alleen de boodschap dat zij homoseksualiteit accepteert, maar ook dat jongeren dit (zouden moeten) doen.

Dat de tienertijdschriften het vertoog construeren dat homo- en bisexualiteit gebruikelijk en geaccepteerd is in Nederland, sluit aan bij de seksuele liberalisering die zich hier in de afgelopen eeuw, en vooral in de afgelopen twintig jaar, heeft voorgedaan (Wouters, 2008). Met de invoering van het homohuwelijk in 2001 heeft de Nederlandse overheid niet alleen aangegeven homoseksualiteit te accepteren, maar ook de burgers aanzet gegeven om dit te doen. Dat de tijdschriften aangeven dat de redacties ruimdenkend zijn over homo- en bisexualiteit en daarnaast een ontwikkeling tonen waarin jongeren een steeds permissievere houding aannemen ten aanzien deze geaardheden, rijmt met de seksuele ontwikkelingen in Nederland. Eerder onderzoek constateerde ook al een permissiever wordende houding van jongeren op het gebied van geaardheid (De Graaf, Höing Zaagsma & Vanwesenbeeck, 2007; Mul, 2009).

§4.1.8 Seksueel experimenteren

Uit de tienertijdschriften blijkt niet alleen dat jongeren in de afgelopen tien jaar een permissievere houding zijn gaan aannemen ten aanzien van homo- en bisexualiteit, maar ook ten aanzien van seksueel gedrag. Uit de seksuele interesses, ervaringen en activiteiten van de lezers die zij beschrijven in hun vragen aan de tijdschriftredacties, blijkt dat de normen en waarden die jongeren in de periode 2004-2013 op het gebied van seksualiteit aannemen binnen deze periode verandert zijn, maar ook duidelijk verschillen van die in de decennia daarvoor.

Wat allereerst opvalt is dat er van 2004 tot en met 2013 onder de lezers vooral interesse bestaat voor 'voorspel-activiteiten' en zelfbevrediging. De onderwerpen die lezers in de probleemrubrieken voornamelijk aankaarten zijn: zoenen, aftrekken, vingeren, orale bevrediging en masturbatie. Ze geven aan deze handelingen te verrichten of te willen verrichten. Hiernaast leggen ook de redacties nadruk op 'voorspel-handelingen' zoals kussen, strelen en voelen. In hun reacties op de seksvragen en -opmerkingen van de lezers proberen zij de jongeren te stimuleren klein te beginnen als het om seks gaat. Ze raden aan eerst stapje voor stapje te zoenen, te strelen en hand- en mondwerk te verrichten, voordat de stap naar de 'grote daad' gemaakt wordt. De redacties benadrukken gedurende de tien jaar dat er genoeg spannende dingen zijn om te doen zonder meteen 'all the way' te gaan met iemand.

Redactie: "Probeer het langzaam op te bouwen. Eerst lekker zoenen, daarna laat je hem aan je borsten komen en verder ga je die dag gewoon niet. Zo kun je hem stapje voor stapje een stukje verder laten gaan . . . Je hoeft ook niet meteen 'all the way' te gaan. Laat hem in het begin een beetje je vagina strelen en ga zo langzaam verder. De echte seks komt vanzelf wel een keer." (Girlz! 12, 2010, p.48)

Hiernaast raden ze meisjes ook aan om voorafgaand aan het hebben van seks met een jongen, eerst op ontdekkingsreis te gaan over hun eigen lichaam. Dit is volgens de redacties goed omdat

meisjes er zo erachter komen wat ze wel en niet fijn vinden en daardoor tijdens de seks met een jongen kunnen aangeven wat ze wel en niet willen.

Redactie: "Wat voor jou het lekkerst is, zal je dus zelf moeten ontdekken. Dat is ook meteen het prettige van zelfbevrediging. Op die manier leer je jezelf goed kennen en weet je op den duur wat je lekker vindt en wat niet. En dat is weer handig als je vriendje krijgt, want dan kun je goed aangeven wat je wel en wat je niet wilt." (Girlz! 6, 2009, p.48)

Dit is echter niet de enige vorm van experimenteren die de redacties jongeren op seksueel gebied aanraadt. Ook jongeren die twijfelen over hun geaardheid bevelen ze aan om rustig wat te experimenteren.

Redactie: "Sommige meiden (jongens trouwens ook) weten als van jongs af aan dat ze op mensen van hun eigen geslacht vallen, terwijl anderen dat juist in de puberteit ontdekken. Dit kan bij jou het geval zijn, maar het kan ook heel goed om een eenmalige verliefdheid gaan. Zie het als een experiment. Neem rustig de tijd om je ware gevoelens te ontdekken, en kijk dan pas wat je er mee wilt doen." (CosmoGIRL! 12, 2004, p.46)

Bovendien benadrukken de redacties in hun reacties op de vragen en verhalen van de lezers dat experimenteren op het gebied van seks volstrekt normaal is. Gedurende de hele periode 2004-2013 geven lezers aan seksueel te (willen) experimenteren. In 2004 vertellen lezeressen dat ze zich bezighouden met het ontdekken van hun vagina en in de jaren erna komt hier ook het experimenteren met vriendinnen en vriendjes bij. Vanaf 2005 geven lezers bijvoorbeeld aan te willen experimenteren met sekstandjes en in 2007 vertellen lezeressen over hun experimenten met hun vriendinnen. In 2009 gaat het experimenteren pas echte grote vormen aannemen en passeren trio's, kwartetten, seksfeesten, seks op gekke plekken en filmopnames in de verhalen van de lezers de revue. Vanaf 2011 komt ten slotte nog het uitproberen van webcamseks en sexting aan de orde. Dat jongeren in de bladen aangeven uitgebreid te experimenteren op seksueel gebied, leidt tot het vertoog dat seksueel experimenteren onder jongeren gebruikelijk is. Bovendien creëren de in de afgelopen tien jaar steeds nieuwere en 'grootser' geworden vormen van seksueel experimenteren en de steeds openlijker geworden aard ervan het vertoog dat de seksuele experimenten van jongeren in de afgelopen tien jaar omvangrijker en geaccepteerder zijn geworden. Dit wijst op een permissiever geworden houding van jongeren. De lezers ondersteunen met hun verhalen het door de redacties geconstrueerde vertoog dat seksueel experimenteren gebruikelijk en normaal is.

Lezer: "Ik heb een vriend we hebben ook al seks. We hebben samen al heel wat uitgeprobeerd en gedaan, en niet alleen thuis. Meestal gaan we samen naar een discotheek en gaat hij mij vingeren of trek ik hem af in de wc. We hebben ook al een triootje gedaan en zijn naar zo'n speciaal seksfeest gegaan. Nu mijn vraag: weten jullie misschien wat wij nog meer kunnen proberen?" (Girlz! 8, 2009, p.48)

Het in de tienertijdschriften geconstateerde vertoog dat het door jongeren seksueel experimenteren gebruikelijk en normaal is, sluit aan bij de ontwikkeling die zich in afgelopen eeuw in Nederland heeft voorgedaan. Onderzoek heeft aangetoond dat er onder andere door een nieuwe opvoedstijl voor jongeren steeds meer ruimte is gekomen voor lichamelijke nieuwsgierigheid en seksuele verkenning. Jongeren worden bij deze opvoedstijl gestimuleerd zelf op onderzoek uit te gaan en grenzen af te tasten wat heeft geresulteerd in een sterke seksuele emancipatie van jongeren (Wouters, 2008). Het door de tijdschriftredacties aanmoedigen van de jongeren om te experimenteren op seksueel gebied, past goed binnen deze nieuwe opvoedstijl. Daarnaast hebben onderzoeken aangetoond dat jongeren steeds permissievere denkbelden zijn gaan aannemen, dat Nederlandse jongeren flink seksueel actief blijken te zijn en dat ze op steeds jongere leeftijd beginnen met experimenteren (Mul, 2009; De Graaf, Kruijer, Acker & Meijer, 2012). De tussen 2004 en 2014 steeds permissiever geworden houding van jongeren ten aanzien van seksueel experimenteren sluit aan bij deze conclusies. Het wijst op een voorzetting van eerder geconstateerde ontwikkelingen in het seksuele gedrag van jongeren.

De hoofdzakelijke aandacht voor 'voorspel-activiteiten' in de tienerbladen is moeilijker te verklaren. Naar aanleiding van de grotere vrijheid op het gebied van seks en de toegenomen ruimdenkendheid van jongeren op dit gebied, zou je namelijk juist verwachten dat er tegenwoordig niet meer zo'n 'big thing' wordt gemaakt van 'de daad' en dat hier dus ook vaker en sneller aan gedaan wordt dan uit bladen blijkt. Aan de andere kant kan de vrijere houding ten aanzien van seks in Nederland ook heel goed juist aanleiding zijn voor de grotere interesse van jongeren in meer dan enkel 'de daad'. Juist omdat het hebben van geslachtsgemeenschap ofwel 'de daad' minder bijzonder is geworden, kan er meer belangstelling zijn ontstaan voor seksactiviteiten hier omheen.

§4.1.9 Digitale seks

Zoals uit de bespreking van de bovenstaande categorie blijkt, komt er in de tienertijdschriften naar voren dat er vanaf 2011 door jongeren wordt geëxperimenteerd op het gebied van digitale seks. Vanaf 2011 tot en met 2013 bevatten de tijdschriften vragen en problemen van lezeressen waarin zij aangeven erotisch te webcammen of hier ervaring mee te hebben.

Lezer: "Ik heb een heel groot probleem: als ik zin heb in seks, zet ik mijn laptop aan en ga ik naar sekwebsites. Ik laat me dan live zien van alle kanten. Mijn ouders weten hier niets van. Ik krijg knipoogjes, likes en dat soort dingen. Ik durf het niet aan mijn ouders te vertellen, maar ik zit daardoor met een schuldgevoel." (Girlz! 12, 2013, p.40)

In 2012 besteedde de CosmoGIRL!-redactie bovendien drie bladzijden aan een item over het fenomeen 'sexting': het versturen van seksueel getinte smsjes en naaktfoto's naar anderen. Ook worden in dit item het maken van erotische webcamfilmpjes en plaatsen van naaktfoto's op het internet meegenomen. De uitgebreide behandeling van dit onderwerp door de CosmoGIRL!-redactie suggereert niet alleen dat sexting in 2012 een populair fenomeen onder jongeren is, de informatie en opmerkingen die de redactie over sexting geeft, beweren dit zelfs. De redactie meldt bijvoorbeeld dat één op de vijf jongeren aan sexting doet en maakt opmerkingen die de indruk wekken dat alle jongeren 'sextecten'.

Redactie: "Kun jij zonder je te schamen, je hele sms-inbox voorlezen op een familiefeest? Dikke kans dat je rood wordt bij de gedachte alleen al." (CosmoGIRL! 110, 2012, p.42)

De bewering dat sexting populair is onder jongeren wordt bovendien ook door de lezers zelf ondersteunt. In het item in de *CosmoGIRL!* vertellen verschillende meisjes over hun ervaringen met sexting en geven daarbij aan dat het iets is dat gebruikelijk is onder jongeren.

Lezer: "In een msn-gesprek met een jongen van school heb ik voor de webcam mijn borsten laten zien." (CosmoGIRL! 110, 2012, p.44)

De tienertijdschriften construeren door zowel de houding van de CosmoGIRL!-redactie als door de verhalen van de lezers het vertoog dat digitale seks (webcamseks en sexting) vanaf 2011 populair is onder jongeren. Dit vertoog past bij het permissiever geworden seksuele gedrag van jongeren dat door verschillende onderzoeken is vastgesteld. In 2007 is geconstateerd dat één op de tien jongens en één op de twintig meisjes ervaring heeft met seks op het internet en in 2009 bleek een kwart van de jongeren van 15 jaar of ouder ervaring te hebben met het plaatsen van seksueel getinte foto's op het web en het strippen voor een webcam (De Graaf, Höing, Zaagsma & Vanwesenbeeck, 2009; Mul, 2007). De in de tijdschriften vanaf 2011 geconstateerde populariteit van digitale seks, sluit dus aan op deze eerder gedane constatering in Nederland.

§4.1.10 Seksueel grensoverschrijdend gedrag

Wat bij bestudering van het onderwerp 'digitale seks' in de tienerbladen opvalt, is dat dit fenomeen hoofdzakelijk in een kwaad daglicht wordt gesteld. Zowel webcamseks als sexting

wordt voornamelijk in verband gebracht met onbehoorlijk gedrag zoals chantage, dwang en stalking en met negatieve gevoelens zoals spijt, schaamte, angst en schuldgevoelens. Alle ingezonden problemen en vragen van lezers die betrekking hebben op webcamseks of sexting, hebben te maken met de negatieve gevolgen die jongeren naar aanleiding van deze activiteiten ondervinden. De lezers voelen zich schuldig, schamen zich of worden met hun naaktfoto's gechanteerd of gepest. Alle jongeren die in de tienertijdschriften aangeven digitale seks te hebben gehad (dit zijn enkel meisjes), hebben spijt van hun daad.

Lezer: "Ik heb iets gedaan wat superstom van me is. Ik heb m'n borsten aan iemand laten zien via de webcam. En ik weet echt niet wat ik moet doen. Hij heeft foto's gemaakt en chanteert me nu dat hij deze op internet zet als ik niet meer laat zien." (Girlz! 7, 2011, p.48)

Lezer: "Een jaar geleden vroeg een jongen me via de ping om een topless foto . . . Uiteindelijk maakte ik er een van mezelf en stuurde die naar hem. Ik dacht er verder niet over na, totdat ik een paar maanden geleden ruzie met hem kreeg . . . Uit boosheid stuurde hij de foto naar een vriendin, die het vervolgens weer naar andere meiden doorstuurde. Het is nu al bijna een jaar geleden, maar ik word er nog steeds dagelijks mee gepest. Hoe heb ik zo ongelooflijk stom kunnen zijn?" (CosmoGIRL! 110, 2012, p.43-44)

Ook de redacties van de tijdschriften plaatsen digitale seks hoofdzakelijk in een negatieve context. Ze wijzen op de negatieve gevolgen die sexting en webcammen kunnen hebben en raden het de jongeren in veel gevallen af om te doen. Het item in de *CosmoGIRL!* over sexting is bijvoorbeeld puur bedoeld om meisjes te wijzen op de risico's en de negatieve gevolgen die sexting kan hebben. Er worden enkel negatieve ervaringen van meisjes aangehaald en de redactie brengt sexting in verband met vreemdgaan en strafbare zaken zoals bedreiging, stalking en verspreiding van kinderporno (*CosmoGIRL!* 110, 2012, p.43).

Redactie: "Jij moet hiermee stoppen en wel meteen! Wat jij doet, is helemaal fout. Jezelf live op een webcam laten zien, is echt heel gevaarlijk. Niet alleen kunnen mensen jouw beelden opnemen en die verspreiden over internet, iemand die een beetje slim is met computers kan ook precies zien waar jij vandaan komt en zelfs waar je woont. Voor je het weet heb je een stalker voor je deur staan of iemand die je opwacht als je naar buiten komt. Bovendien als jij jonger bent dan 18 en filmpjes en naaktfoto's van jezelf verspreidt op internet, ben je zelf strafbaar omdat dat onder kinderporno valt. Je moet daar echt onmiddellijk meer stoppen voordat je nog verder in de problemen komt." (Girlz! 12, 2013, p.40)

Naast dwang tot het maken van naaktfoto's, chantage met naaktfoto's en het (ongevraagd) publiceren en verspreiden van naaktfoto's (van minderjarigen), blijken jongeren ook te maken te hebben met andere vormen van seksueel grensoverschrijdend gedrag. Vanaf 2005 bevatten de tienertijdschriften, op 2010 na, ieder jaar verhalen van meisjes die aangeven te maken te hebben (gehad) met seksueel misbruik in de vorm van aanranding of verkrachting. Hierdoor wordt in de bladen het vertoog geconstrueerd dat jongeren in de afgelopen negen jaar veel te maken hebben gehad met seksueel grensoverschrijdend gedrag. In 2006 en 2008 waren hieronder zelfs gevallen van groepsverkrachting en in 2009 en 2011 gevallen van gedwongen incest. Er is de afgelopen negen jaar een ontwikkeling te zien in de vorm die het seksueel misbruik dat lezeressen ervaren hebben, heeft aangenomen. Tot 2008 ervoeren meisjes misbruik in de vorm van één-op-één aanranding en verkrachting en groepsverkrachting, vanaf 2009 ging het vooral om gedwongen incest en vanaf 2011 werd er voornamelijk misbruik gemaakt van naaktfoto's en webcambeelden. Bij al deze vormen van misbruik en in alle negen jaren dat er door de lezers in de bladen over is verteld, hebben de redacties de lezeressen gewezen op de ernst ervan en hen geadviseerd om het misbruik te melden bij een gezagsorgaan en om erover te praten met de ouders of een vertrouwenspersoon.

Redactie: "Verkrachting is een van de meest afschuwelijke dingen die je kunnen overkomen. Verkracht worden door meerdere jongens heet groepsverkrachting en is zo mogelijk nóg erger. Dit moet stoppen en wel héél snel. En dat kan maar op één manier: praten. Je zult moeten melden dat dit is gebeurd en nog steeds doorgaat. Tegen je ouders, de politie, een vertrouwenspersoon op school, de Kindertelefoon – het maakt niet uit wie, als het maar iemand is die je kan helpen. Deze jongens mogen hier niet ongestraft mee weggelaten worden."
(Girlz! 9, 2008, p.49)

In het aantal verhalen van lezers over seksueel misbruik is geen duidelijke verandering te ontdekken in de afgelopen tien jaar. Er kan dan ook niet gesproken worden van een toename in seksueel grensoverschrijdend gedrag onder jongeren. De inhoud van de tienertijdschriften sluit hierdoor niet aan bij de verwachtingen en beweringen dat de in de afgelopen tien jaar sterk geseksualiseerde straat- en mediacultuur leidt tot een toename van onbehoorlijk seksueel gedrag van jongeren (Nikken & De Graaf, 2011; OCW, 2007; Wouters, 2008). Wel sluit het in de tienertijdschriften naar voren komende seksueel grensoverschrijdende gedrag aan bij de in de samenleving heersende opvatting en de uitkomst van een onderzoek in 2012, dat vooral meisjes gevaar lopen op seksueel gebied (De Graaf, Kruijer, Acker & Meijer, 2012; OCW, 2007). In alle in de bladen door de lezers en de redacties beschreven gevallen van seksueel grensoverschrijdend gedrag van jongeren zijn meisjes het slachtoffer en jongens of mannen de dader.

§4.1.11 Vreemdgaan

Ondanks dat vreemdgaan niet tot seksueel grensoverschrijdend gedrag gerekend wordt, wordt ook dit over het algemeen als een immorele daad beschouwd. Vreemdgaan is een onderwerp dat in de afgelopen tien jaar regelmatig in de tienertijdschriften aan bod komt. Dit gebeurt hoofdzakelijk doordat lezers zich met een probleem dat betrekking heeft op vreemdgaan tot de redacties wenden, maar ook door de behandeling van het onderwerp door de tijdschriftredacties in hieraan speciaal gewijde items.

Wat bij de bestudering van het onderwerp vreemdgaan in de tijdschriften het meest opvalt, is de verandering in de houding die de reacties ten aanzien van het fenomeen hebben aangenomen in de afgelopen jaren. In 2006 noemt de CosmoGIRL!-redactie vreemdgaan een 'blooper' ofwel een fout. Ze geeft aan dat het onjuist gedrag is en dat je als vreemdganger met een schuldgevoel hoort te zitten. Bovendien benadrukt ze de ernst van vreemdgaan door erop te wijzen dat het ingrijpende gevolgen kan hebben voor een relatie.

Redactie: "Oeps! Je bent vreemd gegaan . . . Je hebt met hem gezoend, en nu knaagt het schuldgevoel aan je. Redmiddel: Biecht het op. Echt, niets is erger dan dat hij dit nieuws van iemand anders te horen krijgt. Dan wil hij misschien nooit meer met je praten . . . Als hij je niet kan vergeven, is dit een pijnlijke les voor je geweest." (CosmoGIRL! 1/2, 2006, p.26)

In 2007 is de houding van de tijdschriftredacties nog niet veel anders en geven ze aan dat wanneer je partner vreemdgaat je hem of haar moet dumpen (Hitkrant 28, 2007, p.39). Pas na dit jaar verandert hun opstelling tegenover vreemdgaan. De redacties nemen dan een soepelere houding aan. Ze noemen vreemdgaan vanaf 2008 niet meer letterlijk een fout, maar wijzen er vooral op dat vreemdgaan niet zo netjes is en kwetsend is voor de persoon die bedrogen wordt. Ook tonen ze meer begrip voor de vreemdganger door aan te geven dat seksuele gevoelens voor anderen dan de partner normaal zijn.

Redactie: "Ai, da's niet zo netjes! Je zegt dat je een superliefvriendje hebt, maar je gaat toch vreemd. Je kwetst hem hier enorm mee. Probeer je daarom in te houden. Het is niet gek dat jij je tot andere jongens ook voelt aangetrokken, alleen moet je met die gevoelens niets doen." (Hitkrant 30/31, 2011, p.85)

Deze houding houden de redacties vervolgens aan tot en met 2012. In het jaar 2013 stellen ze zich tenslotte nog milder op dan in voorgaande jaren. In een speciaal aan een aan vreemdgaan gewijd item in CosmoGIRL! trekt de redactie de incorrectheid en de ernst van vreemdgaan in twijfel en spreekt in tegenstelling tot 2006 niet van een 'blooper', maar van een 'slippertje' en

'avontuurtje'. Vreemdgaan wordt in 2013 niet meer als een fout beschouwd, maar als een ongelukje, 'iets' dat je overkomt en spannend en leuk is.

Redactie: "Psssst... Zij maakten een slippertje. Vreemdgaan is fout. Toch? Cosmogirls vertellen over hun avontuurtjes." (CosmoGIRL! 124, 2013, p.98)

De steeds soepelere houding van de tijdschriftredacties ten aanzien van vreemdgaan is te verklaren door de seksuele liberalisering van Nederland die in de afgelopen eeuw heeft plaatsgevonden en de permissievere houding van Nederlanders die hiermee gepaard is gegaan. Uit onderzoek is gebleken dat Nederlanders in de afgelopen eeuw, en vooral in de afgelopen twintig jaar, steeds ruimdenker zijn geworden als het gaat om het hebben van seksuele contacten buiten het huwelijk, buiten relaties en op jonge leeftijd (Wouters, 2008). Een tegenwoordig minder afkeurende of zelfs open houding ten aanzien van vreemdgaan kan verklaard worden door dit ontwikkelingsproces van seksuele denkbeelden en kan gezien worden als een recente ontwikkeling die zich binnen dit proces voltrokken heeft.

In de houding die de lezers in de afgelopen tien jaar in de tijdschriften ten aanzien van vreemdgaan aangenomen hebben, is geen duidelijke verandering zichtbaar. De lezers stellen zich in alle gevallen dat het over vreemdgaan gaat redelijk nonchalant op. Meisjes geven aan een vriendje dat vreemdgaat niet direct te dumpen en zelf vreemd te gaan zonder hier spijt van te hebben. Het wekt de indruk dat vreemdgaan een gebruikelijk verschijnsel is en geen 'big deal' gevonden wordt door meisjes. Hoe jongens over vreemdgaan denken komt niet in de tijdschriften naar voren. De milde houding van meisjes, past in ieder geval net als die van de reacties goed binnen de door onderzoekers waargenomen seksuele liberalisering in Nederland.

Lezer: "Opeens sprongen de vonken over en voordat ik het wist waren we aan het zoenen. Het voelde heerlijk, mijn hart ging als een bezetene te keer. Pas toen ik onderweg naar mijn vriend was, dacht ik: shit, wat heb ik gedaan?! Toch heb ik geen spijt, ik voel me alleen schuldig... Maar als ik eerlijk ben, zal ik waarschijnlijk niet snel nee zeggen, als hij weer probeerde mij te zoenen." (CosmoGIRL! 124, 2013, p.98)

Wat verder een opvallend aspect is wanneer er gekeken wordt naar de behandeling van het onderwerp 'vreemdgaan' in de tienertijdschriften, is dat er in de bladen in de afgelopen tien jaar meer gesproken wordt over meisjes die vreemdgaan dan over jongens die ontrouw zijn. In tegenstelling tot meiden- en vrouwenbladen in de jaren 70, die de gedachte verspreiden dat er niet op vertrouwd kan worden dat mannen trouw blijven en de nog steeds in de samenleving heersende opvatting dat het voornamelijk mannen zijn die vreemdgaan, construeren de tiener-tijdschriften het vertoog dat meisjes en vrouwen net zo goed vreemdgaan (McRobbie, 1997).

§4.1.12 Veilige seks

De laatste categorie die bij de bestudering van de codebomen van de tienertijdschriften in het oog springt is 'veilige seks'. Van 2004 tot en met 2013 komt deze categorie zeer expliciet in de tijdschriften naar voren. Niet alleen besteden de redacties veel aandacht aan het informeren van de lezers over seksrisico's en voorbehoedsmiddelen in hier speciaal aan gewijde items (2005, 2007, 2011), ook leggen de redacties in hun reacties op lezersvragen en -problemen een sterke nadruk op veilige seks. Zelfs wanneer de vraag of het probleem waarmee de lezer zich tot de redactie wendt niets te maken heeft met seksrisico's en voorbehoedsmiddelen, brengen de redacties het belang van veilige seks onder de aandacht.

Lezer: "Eergisteravond heb ik in de disco een leuke jongen ontmoet. Hij bleek bij mij op school te zitten en we hadden het de volgende dag op school in de wc gedaan. Helaas liep de conciërge langs en hij betrapte ons. Ik schaam me zo!"

Reactie redactie: "Het kan soms helemaal geen kwaad om wat meer geduld te hebben. Zeker omdat je die jongen nog maar twee dagen kent! Want hebben jullie in alle haast wel aan voorbehoedsmiddelen gedacht? Probeer de volgende keer je opwinding een beetje in bedwang te houden, daarmee voorkom je roddels en andere nare dingen zoals een soa of ongewenste zwangerschap!" (Girlz! 9, 2007, p.49).

Maar niet alleen de redacties hebben in de bladen veel aandacht voor zaken rondom veilige seks. Veel van de in de periode 2004-2013 door de jongeren ingezonden vragen gaan over seksrisico's en voorbehoedsmiddelen. Het geeft aan dat jongeren zich al in ieder geval vanaf 2004 zeer bewust zijn van de risico's die aan seks verbonden zijn. Wat echter opvalt wanneer er gelet wordt op de aandacht voor seksrisico's, is dat jongeren zich meer zorgen lijken te maken om een ongewenste zwangerschap dan om soa's. Uit de inzendingen van de lezers vanaf het jaar 2007 blijkt dat meisjes na onveilige seks voornamelijk bang zijn dat ze zwanger zijn. De mogelijkheid dat er tijdens onveilige seks ook een soa opgelopen kan worden, wordt door de lezers na 2005 bijna volledig buiten beschouwing gelaten. In de jaren 2004 en 2005 hebben jongeren nog wel veel aandacht voor de kans op soa's. De vragen en problemen waar ze de redacties dan over schrijven gaan zowel over het zwangerschapsrisico als het soa-*risico*.

Lezer: "Mijn vriend en ik hebben nu al een hele tijd verking en we zijn al een paar keer behoorlijk intiem geweest. Nu willen we 'het' gaan doen. Nou weet ik dat het voor ons allebei de eerst keer is, dus voor SOA's hoef ik niet bang te zijn, maar wel voor een ongewenste zwangerschap. We hebben besloten om het met een condoom te gaan doen, maar ik dit wel veilig?" (Girlz! 8, 2004, p.48)

Lezer: "Ik heb een keer in een dronken toestand onveilige seks gehad met een knappe jongen die ik amper ken . . . We deden 'voor het zingen de kerk uit', ook al weet ik dat dit niet heel betrouwbaar is . . . nu heb ik de laatste tijd veel last van buikkrampen . . . Nu mijn vragen: zou het kunnen zijn dat ik zwanger ben? En wat zijn de eerste tekenen van een zwangerschap?" (Girlz! 11, 2010, p.48-49)

Dat jongeren vooral bezig zijn met de kans die ze met seks lopen op een ongewenste zwangerschap, blijkt ook uit hun interesse en gebruik van voorbehoedsmiddelen. Al in 2004 geven enkele lezers aan gebruik te maken van de anticonceptiepil. Echter uit de vragen die de lezers in de daarop volgende negen jaren aan de redacties stellen, blijkt dat er steeds meer interesse komt voor de pil en dat er steeds minder aandacht is voor het condoom. Dat vooral de anticonceptiepil populair is onder jongeren wordt benadrukt door de CosmoGIRL!-redactie. In een item over veilige seks in 2007 geeft zij aan dat de pil het meest gebruikte anticonceptiemiddel onder Nederlandse jongeren is (CosmoGIRL! 9, 2007, p.49). Niet alleen de lezers maar dus ook de redacties wekken de indruk dat jongeren vinden dat de anticonceptiepil voldoende bescherming biedt tijdens de seks. Hieruit kan worden afgeleid dat jongeren niet stilstaan bij de kans op een soa of dat ze een soa, in tegenstelling tot een ongewenste zwangerschap, niet als een groot probleem zien.

Dat jongeren in de tienertijdschriften in 2004 en 2005 nog wel grote aandacht hebben voor zowel het zwangerschapsrisico als het soa-*risico*, leidt tot de constatering dat de onder jongeren heersende opvattingen van seksrisico's door de tijd heen veranderd zijn. Een verklaring zou kunnen zijn dat soa's de laatste jaren steeds gemakkelijker en sneller behandeld kunnen worden en dat daardoor de ernst van soa's wordt weggewuifd en jongeren ze als een minder groot probleem zien dan een ongewenste zwangerschap. Aan de andere kant zou je juist verwachten dat er in een tijd waarin vrije seks ofwel one-night-stands en seks met verschillende partners veel plaatsvindt, zoals blijkt uit voorgaand onderzoek (Mul, 2009) en de vertogen over seks om de seks in de tienertijdschriften, grote interesse bestaat voor het condoom als voorbehoedsmiddel. Dit in verband met het grote soa-*risico* bij veel verschillende sekscontacten. Hier kan echter weer tegenin worden gepleit dat een meisje met de anticonceptiepil altijd beschermt is tegen zwangerschap en dus niet aan anticonceptie hoeft te denken op het moment dat ze seks wil hebben. In deze tijd van one-night-stands en vluchtige seks is het daardoor begrijpelijk dat dat voorbehoedsmiddel dan ook de voorkeur heeft boven condoomgebruik.

De onder jongeren grotere aandacht en angst voor ongewenste zwangerschappen dan voor soa's kan tenslotte nog verklaard worden door de onwetendheid van jongeren. Uit de vragen en de problemen waarmee de lezers zich tot de redacties wenden, komt naar voren dat er onder jongeren onduidelijkheid heerst over hoe een meisje zwanger raakt. Er wordt gedacht

dat meisjes van een zoen of van het vrijen met kleding aan al zwanger kunnen raken. Deze heersende ideeën dat zwangerschap al zo snel mogelijk is, maakt de overheersing van de angst voor zwangerschap onder jongeren verklaarbaar.

Lezer: "Ik word sinds een half jaar ongesteld. Nu zei mijn vriendin dat ik moet ophouden met tongen anders kan ik zwanger worden. Is dat waar?" (Girlz! 8, 2006, p.48)

Lezer: "Ik heb een probleem. Laatst was mijn vriendje bij mij thuis en waren we wat aan het zoenen terwijl ik op hem zat. Mijn vagina zat aan zijn penis, maar we hadden allebei onze onderbroek en gewone broeken nog aan. Het was een erg warme dag dus het waren wel broeken van heel dunne stof. Toen ik van hem afging zag ik dat hij een heel natte plek in zijn broek had. Nu ben ik enorm bang dat ik zwanger ben! Is dat mogelijk?" (Girlz! 8, 2012, p.56)

In de houding van de redacties ten aanzien van seksrisico's en voorbehoedsmiddelen is in de afgelopen tien jaar geen verandering waar te nemen. In tegenstelling tot de lezers blijven zij van 2004 tot en met 2013 aandacht hebben voor zowel het zwangerschapsrisico als het soa-risico van seks. Wanneer lezers aangeven zich na onveilige seks alleen zorgen te maken over een ongewenste zwangerschap, wijzen de redacties hen erop dat ze ook een soa kunnen hebben.

Reactie redactie op bovenstaande inzending: "Om zeker te weten of je wel of niet zwanger bent, zul je een test moeten doen. Maar dat kan als je niet op tijd ongesteld bent geworden, dus over een week of drie. Als het dan blijkt dat je zwanger bent, heb je nog 16 dagen om een overtijdbehandeling te laten uitvoeren . . . Je hoeft je dus nog even geen zorgen te maken over een abortus, wel over een soa. Ga daarom lang bij je huisarts om je te laten testen op een soa. Je kan je ook anoniem laten testen bij de GGD." (Girlz! 11, 2010, p.48-49)

De gehele periode 2004-2013 hebben de redacties er bij de jongeren op gehamerd dat seks alleen veilig mag plaatsvinden.

Redactie: "Vrij veilig of vrij niet." (CosmoGIRL! 1/2, 2004, p.24)

De even grote aandacht van de tijdschriftredacties voor soa's als voor ongewenste zwangerschap, verklaart de door de redacties in de afgelopen tien jaar aanhoudende benadrukking van condoomgebruik. Ondanks dat de redacties ook positief zijn over de anticonceptiepil, uiten ze het vertoog dat het condoom het beste en belangrijkste voorbehoedsmiddel is. Ze geven zelfs aan bij veilige seks condoomgebruik als vanzelfsprekend

te beschouwen en de anticonceptiepil (in tegenstelling tot de lezers) enkel als 'extra' bescherming te zien.

Redactie: "En doe het de volgende keer veilig: dus met condoom of (nog beter) met pil en condoom." (Girlz! 1, 2013, p.40)

§4.2 Kerncategorieën

De hierboven genoemde twaalf categorieën en de vertogen en de veranderingen die binnen deze categorieën in de afgelopen tien jaar in de tienertijdschriften zijn geconstateerd, hebben geleid tot de constructie van twee kerncategorieën. Deze kerncategorieën beschrijven en verklaren de waargenomen ontwikkelingen van de vertogen die door de lezers en de redacties binnen de categorieën zijn geconstrueerd en leiden tot antwoord op de vraag of er in de periode 2004-2013 een ontwikkeling heeft plaatsgevonden in de beeldvorming van seksualiteit in de tienertijdschriften.

§4.2.1 Liberalisering

De vertogen die de redacties en lezers in de afgelopen tien jaar over de verschillende aspecten van seksualiteit in de tienertijdschriften geconstrueerd hebben, zijn over het algemeen stabiel gebleven. Binnen de meeste categorieën hebben de in 2004 geconstrueerde vertogen tot aan 2014 geen veranderingen doorgemaakt. Vooral de vertogen over seksualiteit die door de redacties in de bladen zijn geconstrueerd, zijn weinig veranderd. Toch kan er naar aanleiding van de in de bladen gevonden vertogen gesproken worden van de 'liberalisering' van seksualiteit in tienertijdschriften. Van het kleine aantal waargenomen veranderingen van de in de bladen geconstrueerde vertogen, duiden de meesten namelijk op een in de afgelopen tien jaar steeds vrijer geworden opvatting van seksualiteit. Zowel door de door de jaren heen veranderende vertogen van de redacties als door die van de lezers wordt uitdragen dat er steeds minder beperkingen zijn als het op seksualiteit aankomt.

De tijdschriftredacties hebben in de loop der jaren verschillende vertogen over seks om de seks, vreemdgaan, seksueel experimenteren en digitale seks geconstrueerd. De waargenomen verandering van de vertogen over deze seksuele aspecten, suggereert een in de periode 2004-2013 steeds permissiever geworden opvatting van seksualiteit. Construeerden de redacties tot en met 2011 bijvoorbeeld nog het vertoog dat je beter niet aan seks om de seks kunt doen omdat het leidt tot een slechte reputatie en een verminderde kans op een relatie, vanaf 2012 kwamen ze met de boodschap dat seks om de seks geen probleem is als het lekker, veilig en vertrouwd is. Deze verandering van het vertoog dat de redacties in de afgelopen tien jaar over seks om de seks geconstrueerd hebben, duidt erop dat seks om de seks niet langer meer afgeraden wordt, maar

vanaf 2012 een gebruikelijk en geaccepteerd fenomeen geworden is. Een soortgelijke ontwikkeling heeft zich ook voorgedaan bij het vertoog dat de redacties in de bladen over vreemdgaan geconstrueerd hebben. In 2006 creëerde ze nog het vertoog dat vreemdgaan fout is en negatieve gevolgen heeft voor een relatie, terwijl ze in 2008 met de boodschap kwamen dat vreemdgaan slechts kwetsend en niet netjes is en in 2013 zelfs het vertoog construeerden dat vreemdgaan enkel een spannend ongelukje is. Deze ontwikkeling wijst erop dat de redacties in de afgelopen jaren een steeds soepelere houding zijn gaan aannemen ten aanzien van het fenomeen vreemdgaan. Dit rijmt goed met hun positiever geworden opstelling tegenover seks om de seks. Met de acceptatie van het hebben van seks om de seks geven ze aan dat seks niet per se uit romantische gevoelens hoeft plaats te vinden. Hierdoor wordt van seks door de redacties een meer 'random activiteit' gemaakt, waardoor seks met iemand anders dan de partner minder problematisch wordt. Verder uitten de redacties in de afgelopen tien jaar het vertoog dat steeds omvangrijkere experimenten op het gebied van seksualiteit gebruikelijk en geaccepteerd waren. Dit deden zij door op de verhalen van de lezers, die aangaven door de jaren heen steeds nieuwe en grootsere seksexperimenten uit te voeren, begripvol en aanmoedigend te reageren en door hun aandacht voor het populaire fenomeen 'sexting' waarbij jongeren experimenteren met het versturen van seksueel getinte smsjes en naaktbeelden. Tenslotte dragen de redacties met hun vertoog dat digitale seks vanaf 2011 populair is geworden onder jongeren, niet alleen de gedachte uit dat het versturen van seksueel getinte berichten en het maken en verspreiden van naaktfoto's gebruikelijk is geworden, maar ook dat fysieke beperkingen op het gebied van seks zijn afgenomen. De gedachte wordt geuit dat fysieke afstand tussen personen geen probleem meer is voor het kunnen hebben van seks met elkaar en dat jongeren daar tegenwoordig gretig gebruik van maken.

Naast de redacties suggereren ook de lezers een permissiever geworden houding ten aanzien van seksualiteit. De veranderingen in de door hen in de afgelopen tien jaar geconstrueerde vertogen over seks om de seks, veilige seks, homo- en biseksualiteit en het experimenteren met seks én het vanaf 2011 gecreëerde vertoog dat digitale seks populair is onder jongeren, wijzen op een liberaler geworden opvatting van seksualiteit en daarmee op een grotere vrijheid op het gebied van seks. In 2012 veranderde het in de jaren daarvoor door de lezers in de tijdschriften geconstrueerde vertoog dat seks om de seks (vooral voor meisjes) leidt tot een slechte reputatie en de verkleining van de kans op een relatie, in het vertoog dat seks om de seks fijn kan zijn. Dit suggereert een toegenomen ruimdenkendheid van jongeren over seks om de seks. Hetzelfde geldt voor de verandering in de door de lezers geconstrueerde vertogen over veilige seks. In tegenstelling tot voorgaande jaren werd er vanaf 2007 het vertoog geconstrueerd dat niet het condoom maar de anticonceptiepil het meest populaire voorbehoedsmiddel onder jongeren is. Deze ontwikkeling draagt bij aan de suggestie dat vrije

seks in de periode 2004-2013 gebruikelijker is geworden omdat de anticonceptiepil ervoor zorgt dat meisjes altijd en overal beschermd zijn tegen zwangerschap, iets wat vooral handig is bij het voorkomen van (veel) onverwachte seks. Ook de verandering van het vertoog over homo- en biseksualiteit wijst op de liberalisering van seksualiteit. Vanaf 2006 heeft het door de lezers uitgedragen vertoog dat homo- en biseksuele gevoelens ongewenst zijn, plaatsgemaakt voor het vertoog dat homo- en biseksualiteit gebruikelijk en geaccepteerd is. Deze positiever en ruimdenkender geworden houding ten aanzien van homo- en biseksualiteit, suggereert de liberalisering van seksuele geaardheid. Bij het onderwerp 'experimenteren' komt de suggestie dat er in de periode 2004-2013 sprake is geweest van een permissiever geworden houding tegenover seksualiteit, op een andere manier dan de voorgaande tot stand. Niet door middel van een positiever geworden vertoog over experimenteren maar naar aanleiding van de verandering van het vertoog over welke seksexperimenten gebruikelijk waren, wordt de liberalisering van seksualiteit gesuggereerd. In 2004 gaven de lezers aan dat het experimenteren met het eigen lichaam gebruikelijk was, in 2005 het experimenteren met de partner, in 2007 met vriendinnen, in 2009 op speciale seksfeesten en in 2011 met het maken en verspreiden van eigen naaktbeelden. Deze vertogen over welk experiment in welk jaar gebruikelijk was, suggereren dat het experimenteren met seks in de afgelopen tien jaar steeds omvangrijker is geworden. Niet alleen hebben de seksexperimenten van jongeren in de loop der jaren grotere vormen aangenomen (naar seksfeesten gaan en webcambeelden maken zijn natuurlijk veel omvangrijker dan experimenteren met jezelf of je partner), maar ook zijn ze minder intiem en privé geworden. Tenslotte construeren de lezers met hun vertoog dat digitale seks vanaf 2011 populair is geworden onder jongeren, net als de redacties, de gedachte dat seksualiteit vrijer is geworden. Niet alleen suggereert het vertoog dat het versturen van seksueel getinte berichten en naaktfoto's gebruikelijk is geworden onder jongeren maar ook dat de fysieke beperkingen op het gebied van seks zijn afgenomen, waardoor seks vaker en gemakkelijker plaatsvindt.

De liberalisering van seksualiteit in tienertijdschriften komt niet geheel onverwacht. Verschillende onderzoeken hebben aangetoond dat er in Nederland in de afgelopen eeuw een emancipatie van seksualiteit heeft plaatsgevonden. Deze emancipatie, bestaande uit een toegenomen ruimdenkendheid en vrijheid op het gebied van seksualiteit en een grotere aanwezigheid van seks in de samenleving, is zelfs zodanig geweest dat er tegenwoordig wordt gesproken van een geseksualiseerde maatschappij. De seksueel geëmancipeerde maatschappij wordt onder andere gekenmerkt door een enorme ontwikkeling in de omgang van jongeren met seksualiteit. Door de grotere openheid over seks en de met de nieuwe opvoedstijl gekomen ruimte voor lichamelijke nieuwsgierigheid en seksuele verkenning, zijn jongeren in de afgelopen jaren steeds vrijer, ruimdenkender en actiever geworden op seksueel gebied (Wouters, 2008). Dit is precies wat in de onderzochte tienertijdschriften naar voren komt. In de bladen wordt niet

alleen het vertoog geconstrueerd dat in de afgelopen tien jaar steeds meer kan en mag wat seksualiteit betreft, maar ook dat er door jongeren steeds meer gewild en gedaan wordt op seksueel gebied. Zowel de redacties als de lezers tonen in de periode 2004-2013 een liberaler wordende opvatting en houding ten aanzien van seksualiteit. Wel worden jongeren er door de redacties op gewezen dat ze voorzichtig moeten zijn in de geseksualiseerde maatschappij. De redacties wijzen in alle tien de jaren op de risico's van seks en benadrukken de gevaren van populaire fenomenen als seks om de seks en digitale seks.

§4.2.2 Seksualisering

Een tweede kerncategorie die de in de afgelopen tien jaar in de tienertijdschriften geconstrueerde vertogen weet te vatten, is 'seksualisering'. De verandering die de door de redacties en de lezers uitgedragen vertogen over verschillende aspecten van seksualiteit hebben doorgemaakt in de periode 2004-2013, wijzen op een toename van seks in het leven van jongeren. Dat het aandeel seks in het leven van de jeugd groter is geworden, komt naar voren uit de vertogen over de onderwerpen seks om de seks, homo- en biseksualiteit, seksueel experimenteren, vreemdgaan en digitale seks.

De verandering die de vertogen van de redacties en de lezers over seks om de seks in de afgelopen tien jaar hebben doorgemaakt, wijst er op dat het fenomeen vanaf 2012 geaccepteerder en gebruikelijker is geworden. Deze ontwikkeling geeft niet alleen aan dat er vanaf dat jaar ruimdenker over seks om de seks gedacht wordt, maar ook dat er in de samenleving meer interesse voor is ontstaan en seks om de seks regelmatig plaatsvindt. Dat vanaf 2012 niet meer geacht wordt dat seks alleen binnen een relatie plaatsvindt en dat dit onder jongeren ook niet meer het geval is, leidt tot de aanname dat jongeren tegenwoordig meer seks hebben ofwel dat seks een grotere rol in hun leven heeft gekregen. Deze grotere rol van seks in het leven van de jeugd wordt ook gesuggereerd door de vertogen geuit door de lezers over homo- en biseksualiteit. Lag in de tienertijdschriften de nadruk tot 2006 op het vertoog dat homo- en biseksuele gevoelens ongewenst zijn, vanaf 2007 ging het vooral over de moeilijkheid van het uit de kast komen en homoseksuele seks. Deze verandering in de onderwerpen die de lezers met betrekking tot homo- en biseksualiteit aankaartten, duiden niet alleen op een toegenomen acceptie van deze geaardheden maar op ook een verandering van de focus van jongeren. Dat de aandacht van de lezers voor de ongewenstheid van homo- en biseksualiteit verschoven is naar homoseksuele seks, suggereert de toegenomen interesse in en het groter geworden belang van seks voor jongeren. Dat seks een groter en belangrijker onderdeel van het leven van jongeren is gaan uitmaken, blijkt ook uit de vertogen die de redacties en lezers over seksueel experimenteren hebben geconstrueerd. De vertogen geven aan dat het seksueel experimenteren van jongeren in de afgelopen tien jaar steeds omvangrijker, gebruikelijker en

geaccepteerder is geworden. Er worden steeds meer en 'grootsere' dingen uitprobeernd en ook vindt het experimenteren steeds openlijker plaats. Dat het experimenteren met seks meerdere en steeds grotere vormen heeft aangenomen, wijst op een toegenomen interesse, nieuwsgierigheid en activiteit van jongeren op het gebied seks. De aanmoediging en acceptatie door de redacties van deze ontwikkelingen in het seksueel experimenteren benadrukken de gebruikelijkheid ervan en duiden op een groter geworden belang dat aan seks wordt gehecht. De soepelere houding die de redacties door de jaren heen tegenover vreemdgaan zijn gaan aannemen, benadrukken bovendien de toegenomen activiteit op het gebied van seks. Uit de door hen geconstrueerde vertogen blijkt dat vreemdgaan vanaf 2008 steeds minder wordt afgekeurd en in 2013 zelfs als een spannend avontuurtje wordt gezien. Hiermee wordt in de tijdschriften de gedachte gecreëerd dat de seksuele drang minder onderdrukt hoeft te worden wat suggereert seks dus vaker kan en zal plaatsvinden. Ten slotte ondersteunt het door de redacties en de lezers geconstrueerde vertoog dat digitale seks vanaf 2011 populair is onder jongeren, ook de constatering dat seks een groter aandeel heeft gekregen in het leven van de jeugd. Het vertoog wijst er op dat seks in tegenstelling tot voorgaande jaren vanaf 2011 ook veel via sms en het internet plaatsvindt. Hiermee wordt de gedachte geconstrueerd dat de interesse en importantie van seks zodanig is toegenomen dat jongeren tegenwoordig ook op afstand seks met elkaar (willen) hebben. Bovendien duidt het vertoog erop dat de fysieke afstand tussen personen geen obstakel meer is voor jongeren om seks te kunnen hebben. Dit leidt tot de aanname dat jongeren vanaf 2011 vaker seks hebben.

Net als de in de tienertijdschriften waargenomen liberalisering van seksualiteit, is de in de bladen naar voren gekomen seksualisering van het leven van jongeren geen verrassende constatering. Onderzoek heeft aangetoond dat er in de afgelopen eeuw, en vooral in de laatste decennia, door de emancipatie van seksualiteit in de samenleving een sterke seksualisering van de Nederlandse maatschappij heeft plaatsgevonden (Nikken, 2008). Het in de bladen naar voren gekomen groter geworden aandeel van seks in het leven van jongeren, sluit op deze ontwikkeling aan. Uit de vertogen die door de redacties en de lezers in de bladen zijn geconstrueerd, blijkt dat de interesse in seks en de seksuele activiteit van jongeren is toegenomen en dat het belang dat door jongeren aan seks gehecht wordt groter is geworden. Door verschillende onderzoeken worden de media bovendien aangewezen als grootste veroorzakers van de seksualisering. Dit omdat zij de samenleving vanaf de jaren zestig van de twintigste eeuw, en met name de laatste twintig jaar, hebben overspoeld met seks (Nikken, 2008). Dat seksualiteit in de onderzochte tienertijdschriften uitgebreid behandeld wordt, ondersteunt deze bewering en leidt tot de gedachte dat deze bladen de seksualisering van de maatschappij ondersteunen. Helemaal doordat de tijdschriften het vertoog construeren dat seks een gebruikelijk, belangrijk en groot onderdeel is van het leven van jongeren. Het is zeer

aannemelijk dat dit voor een nog sterkere stimulering van de seksualisering van het leven van de jeugd zorgt. Onderzoek heeft namelijk aangetoond dat de media het denken en doen van jongeren (kunnen) beïnvloeden (Nikken, 2009). Het in de tienertijdschriften geconstrueerde vertoog dat veel seks in het leven van jongeren normaal en belangrijk is, kan onder jongeren leiden tot de gedachten dat ze aan seks horen en moeten doen en daarmee tot de toename van de seksuele activiteit van jongeren.

5. Conclusie en discussie

Dit onderzoek richt zich op de ontwikkeling van de beeldvorming van seksualiteit in enkele tienertijdschriften in de afgelopen tien jaar. Aan de hand van een thematische inhoudsanalyse volgens de richtlijnen van Hennie Boeije, is een kwalitatieve inhoudsanalyse uitgevoerd van in het totaal 60 nummers van de tienertijdschriften *Hitkrant*, *Girlz!* en *CosmoGIRL!* uit de periode 2004-2013. In dit hoofdstuk zullen de belangrijkste resultaten van het onderzoek besproken worden en zal er antwoord gegeven worden op de hoofdvraag: *Hoe heeft de beeldvorming over seksualiteit in enkele Nederlandse tienertijdschriften zich in de afgelopen tien jaar ontwikkeld?* Ook zullen de resultaten in het kader van eerder uitgevoerde onderzoeken en reeds bestaande literatuur worden geplaatst (theoretische reflectie). Het hoofdstuk zal tenslotte afgesloten worden met de beperkingen van het onderzoek en suggesties voor vervolgonderzoek.

§5.1 Beantwoording hoofdvraag

De onderzoeksresultaten hebben geleid tot de beantwoording van de deelvragen welke tezamen het antwoord vormen op de hoofdvraag van het onderzoek.

Het onderzoek is gericht op de beeldvorming van seksualiteit in tienertijdschriften. Hiervoor is onderzocht welk beeld er van seksualiteit in de (seks)probleemrubrieken en seksitems van de tijdschriften is geconstrueerd. Er is onderzoek gedaan naar de redactievertogen en de jongerenvertogen die in deze onderdelen van de bladen geconstrueerd zijn. Zowel de redacties van de tijdschriften als de jongeren die in de tijdschriften aan het woord komen, zijn namelijk bepalend voor het beeld dat in de rubrieken en de items van seksualiteit geconstrueerd wordt. De tijdschriftredacties door hun keuze voor de behandeling van bepaalde items, het gebruik van bepaalde afbeeldingen en het geven van bepaalde informatie en bepaald advies aan de lezers, en de jongeren door de bepaalde vragen en problemen waarmee zij zich tot de redacties wenden en de verhalen die zij in de tijdschriften vertellen.

De analyse van deze uitlatingen van de redacties en de lezers in de probleemrubrieken en seksitems, aan de hand van open codering, axiale codering en selectieve codering, hebben geleid tot de vertogen die door deze partijen in de bladen over seksualiteit zijn geconstrueerd. Er is gebleken dat de redacties en de jongeren in de afgelopen tien jaar vooral vertogen hebben geuit die kunnen worden ondergebracht in twaalf categorieën: seks = liefde, seks om de seks, het verschil tussen de seksen, seksdruk, seksueel genot van meisjes, labeling en stereotypering, homo- en biseksualiteit, seksueel experimenteren, digitale seks, seksueel grensoverschrijdend gedrag, vreemdgaan en veilige seks.

De door de redacties en lezers geconstrueerde vertogen rondom deze onderwerpen, hebben in de meeste gevallen geen verandering doorgemaakt. Gedurende de afgelopen tien jaar

blijven de redacties de vertogen uiten dat seks vooral uit liefde en veilig moet plaatsvinden en alleen als je er beiden helemaal klaar voor bent, dat jongens en meisjes zich op het gebied van seks verschillend opstellen maar dat voor beide seksen seksueel experimenteren normaal en gebruikelijk is, dat seksuele gevoelens van meisjes normaal zijn en dat het seksueel genot van meisjes belangrijk is, dat er onder jongeren een stereotype beeld van homoseksuelen heerst en dat dit beeld onjuist is en dat seksueel grensoverschrijdend gedrag ernstig is en gemeld en besproken moet worden. De enige veranderingen die in de periode 2004-2013 in de vertogen van de redacties hebben plaatsgevonden zijn: dat het vertoog dat je geen seks om de seks moet hebben plaats heeft gemaakt voor het vertoog dat seks om de seks onder een paar voorwaarden geen probleem is, dat het vertoog dat digitale seks niet gebruikelijk is vervangen is door het vertoog dat digitale seks populair is onder jongeren, dat het vertoog dat vreemdgaan fout is omgezet is in het vertoog dat vreemdgaan slechts een spannend ongelukje is en ten slotte de per jaar wisselende vertogen over welke seksuele experimenten gebruikelijk en geaccepteerd waren.

De door de redacties uitgedragen vertogen zijn verschillend van de vertogen die door de jongeren zijn uitgedragen. Ze staan echter niet haaks op elkaar maar nemen slechts een andere richting aan. De redacties construeren vertogen over wat wel en niet gebruikelijk en geaccepteerd is ofwel wat kan en mag en de lezers over wat jongeren willen, denken en doen.

De vertogen die de lezers gedurende de gehele periode 2004-2013 geconstrueerd hebben zijn: dat seks vooral plaatsvindt en zou moeten vinden binnen een relatie, dat jongeren aandacht hebben voor veilige seks, dat jongens en meisjes zich op het gebied van seks verschillend opstellen, dat jongeren (en vooral meisjes door jongens) een seksdruk ervaren, dat meisjes grote belangstelling hebben voor masturbatie maar dat hun seksuele gevoelens nog wel als problematisch beschouwd worden, dat een meisje met veel sekspartners een slet of hoer is, dat jongeren vooral interesse hebben in 'voorspel-activiteiten' en veel experimenteren, dat seksueel grensoverschrijdend gedrag waarbij meisjes het slachtoffer zijn en jongens de daders gebruikelijk is en dat vreemdgaan door jongeren een gebruikelijk fenomeen is en geen big deal. Naast deze in de afgelopen tien jaar onveranderde vertogen, hebben de lezers ook vertogen geconstrueerd die in loop der jaren veranderd zijn. Het vertoog dat seks om de seks onder jongeren niet gebruikelijk maar fout is, is vervangen door het vertoog seks om de seks gebruikelijk is en fijn kan zijn, het vertoog dat alle lesbo's hetzelfde zijn heeft plaatsgemaakt voor het vertoog dat stereotypering van homo- en biseksuelen niet meer voorkomt, het vertoog dat jongeren problemen hebben met de acceptatie van homo -en biseksualiteit is ingeruild voor het vertoog dat jongeren vooral aandacht hebben voor het uit de kast komen en homoseksuele seks, het vertoog dat digitale seks niet gebruikelijk is, is vervangen door het vertoog dat digitale seks populair is onder jongeren en het vertoog dat vooral het condoom populair is bij jongeren,

heeft plaats gemaakt voor het vertoog dat de pil het populairst is. Verder hebben de lezers ook nog per jaar wisselende vertogen geconstrueerd over welke seksuele experimenten populair zijn onder jongeren en welke vorm van seksueel grensoverschrijdend gedrag gebruikelijk is.

De in de tienertijdschriften gevonden vertogen binnen de twaalf genoemde categorieën hebben uiteindelijk geleid tot de constructie van twee kerncategorieën. Deze kerncategorieën omvatten de verandering die de door de redacties en de lezers in de bladen geconstrueerde vertogen in de periode 2004-2013 hebben doorgemaakt. Het gaat om de kerncategorieën 'liberalisering' en 'seksualisering'. De veranderingen van de vertogen die de redacties en de lezers over seksualiteit hebben geconstrueerd, suggereren namelijk dat Nederland ruimdenkender is geworden over seksualiteit, dat er op het gebied van seksualiteit meer vrijheid is gekomen, dat er meer interesse is ontstaan voor seks en ook dat de aanwezigheid en het belang van seks in het leven van jongeren in de afgelopen tien jaar is toegenomen. Het antwoord op de hoofdvraag luidt naar aanleiding hiervan dan ook dat de beeldvorming van seksualiteit in de afgelopen tien jaar permissiever is geworden. De tijdschriften dragen niet alleen uit dat in de periode 2004-2013 steeds meer kan en mag wat seksualiteit betreft, maar ook dat er door jongeren steeds meer gewild en gedaan wordt op het gebied van seks.

Deze conclusie sluit aan bij de hypothese die ik voorafgaand aan het onderzoek beschreven heb. Het beeld dat door de vertogen van de redacties en de lezers in de afgelopen jaren in de tienertijdschriften van seksualiteit is geconstrueerd, is inderdaad liberaler geworden. Bovendien wordt seksualiteit zoals verwacht in 2013 neergezet als een 'normaal' ofwel natuurlijk en belangrijk aspect van het leven van jongeren.

§5.2 Theoretische reflectie

De conclusie dat beeldvorming over seksualiteit in de tienertijdschriften in de afgelopen tien jaar permissiever is geworden, past goed bij de in de afgelopen jaren geconstateerde ontwikkelingen in Nederland. Door onderzoek is aangetoond dat het seksuele klimaat in Nederland in de afgelopen eeuw sterk geïnformaliseerd is. Deze informalisering wordt gekenmerkt door een ruimdenkendere opvatting van seksualiteit, een grotere vrijheid op seksueel gebied (liberalisering) en een grotere aanwezigheid van seks in de samenleving (seksualisering). Voor jongeren in het bijzonder is er de afgelopen eeuw, en vooral de laatste twintig jaar, veel veranderd. Er is steeds meer openheid over seks gekomen en ruimte voor seksuele verkenning. Dit heeft geresulteerd in een sterke toename van de seksuele activiteit van jongeren en een permissievere houding tegenover seks (Wouters, 2008; De Graaf, Kruijer, Acker & Meijer, 2012). Eerdere bestudering van seksualiteit in tienertijdschriften heeft aangetoond dat deze in Nederland geconstateerde ontwikkelingen ook zichtbaar zijn in jongerenbladen. De Bruin (1999) constateerde in de periode 1987-1997 een vervaging van het romantische

perspectief bij de behandeling van seks, een steeds explicietere beschrijving van seksuele handelingen en de toebedeling van een actievere rol aan meisjes op het gebied van seks in deze bladen. Hij concludeerde dat er sprake was van een emancipatie van de manier waarop jongerenbladen met seksualiteit omgaan.

De constatering die ik naar aanleiding van mijn onderzoek heb gedaan, sluiten feilloos aan op deze door eerdere onderzoeken vastgestelde ontwikkelingen in de Nederlandse samenleving en jongerenbladen. De informalisering en emancipatie van seksualiteit is precies wat in de onderzochte tienertijdschriften naar voren komt. In de periode van 2004 tot en met 2013 geven zowel de vertogen van de redacties als die van de jongeren aan, dat seks een steeds groter aandeel heeft gekregen in het leven van jongeren en dat jongeren in de afgelopen tien jaar steeds vrijer en gemakkelijker zijn gaan denken en doen op het gebied van seksualiteit. De uit de vertogen afgeleide ontwikkelingen dat seks om de seks, homo- en biseksualiteit en meerdere soorten seksexperimenten geaccepteerder zijn geworden en dat er een mildere houding ten aanzien van vreemdgaan is gekomen, bevestigt de door de eerdere onderzoeken geconstateerde ontwikkeling van een onder jongeren toegenomen ruimdenkendheid wat betreft seksualiteit en de geëmancipeerde manier waarop seks in tijdschriften behandeld wordt (liberalisering). Bovendien wijzen de ruimdenkendere opvatting van seks om de seks, de toegenomen vormen van seksexperimenten, de soepelere kijk op vreemdgaan en de ook uit de vertogen naar voren komende opkomst van sexting, op een toegenomen seksuele activiteit van jongeren, een ontwikkeling die ook al door eerder onderzoek geconstateerd is (seksualisering). De door voorgaande onderzoeken vastgestelde ontwikkelingen: de liberalisering van het seksuele klimaat, de seksualisering van het leven van jongeren en de emancipatie van de behandeling van seksualiteit in jongerenbladen, hebben zich dus in de afgelopen tien jaar in de tienertijdschriften voortgezet en geleid tot een permissievere beeldvorming van seksualiteit.

Maar dan nu de hamvraag: is dit permissiever geworden beeld van seksualiteit in tienertijdschriften reden voor bezorgdheid over het gedrag van jongeren? Ja! Onderzoek heeft aangetoond dat seksualiteit in de media inderdaad het denken en doen van jongeren kan beïnvloeden (Nikken, 2009). Echter hoe het gedrag beïnvloed wordt, positief of negatief, is onder andere afhankelijk van hoe seksualiteit in een medium benaderd wordt. Uit het onderzoek naar de tienertijdschriften is gebleken dat er sprake is van een permissiever geworden benadering van seksualiteit. De vertogen die aangeven dat de fenomenen seks om de seks, seksueel experimenteren, vreemdgaan en digitale seks niet alleen gebruikelijker maar ook geaccepteerder zijn geworden, kunnen eerder een negatief dan positief effect op het gedrag van jongeren hebben. De door de tijdschriften uitgedragen vertogen dat deze fenomenen gebruikelijk zijn onder de lezers en geaccepteerd worden, zullen jongeren het idee geven dat deze activiteiten 'normaal' zijn en 'horen plaats te vinden' en jongeren aansporen om hier aan te

gaan doen. Voornamelijk seks om de seks, seksueel experimenteren en digitale seks kunnen jongeren in gevaarlijke en immorele situaties brengen. Opgemerkt moet worden dat de tijdschriftredacties jongeren wel wijzen op de risico's van seks en negatieve gevolgen die de genoemde zaken kunnen hebben. Echter, de sociale druk onder jongeren is hoog, wat het aannemelijk maakt dat jongeren eerder beïnvloed worden door de vertogen van de lezers (andere jongeren) dan door die van de redacties.

§5.3 Beperkingen en aanbevelingen

Ondanks dat mijn onderzoeksmethode geleid heeft tot antwoord op mijn onderzoeksvraag, zou ik wanneer ik het onderzoek over zou doen één ding anders aanpakken. Omdat de verschillen in de tijdschriften tussen de tien afzonderlijke jaren erg klein zijn en omdat het onderzoek draait om de ontwikkeling van de beeldvorming tussen 2003-2014 en niet tussen de afzonderlijke jaren in deze periode, zou ik in het vervolg slechts de tijdschriftnummers uit enkele jaren binnen deze periode analyseren (bijvoorbeeld uit 2004, 2009 en 2013). Naar aanleiding daarvan kan namelijk net zo goed de ontwikkeling in de bladen in de periode 2004-2013 worden vastgesteld, zoals uit De Bruin's (1999) onderzoek is gebleken, en het scheelt een hoop tijd en werk.

Verder ben ik mij er van bewust dat het in deze thesis beschreven onderzoek zich beperkt. Omdat ik mij bij het onderzoek naar de beeldvorming van seksualiteit in de tienertijdschriften enkel gefocust heb op de probleemrubrieken en de seksitems in de tijdschriften, waarin redacties en lezers uitlatingen hebben gedaan, zijn een aantal andere zaken die ook bijdragen aan de beeldvorming van seksualiteit in de tijdschriften buiten beschouwing gelaten. Zo zijn bijvoorbeeld reclames, interviews en niet op seks gerichte items, niet meegenomen in het onderzoek. Dit terwijl deze aspecten in de bladen ook bijdragen aan het beeld dat van seksualiteit in de tijdschriften geconstrueerd wordt. Om echt een volledig beeld te kunnen krijgen van de beeldvorming van seksualiteit in de tienertijdschriften, zouden daarom de gehele tijdschriften geanalyseerd moeten worden. Dit is dan ook een aanbeveling voor vervolgonderzoek. Bovendien is het interessant om te bekijken of de door mijn onderzoek geconstateerde beeldvorming in de tijdschriften verschilt van de beeldvorming die naar voren komt bij analyse van de gehele inhoud van de bladen.

Literatuur en referenties

- Aubrey, J. (2004). Seks and punishment: An examination of sexual consequences and the sexual double standard in teen programming. *Sex Roles, 50*, 505-514.
- Berger P.L., & Luckmann, T. (1966). *The construction of social reality: A Treatise in the Sociology of Knowledge*. New York: Penguin Putnam Inc.
- Beunders, H.J.G. (2005). *Politie en media*. Zeist: Kerckebosch bv.
- Bernburg, J.G., Krohn, M.D., & Rivera, C.J. (2006). Official Labeling, Criminal Embeddedness, and Subsequent Delinquency: A Longitudinal Test of Labeling Theory. *Journal of Research in Crime and Delinquency, 43*, 67-88.
doi:10.1177/0022427805280068
- Bersamin, M., Fisher, D., Hill, D., Grube, J., & Walker, S. (2008). Parenting practices and adolescent sexual behaviour: A longitudinal study. *Journal of Marriage and Family, 70*, 97-112.
- Boeije, H. (2005). *Analyseren in kwalitatief onderzoek: denken en doen*. Amsterdam: Boom Onderwijs.
- Brown, J.D. (2002). Mass media influences on sexuality. *The Journal of Sex Research, 39*(1), 42-45.
doi:10.1080/00224490209552118
- Brassen, J. (2007). *Invloed van opvattingen van seksualiteit op sociale integratie: Een onderzoek naar de opvattingen van seksualiteit van Marokkaanse jongeren en hun contacten met Nederlandse jongeren* (doctoraal scriptie). Geraadpleegd op <http://dare.uva.nl/>
- Bryman, A. (2008). *Social research methods*. Oxford: Oxford University Press.
- Buckingham, D., & Bragg, S. (2003). *Young people, media and personal relationships*. London: Broadcasting Standards Commission.
- Butler, J. (1988). Performative acts and gender constitution: An essay in phenomenology and feminist theory. *Theatre Journal, 40*, 519-531. Geraadpleegd op <http://www.jstor.org/>
- Carragee, K.M., & Roefs, W. (2004). The Neglect of Power in Recent Framing Research. *Journal of Communication, 52*(2), 214-229. doi: 10.1111/j.1460-2466.2004.tb02625.x
- De Boer, C. & Brennecke, S. (2003). *Media en publiek. Theorieën over media-impact*. Amsterdam: Boom.
- De Bruin, J. (1999). *De Spanning van seksualiteit: Plezier en gevaar in jongerenbladen*. Amsterdam: Het Spinhuis.
- De Graaf, H., Kruijer, H., Acker, J., & Meijer, S. (2012). *Seks onder je 25e. Seksuele gezondheid van jongeren in Nederland anno 2012*. Geraadpleegd op <http://shop.rutgerswpf.nl/>
- De Graaf, H., Höing, M., Zaagsma, M., & Vanwesenbeeck, I. (2007). *Tienerseks: vormen van instrumentele seks onder jongeren*. Geraadpleegd op <http://www.rutgerswpf.nl/>

- De Mik, K. (2001, 30 mei). Kruistocht tegen ranzige jongerenbladen. *NRC*. Geraadpleegd op <http://vorige.nrc.nl/>
- De Vreese, C.H. (2005). News framing: Theory and typology. *Information Design Journal + Document Design*, 13(1), 51-62. Geraadpleegd op <http://www.tveiten.net/>
- De Vries, I. (2005). *Jongeren worden mediawijs*. (Masterthesis). Geraadpleegd op <http://essay.utwente.nl/>
- Den boer, D., Bouwman, H., Frissen, V., & Houben, M. (1994). *Methodologie en statistiek voor communicatie-onderzoek*. Houten: Bohn Stafleu Van Loghum.
- Duits, L., & Van Zoonen, L. (2008). Om de bestwil van de burger. Veertig dagen zonder seksualiseringsdebat. *Socialisme & Democratie*, 65(6), 22-28. Geraadpleegd op <http://lindaduits.nl/>
- Duits, L. (2011). *Grote zus Fancy is uit de tijd*. Geraadpleegd op <http://lindaduits.nl/wp-content/uploads/2011/12/Trouw-Fancy.pdf>
- Durham, M.G. (1998). Dilemmas of Desire. Representations of Adolescent Sexuality in Two Teen Magazines. *Youth & Society*, 29(3), 369-389. doi:10.1177/0044118X98029003005
- Durkheim, E. (1966; orig. 1987) *Suicide*. Newyork: Free Press.
- Gamson, W.A., Croteau, D., Hoynes, W., & Sasson, Th. (1992). Media images and the social construction of reality. *Annual Review of Sociology*, 18, 373-393.
- Gerbner, G. (1969). Toward "Cultural Indicators": The Analysis of Mass Mediated Public Message Systems. *AV Communication Review*, 17(2), 137-148.
- Gerbner, G., Morgan, M., Gross, L., Signorielli, N., & Shanahan, J. (2002). Growing up with television: Cultivation processes. In: J. Bryant & D. Zillmann (Red.), *Media Effects: Advances in theory and research* (pp. 34-49). Hillsdale, NJ: Lawrence Erlbaum, Inc.
- Gorham, B.W. (2004). Considerations of media effects: The social psychology of stereotypes: Implications for media audiences. In A. Houstond (Red.), *Beyond blackface: Africana images in U.S. media* (pp. 93-101). Dubuque, Iowa: Kendall Hunt Publishing.
- Hall, S. (1973). Encoding/Decoding. In: S. Hall, D. Hobson, A. Lowe & P. Willis (Red.), *Culture, Media, Language: Working papers in Cultural studies, 1972- 1979* (pp. 117-127). Londen: Hutchinson.
- Heemelaar, M. (2008). Seksualiteit, intimiteiten en hulpverlening: informatie en communicatietraining voor sociaal pedagogisch hulpverleners en verpleegkundigen. Houten: Bohn Stafleu van Loghum.
- Jeugdmonitor. Jongeren (0 tot 25 jaar); geslacht, leeftijd, herkomst, regio's. [tabel]. Geraadpleegd op <http://jeugdmonitor.cbs.nl/>
- Joshi, S.P. (2012). *Adolescent Sexual Socialization and Teen Magazines: A Cross-National Study Between the United States and the Netherlands*. Florida: Universal-Publishers.

- Kok, M. (2012). *Het perfecte artikel op het gebied van liefde en seksualiteit*. (Afstudeeronderzoek HvA). Geraadpleegd op <http://hbo-kennisbank.nl/>
- Kuyper, L., De Wit, J., Adam, P., Woertman, L., & Van Berlo, W. (2010). *Laat je nu horen! Een onderzoek naar grensoverschrijdende seksuele ervaringen en gedragingen onder jongeren*. Utrecht: Universiteit Utrecht.
- Link, B.G., & Phelan, J.C. (2001). Conceptualizing stigma. *Annual Review Of Sociology*, 27, 363-385. Geraadpleegd op <http://www.jstor.org/>
- Macionis, J., Peper, A., & Leun, J. van der. (1999). *De samenleving: kennismaking met de sociologie*. Amsterdam: Pearson Education.
- McGarty, C., Yzerbyt, V.Y., & Spears, R. (2002). Social, cultural and cognitive factor in stereotype formation. In: C. McGarty, V.Y. Yzerbyt & R. Spears (Red.), *Stereotypes as explanations. The formation of meaningful beliefs about social groups* (pp.1-15). Cambridge: Cambridge University Press.
- McRobbie, A. (1991). *Feminism and Youth Culture: From Jackie to Just Seventeen*. London: Macmillan.
- McRobbie, A. (1997). More! New sexualities in girls' and women's magazines. In: A. McRobbie (Red.), *Back to reality? Social experience and cultural studies* (pp. 190-210). Manchester: Manchester University Press
- Mul, H. (2009). *Normen van jongeren in Nederland ten aanzien van grensoverschrijdend seksueel gedrag*. (Masterthesis). Geraadpleegd op <http://essay.utwente.nl/>
- Nikken, P. (2006). *Seks in de media*. Geraadpleegd op <http://www.jeugdenmedia.nl/>
- Nikken, P. (2007). *Jongeren, media en seksualiteit*. Utrecht: Nederlands Jeugdinstituut.
- Nikken, P. (2008). Jongeren, media en seksualiteit. Seksuele mores Nederlands jeugd zijn gematigd. *JeugdenCo Kennis*, (1), 21-28. Geraadpleegd op <http://www.jeugdenco.nl/>
- Nikken, P. (2009). Seksualisering en de jeugd van tegenwoordig: de media als zondebok? *Tijdschrift voor Seksuologie*, 33, 84-96. Geraadpleegd op <http://www.tijdschriftvoorseksuologie.nl/>
- Nikken, P. (2010). Kinderen en film: zorg of zegen? *Kind en adolescent*, 31, 51-61. Geraadpleegd op <http://www.umcutrecht.nl>
- Nikken, P., & De Graaf, H. (2011). Seks in de media. Wat doen jongeren ermee? (Rutgers WPF, 2011). Geraadpleegd op <http://www.nji.nl/>
- OCW. (2007). *Emancipatienota 2008-2011*. Den Haag: OCW.
- Ohlrichs, Y. (2013, 30 november). *Opinie: Dokter Corrie, een zegen voor zwijgende ouders* [Web column]. Geraadpleegd op <http://www.rutgerswfp.nl>
- Peter, J., & Valkenburg, P. (2008). Adolescent's exposure to sexually explicit internet material and sexual preoccupation: A three-wave panel study. *Media Psychology*, 11, 207-234.

- Peter, J., & Valkenburg, P. (2009a). Adolescent's exposure to sexually explicit internet material and notions of women as sex objects: Assessing causality and underlying processes. *Journal of Communication, 59*, 407-432.
- Peter, J., & Valkenburg, P. (2009b). Adolescent's exposure to sexually explicit internet material And sexual satisfaction: A longitudinal study. *Human Communication Research, 35*, 171-194.
- Peter, J., & Valkenburg, P. (2010). Processes underlying the effects of adolescents' use of sexually explicit internet material: The role of perceived realism. *Communication Research, 37*, 375-399.
- Pickering, M. (2001). *Stereotyping. The Politics of Representation*. Houndmills, Basingstoke, Hampshire: Palgrave.
- Potter, J. (1996). Discourse Analysis and Constructionist Approaches: Theoretical Background. In: J. Richardson (Red.), *Handbook of Qualitative Research Methods for Psychology and the Social Sciences* (pp. 125-40). Leicester: British Psychological Society.
- Prakken, J. (2010). Dossier of seksualisering helpt bij mediaopvoeding. (Nederlands Jeugd Instituut, 2010). Geraadpleegd op <http://link.springer.com/>
- Scheepers, P., Felling A. & Peters, J. (1986). Social conditions, authoritarianism and ethnocentrism: a theoretical model of the early Frankfurt School updated and tested. *European Sociological Review, 6* (1), 15-29.
- Scheufele, D., & Tewksbury D. (2007). Framing, Agenda setting, and Priming: The Evolution of Three Media Effects Models. *Journal of Communication, 57*, 9-20. doi:10.1111/j.0021-9916.2007.00326.x
- Schlenker, J., Caron, S., & Halteman, W. (1998). A Feminist Analysis of Seventeen Magazine: Content Analysis from 1945 to 1955. *Sex Roles, 38*(1/2), 135-149. doi:10.1023/A:1018720813673
- Seksualiteit. (2005). In Van Dale Groot Woordenboek der Nederlandse Taal.
- Servaes J., & Tonnaer C. (1992). *De nieuwsmarkt: vorm en inhoud van internationale berichtgeving*. Groningen: Wolters-Noordhoff.
- Sexuality. (n.d.). In *Cambridge Dictionary Online*. Geraadpleegd op <http://dictionary.cambridge.org/>
- Smelik, A., Buikema, R., & Meijer, M. (1999). *Effectief Beeldvormen. Theorie, Analyse en Praktijk van Beeldvormingsprocessen*. Assen: Van Gorcum.
- SpunkSTBY. (2008). *Meisjes meer beïnvloed door bladen dan door internet en tv*. Geraadpleegd op <http://www.stby.eu/>
- Strauss, A., & Corbin, J. (1990). *Basics of Qualitative Research. Grounded Theory Procedures and Techniques*. Newbury Park: Sage.
- Tennekes, J. (1990). *De onbekende dimensie: over cultuur, cultuurverschillen en macht*. Leuven: Garant.

- Ter Bogt, T., Engels, R., Bogers, S., & Kloosterman, M. (2010). "Shake It Baby, Shake It": Media preferences, sexual attitudes and gender stereotypes among adolescents. *Sex Roles*, 63, 844-859.
- Van de Walle, R., Berlo, W., Picavet, C., & Verhoeff, A. (2010). "Niet voor niks": vormen van ruilseks onder jongeren. Geraadpleegd op <http://www.rutgerswpf.nl/>
- Van den Berg, H. (2004a). Discoursanalyse. *KWALON*, 9(2), 29-39. Geraadpleegd op <http://www.boomlemmatijdschriften.nl>
- Van den Berg, H. (2004b). Discoursanalyse in de praktijk. De discursieve constructie van sociale categorieën. *KWALON*, 9(3), 27-34. Geraadpleegd op <http://www.boomlemmatijdschriften.nl>
- Van Dijk, T. A. (1985). Introduction: Discourse Analysis in (Mass) Communication Research. In: T.A. van Dijk (Red.), *Discourse and Communication. New Approaches to the Analysis of Mass Media Discourse and Communication*. Berlijn: Walter de Gruyter.
- Van Gorp, B. (2007). The Constructionist Approach to Framing: Bringing Culture Back In. *Journal of Communication*, 57, 60-78. doi:10.1111/j.0021-9916.2007.00329.x
- Ward, M., & Friedman, K. (2006). Using TV as a guide: Associations between television viewing and adolescents' sexual attitudes and behaviour. *Journal of Research on Adolescence*, 16, 133-156.
- Wouters, C. (2005) Seks en de seksen vóór en na de Seksuele Revolutie. In: S.W. Couwenberg (Red.), *Seksuele revolutie ter discussie. Van Phil Bloom tot Sex and the City* (pp.106-127). Budel: Damon.
- Wouters, C. (2008). *Seksualisering is emancipatie van seksualiteit*. Geraadpleegd op <http://www.waterlandstichting.nl/>
- Wouters, C. (2009). Is het seksualiseringsproces van richting veranderd? *Tijdschrift voor Seksuologie*, 33, 65-75. Geraadpleegd op <http://www.tijdschriftvoorseksuologie.nl/>
- Zwanikken, W. (1989). Seksualiteit en intimiteit als aandachtsgebied binnen de immateriële zorg. In: W. Zwanikken (Red.), *Handboek Verzorgingshuis* (pp. 1-8). Leuven: Acco.
- Afbeelding voorpagina: Tieman, P. (2012, 16 Juni). *Folia Magazine* 34, pp. 6-8.

Appendix A: Overzicht geanalyseerde tijdschriften

Hitkrant				
	<i>Nummer</i>	<i>Maand</i>	<i>Rubriek</i>	<i>Pagina's</i>
2004	Nr. 26	Juni	Hitsig	42&43
	Nr. 39	September	Hitsig	34&35
2005	Nr. 40	Oktober	Hitsig	31
	Nr. 42	Oktober	Hitsig	34
2006	Nr. 30	Juli	Kim	38&39
	Nr. 34	Augustus	Kim	38&39
2007	Nr. 28	Juli	Kim	38&39
	Nr. 51/52	December	Kim	54&55
2008	Nr. 1	Januari	Kim	44&45
	Nr. 10	Maart	Kim	32&33
2009	Nr. 3	Januari	Kim	32&33
	Nr. 14	April	Kim	32 t/m 35
2010	Nr. 30	Juli	Love & Sex problems	16
	Nr. 38	September	Love & Sex problems	18&19
2011	Nr. 7	Februari	16 & Pregnant Special	24&27
	Nr. 30/31	Juli	Love & Seks problems	85&86
2012	Nr. 4	Januari	Love & Seks problems	28&33
	Nr. 33	Augustus	Love & Seks problems	28&33
2013	Nr. 22	Mei	Love & Seks problems	28&41
	Nr. 32/33	Augustus	Love & Seks problems	28&29

Girlz!

	<i>Nummer</i>	<i>Maand</i>	<i>Rubriek</i>	<i>Pagina's</i>
2004	Nr. 8	Juli	Girlz! Talk – Jij en seks	48&49
	Nr. 9	Juli-Augustus	Girlz! Talk – Jij en seks	48&49
2005	Nr. 9	Juli-Augustus	Girlz! Talk – Jij en seks	48&49
	Nr. 13	November-December	Girlz! Talk – Jij en seks	48&49
2006	Nr. 5	April-Mei	-	-
	Nr. 8	Juni-Juli	Girlz! Talk – Jij en seks	48&49
2007	Nr. 8	Juni-Juli	Girlz! Talk – Jij en seks	48&49
	Nr. 9	Juli-Augustus	Girlz! Talk – Jij en seks	48&49
2008	Nr. 7	Mei-Juni	Girlz! Talk – Jij en seks	48&49
	Nr. 9	Juli-Augustus	Girlz! Talk – Jij en seks	48&49
2009	Nr. 6	April-Mei	Girlz! Talk – Jij en seks	48&49
	Nr. 8	Juni-Juli	Girlz! Talk – Jij en seks	48&49
2010	Nr. 11	September-Oktober	Girlz! Talk – Jij en seks	48&49
	Nr. 12	Oktober-November	Girlz! Talk – Jij en seks	48&49
2011	Nr. 7	Mei-Juni	Girlz! Talk – Jij en seks	58&59
	Nr. 9	Juli-Augustus	Girlz! Talk – Jij en seks	48&49
2012	Nr. 7	Juni-Juli	Girlz! Talk – Jij en seks	56&57
	Nr. 8	Juli-Augustus	Girlz! Talk – Jij en seks	56&57
2013	Nr. 1	Januari-Februari	Girlz! Talk – Sekstalk	40&41
	Nr. 12	November-december	Girlz! Talk – Sekstalk	40&41

CosmoGIRL!

	<i>Nummer</i>	<i>Maand</i>	<i>Items</i>	<i>Pagina's</i>
2004	Nr. 1/2	Januari-Februari	De eerste keer	24&25
	Nr. 12	December	Vrijvragen	46
2005	Nr. 9	September	Zeg, dokter	62
	Nr. 12	December	Bodytalk	69
2006	Nr. 1/2	Januari-Februari	Red je reputatie	26&27
	Nr. 9	September	Gaydar; Sexvragen	33, 61
2007	Nr. 1/2	Januari-Februari	Aan de haak	98&99
	Nr. 9	September	Seks	48&49
2008	Nr. 5	Mei	Let's talk about....	50
	Nr. 9	September	Droomdate	94&95
/2009	Nr. 1	Januari	Zeg, dokter	52
	Nr. 7	Juli	Zeg, dokter	42
2010	Issue 3	Maart	S.E.X. Special	44 t/m 47
	Issue 9	September	Seks health; Zeg, dokter	44 t/m 46, 50
2011	Issue 84	December-Januari	Vertrouwelijk	34
	Issue 91	Juni-Juli	Doe jij aan safe seks?	49
2012	Issue 100	Februari-Maart	Zeg dokter	52
	Issue 110	November-December	Sexting	42 t/m 44
2013	Issue 114	Maart-April	Sexy time	108&109
	Issue 124	December	Cheating	98&99

Appendix B: Resultaten codering

Hier worden per jaargang de codelijst en de codeboom met daarin de toegewezen codes weergegeven die betrekking hebben op de beeldvorming van seksualiteit in de tienertijdschriften. De codelijsten zijn het resultaat van de eerste fase van de thematische inhoudsanalyse: het 'open coderen', en de codebomen zijn het resultaat van de tweede fase van de analyse: het 'selectief coderen'. De codes hebben de vorm van een beschrijving of bewering om zo de vertogen die in de bladen over seksualiteit geconstrueerd worden goed te kunnen vatten. Er is bij de codering onderscheid gemaakt tussen de codes die toegeschreven zijn aan de uitlatingen van de redacties (r) en de codes die horen bij de uitlatingen van de lezers (l).

Codelijst 2004

Redacties	Abortus gebruikelijk
Toelichting biseksualiteit	De pil bij slordig condoomgebruik
Belang van seks	Masturbatie meisjes normaal
Advisering condooms	Vriend wil seks
Condooms overal te koop	Geen seks tegen wil in
Preuts: niet snel naakt	
Meisjes pijn bij seks	Lezers
Seks uit liefde	Delen seksfantasie
Informereren seksrisico's	Delen sekservaring
Informereren klaarkomen	Seks om seks heerlijk
Penislengte onbelangrijk	Aandacht voorspel
Afbeelding seks	Condoomgebruik
Genieten van seks	Afbeelding seks
Sextalk sekspartner	Interesse meisjes in verlangens jongens
Moeite doen leuk seksleven	Geen sextalk ouders
Etiket geaardheid onbelangrijk	Seks met vriend
Ontdekkingsreis geaardheid	Angst voor soa
Geen regels voor seks als je beiden wil	Lesbische seksfantasie
Seks in relatie	Klaarkomen meisjes
Seks als je er klaar voor bent	Samenhang seks en uiterlijk
Jongens moeten gevoel respecteren	Aandacht veilige seks
Ontmaagding is mijlpaal	Probleem met lesbische gevoelens
Afbeelding liefde	Seks hoort in relatie
Hoe beter je elkaar kent, hoe leuker en fijner de seks'	Vriend wil seks
Lekker vrijen' is leerproces	Vriend wil geen condoom
De tijd nemen voor seks	Masturberen meisjes
Meisjes grenzen stellen	Angst zwangerschap
Geen onveilige seks	Seks vanaf 14 jaar
Allebei klaarkomen	Zoenen vanaf 11 jaar
Ontdekkingsreis masturbatie	Hoe aftrekken?
Seks gaat om wat je lekker vindt	Meisjes pijn bij seks
	Angst verliezen vriend bij weigering seks

Samenhang seks en liefde			
Seks uit liefde	r		
Seks in relatie	rl		
Bij vertrouwen seks leuker en fijner	r		
Hoe vaker samen seks, hoe leuker en fijner	r		
Afbeelding liefde	r		
Seksrisico's			
Informeren seksrisico's	r		
Angst soa	l		
Angst zwangerschap	l		
Abortus gebruikelijk	l		
Veilige seks			
Condoomgebruik benadrukken	r		
Condooms overal verkrijgbaar	r		
De pil bij slordig condoomgebruik	r		
Geen onveilige seks	r		
Aandacht veilige seks	l		
Condoomgebruik	l		
Jongen wil geen condoom	l		
Seksdruk			
Seks hoort in relatie	l		
Seks als je er klaar voor bent	rl		
Geen seks tegen wil in	r		
Seksuele activiteit penis gezond	l		
Seksdruk jongens op meisjes			
Jongens willen seks	rl		
Meisjes grenzen stellen	r		
Jongens grenzen meisje respecteren	r		
Angst verliezen vriend bij weigering seks	l		
Genieten van seks			
Moeite doen leuk seksleven	r		
Geen regels voor seks als je beiden wil	r		
'Lekker vrijen' leerproces	r		
De tijd nemen voor seks	r		
Seks gaat om wat je lekker vindt	r		
Gebruik glijmiddel	r		
Allebei klaarkomen	rl		
Seks is heerlijk		l	
Seksueel genot meisjes			
Masturbatie meisjes gebruikelijk		rl	
Orgasme meisjes		l	
Interesse in G-spot		l	
Geen zin meer in seks met vriend		l	
Onderscheid jongens - meisjes			
Jongens sneller opgewonden		r	
De eerste keer			
Ontmaagding is mijlpaal		r	
Geen hoge verwachtingen eerste keer		r	
Pijn meisjes		r	
Openheid seks(ualiteit)			
Niet snel naakt: preuts		r	
Sextalk partner		rl	
Afbeelding seks		rl	
Delen seksfantasie/sekservaring		rl	
Geen sextalk ouders		l	
Homo- en biseksualiteit			
Toelichting biseksualiteit		r	
Etiket geaardheid onbelangrijk		r	
Lesbische seksfantasie		l	
Probleem met lesbische gevoelens		l	
Seksuele interesse			
Spannende dingen zonder "all the way"		r	
Zoenen		l	
Massage		l	
Mond -en handwerk		l	
Seksueel experimenteren			
Ontdekkingsreis lichaam		rl	
Ontdekkingsreis geaardheid		r	
Samenhang seks en uiterlijk			
Onzekerheid lichaam belemmert seks		rl	
Onzekerheid lichaam onnodig		r	
Onzekerheid meisje		l	
Onzekerheid jongen		l	

Codelijst 2005

Redacties

Seks in relatie
46x seks per jaar weinig
Sextalk normaal
Afbeelding seks
Informeren over penis
Masturbatie jongens normaal
Informeren over micropenis
Iedereen gaat vreemd
Begin puberteit geen pil
Seksleven is privé
Morning-after-pil noodoplossing
Bij twijfel zwangerschapstest
Bij twijfel soa-test
Masturberen niet schadelijk
Informeren seksrisico's
Je hoeft niet uit de kast te komen
Misbruik melden politie
Misbruik bepraten ouders
Meisje grenzen aangeven
Altijd condoom gebruiken
Seks om plezier en liefde
Seks als je er klaar voor bent

Doe het veilig!
Geen regels voor seks
Bij vertrouwen en respect seks
Geen seks tegen wil in
Uitleg tongen
Seksuele gevoelens meisjes -
normaal
Geen piemel nodig voor seks
Masturberen gezond
Klaarkomen: super lekkere -
ontlading
Dubble dutch het best

Lezers

Experimenteren seks
Afbeelding seks
Angst soa
Samenhang zoenen en liefde
Interesse in de pil
Elke dag seks
Seks vanaf 13 jaar
Dagelijks aftrekken: -
aftrekverslaving

Seks verslavend lekker
Onduidelijkheid aanranding
Seks in relatie
Angst zwangerschap
Bewustzijn seksrisico's
Onduidelijkheid verkrachting
Seks uit angst verliezen vriend
Schadelijkheid masturbatie -
meisjes
Veel vriendjes en seks geen hoer
Hoer: seks met veel jongens
Nare seksuele ervaring praten
met ouders en politie
Redeloosheid lesbische gevoelens
Gebruik de pil
Meisje pijn ontmaagding
Seks hoort na bepaalde tijd
Orgasme meisjes
Seksuele gevoelens meisjes
Aandacht veilige seks
Aandacht lesbische seks
Aandacht anale seks

Samenhang seks en liefde			
Seks in relatie	rl		
Seks uit liefde	r		
Seks bij vertrouwen en respect	r		
Samenhang zoenen en liefde	l		
Vreemdgaan			
Iedereen gaat vreemd	r		
Seksrisico's			
Morning-afterpil noodoplossing	r		
Bij twijfel zwangerschapstest	r		
Bij twijfel soa-test	r		
Informereren seksrisico's	r		
Angst soa	l		
Angst zwangerschap	l		
Veilige seks			
Begin puberteit niet de pil	r		
Condoomgebruik benadrukken	r		
Dubble Dutch het best	r		
Geen onveilige seks	r		
Interesse/gebruik de pil	l		
Seksdruk			
46x seks per jaar is weinig	r		
Seks als je er klaar voor bent	r		
Geen seks tegen wil in	r		
Seks hoort op bepaald moment	l		
Seksdruk jongens op meisjes			
Meisjes grenzen stellen	r		
Jongens willen seks	l		
Meisjes pleasen jongens	l		
Genieten van seks			
Seks voor plezier	r		
Geen regels voor seks	r		
Klaarkomen: super lekkere ontlading	r		
Seks verslavend lekker	l		
Seksuele gevoelens meisjes			
Seksuele gevoelens meisjes normaal	r		
Meisjes seksuele gevoelens	l		
Orgasme meisjes	l		
Seksuele interesses			
Zoenen	r		
Mondwerk	l		
Anale seks	l		
Masturbatie			
Masturbatie jongens normaal	r		
Masturbatie meisjes schadelijk	l		
Masturbatie meisjes niet schadelijk	r		
Masturbatie is gezond	r		
		Dagelijks aftrekken: aftrekverslaving	l
	De eerste keer		
	Meisjes pijn		l
	Seks vanaf 13 jr.		l
	Openheid seks(ualiteit)		
	Sextalk normaal		r
	Seksleven is privé		r
	Afbeelding seks		rl
	Nare sekservaring bepraten ouders		l
	Homoseksualiteit		
	Geen piemel nodig voor seks		r
	Je hoeft niet uit de kast te komen		r
	Radeloosheid lesbische gevoelens		l
	Aandacht lesbische seks		l
	Stereotypering		
	Stereotypering lesbo		l
	Labeling		
	Hoer: seks met veel partners		l
	Seksueel experimenteren		
	Experimenteren seksstandjes		l
	Seksueel grensoverschrijdend gedrag		
	Misbruik melden		r
	Misbruik bepraten		r
	Onduidelijkheid verkrachting/ aanranding		l

Codelijst 2006

Redacties

Zoenen gaat natuurlijk
Zoenen for fun gebruikelijk
Veel zoenen – slechte naam
Snel zoenen niet serieus
Seks in relatie
Homoseksuelen kwetsbaar
Lesbo's gebruikelijk
Homovriend gebruikelijk
Ontkrachting stereotype homo
Vreemdgaan is blooper
Schuldgevoel vreemdgaan
Vreemdgaan opbiechten
Genieten van seks
Seks als je er klaar voor bent
Ontmaagding geen pijn
Ruimdenkendheid homoseksuelen

Informeren seksrisico's
Misbruik bepraten ouders
Advisering condoom
Experimenteren masturbatie
Verkrachting melden politie
Meisjes grenzen aangeven
Vriend gevoel respecteren
Leeftijd tongen onbelangrijk
Seks 11 jaar te jong
Geslachtsgemeenschap natuurlijk
Seks uit liefde
Orgasme meisjes
Verkrachting: nee zeggen
Afbeelding relatie

Lezers

Zoenen for fun

Orgasme meisjes
Lesbo's geaccepteerd
Stereotypering lesbo
Zoenen vanaf 10 jaar
Zoenvraag
Seks in relatie
Lesbische/biseksuele gevoelens
Masturbatie meisjes
Hoe masturberen als meisje?
Schaamte verkrachting
Vriend wil seks
Zwanger van tongen?
Onduidelijkheid verkrachting
Playgirl
Vrouwelijke seksualiteit -
samenhang uiterlijk

Codelijst 2007

Redacties

Masturberen is onschuldig
Vreemdganger dumpen
Seks op 11de is oké
Seks vrijwillig en veilig
Aanraden seks-tvprogramma
Meisje pijn bij seks
Homoseksualiteit geen taboe
Praat over homoseksualiteit
Verkrachting niet fijn
Fantaseren over verkrachting -
normaal
Seksuele gevoelens meisjes -
normaal
Gemiddeld 13,9 jaar masturbatie
Ontspan bij seks
Glijmiddel gebruiken

Informereren seksrisico's
Gebruik condoom
Abortus geaccepteerd
Tip: morning-afterpil
Bepraten en melden verkrachting
Afbeelding liefde
Voorlichting anticonceptie
Niet te snel seks hebben
De pil meest gebruikt
Initiatief jongen
Geen seks tegen wil in
Bij twijfel zwangerschapstest

Lezers

Masturbatie meisjes
Schadelijkheid masturbatie meisjes
Vreemdgaan vriend

Seksverlangens meisjes
Meisje experimenteren samen
Onbegrip holebi's
Aandacht maagdenvlies
Porno kijken meisjes
Schaamte borsten
Pijn ontmaagding
Seks in relatie
Angst zwangerschap
Vreemdgaan meisje
Abortus gebruikelijk
Seks vanaf 10 jaar
Seksuele gevoelens meisjes
Natte droom meisje – overseks?
Verzwijgen verkrachting
Zoenen for fun

Samenhang seks en liefde

Seks in relatie	l
Afbeelding liefde	r

Seks om de seks

Niet te snel seks hebben	r
Zoenen for fun	l
Seks for fun	l

Vreemdgaan

Vreemdganger dumpen	r
Vreemdgaan jongen	l
Vreemdgaan meisje	l

Seksrisico's

Informeren seksrisico's	r
Abortus gebruikelijk	rl
Informeren morning-afterpil	r
Bij twijfel zwangerschapstest	r
Angst zwangerschap	l

Veilige seks

Geen onveilige seks	r
Informeren anticonceptie	r
Condoomgebruik benadrukken	r
De pil meest gebruikt	r

Seksdruk

Alleen vrijwillige seks	r
Geen seks tegen wil in	r

Genieten van seks

Ontspannen bij seks	r
Gebruik glijmiddel	r

Seksuele gevoelens meisjes

Fantaseren verkrachting normaal	r
Seksuele gevoelens meisjes normaal	r
Masturbatie meisjes gebruikelijk	l
Masturbatie meisjes schadelijk	l
Masturbatie onschuldig	r
Seksverlangens meisjes	l
Meisjes kijken porno	l
Meisjes seksuele gevoelens	l
Natte droom meisje: oversekst	l

De eerste keer

Seks 11 jr. oké	r
Seks vanaf 10 jr.	l
Gemiddeld 13,9 jr. masturbatie	r
Bloeden maagdenvlies	l
Pijn meisjes	l

Openheid seks(ualiteit)

Aanraden seks tv-programma	r
----------------------------	---

Homo- en biseksualiteit

Onbegrip holebi's	l
-------------------	---

Praten over homoseksualiteit	r
------------------------------	---

Schaamte lesbo	l
----------------	---

Homoseksualiteit geen taboe meer	r
----------------------------------	---

Seksueel experimenteren

Experimenteren seks normaal	r
-----------------------------	---

Meisjes experimenteren met elkaar	l
-----------------------------------	---

Seksueel grensoverschrijdend gedrag

Verkrachting is niet fijn	r
---------------------------	---

Verkrachting melden	r
---------------------	---

Verkrachting bepraten	r
-----------------------	---

Verkrachting verzwijgen	l
-------------------------	---

Samenhang seks en uiterlijk

Schaamte lichaam belemmert seks	l
---------------------------------	---

Taalgebruik

Neuken	l
--------	---

Codelijst 2008

Redacties

Natte droom jongens normaal
Sperma slikken eigen keuze
Seks is leerproces
Geaardheid bepaald door liefde
Jongens en meisjes even snel –
opgewonden
Geaardheid ontdekken
Seks uit liefde
Afbeelding relatie
Voorspel veel aandacht
Seks als je er klaar voor bent
Masturberen meisjes voor plezier
Bij twijfel zwangerschapstest
Seks in relatie
Advisering condoom
Vertrouwen maakt seks fijner –
en leuker
Nadruk voorspel
Grove woorden: neuken

Seksuele handelingen tegen wil –
nooit eigen schuld
Ontmaagding moet speciaal zijn
Jongens gebruiken meisjes
Abortus geaccepteerd
Aanranding/verkrachting melden –
en bepraten
Verkrachting is erg
Seks 10 jr. te jong
Zoenen is lekker
Niet meteen 'all the way'
Afraden seks om de seks
Sextalk in relatie

Lezers

Smaak sperma
Meisjes interesse in seksualiteit –
jongens
Orgasme faken jongens
Hoe vingeren?

Experimenteren masturbatie –
meisjes
Lesbische gevoelens
Seks vanaf 12 jaar
Hoe rukken?
Angst zwangerschap na droog-
neuken
Angst zwangerschap
Interesse de Pil
Seksueel verlangens vanaf 10 jr.
Seks buiten relatie
Seks om de seks
Masturberen voor de lijn
Schaamte borsten
Seks in relatie
Geestelijke impact aanranding
Verkrachting verzwijgen
Seksuele gevoelens meisjes

Codelijst 2009

Redacties

Samenhang seks met liefde en –
intimiteit
Seks uit liefde niet saai
Moeder kan seks niet tegen-
houden
Seks niet filmen
Meisje grenzen bepalen
Seks bij liefde en vertrouwen
Informeren anticonceptie
Jongen schuldgevoel niet -
klaarkomen meisje
Incest bepraten en melden
Dagelijks masturberen normaal
Jongen moet gevoel respecteren
Ontdekkingsreis masturbatie
Seks leuker als je de tijd neemt
Masturberen handig en goed
Informeren soa-risico

Advisering condoom
Seks niet overhaasten
Bloeden maagdenvlies is fabel
Meer moslims fabel maagdenvlies
Trucjes bloeden huwelijksnacht –
moslima
Seks als je iemand echt leuk vindt
Niet schamen bisexualiteit
Etiket geaardheid onbelangrijk
Meisjes pijn bij seks
Seksuele gevoelens puberteit –
normaal

Lezers

Gebruik de pil
Experimenteren seks in relatie
Jongens wil seks filmen
Kwartet
Interesse in de pil

Vriend wil seks
Probleem met niet hebben –
orgasme
Masturbatieverslaving
Moslima zorgen om maagdenvlies
Trio
Moeder boos om seks
Geen ruimte voor seks
Seksuele gevoelens meisje
Masturberen meisje
Seks in relatie
Gedwongen incest
Bewustzijn soa
Schaamte niet kunnen zoenen
Schaamte biseksuele gevoelens
Vreemdgaan vriend
Meisje pijn na seks
Zomaar zoenen is vreemd

Samenhang seks en liefde	
Seks gaat om liefde en intimiteit	r
Samenhang seks en vertrouwen	r
Seks als je iemand echt leuk vindt	r
Seks in relatie	l
Seks om de seks	
Zoenen for fun vreemd	l
Vreemdgaan	
Vreemdgaan jongens	l
Seksrisico's	
Informereren soa-risico	r
Bewust zijn soa-risico	l
Veilige seks	
Informereren anticonceptie	r
Condoomgebruik benadrukken	r
Interesse/gebruik de pil	l
Seksdruk	
Seks niet overhaasten	r
Seksdruk jongens op meisjes	
Jongens willen seks	l
Meisjes pleasen jongens	l
Meisjes grenzen stellen	r
Jongens grenzen meisjes respecteren	r
Genieten van seks	
De tijd nemen voor seks	r
Bij liefde wordt seks niet saai	r
Seksueel genot meisjes	
Masturbatie meisjes goed	r
Jongens schuldgevoel geen orgasme meisje	r
Seksuele gevoelens	
Meisjes seksuele gevoelens	l
Seksuele gevoelens puberteit normaal	r
Masturbatie meisjes gebruikelijk	l
Schaamte masturbatieverslaving	l
Dagelijks masturberen normaal	r
Huwelijksnacht moslima's	
Zorgen om huwelijksnacht	l
Maagdenvliesfabel	r
Grotere erkenning maagdenvliesfabel	r
Trucjes bloeden	r
Openheid seks(ualiteit)	
Sextalk ouders	r
Geen anticonceptietalk ouders	l
Homo- en biseksualiteit	
Schaamte biseksuele gevoelens	l
Niet schamen biseksualiteit	r
Etiket geaardheid onbelangrijk	r
Seksuele interesses	
Orgasme	l
Masturbatie	l
Seksueel experimenteren	
Triootje	l
Seksfeest	l
Kwartet	l
Jongens willen seks filmen	l
Seks niet filmen	r
Ontdekkingsreis lichaam	r
Seksueel grensoverschrijdend gedrag	
Gedwongen incest	l
Gedwongen incest melden	r
Gedwongen incest bepraten	
Omgeving	
Moeder boos om seks	l
Moeder kan seks niet tegenhouden	r
Geen ruimte voor seks	l
Ruimte maken voor seks	r
Hoge verwachtingen	
Schaamte niet kunnen zoenen	l
Bij tongproblemen naar dokter	r

Codelijst 2010

Redacties

Jongens en meisjes denken –
hetzelfde over seks
Afbeelding liefde
Jongens angst zwangerschap
Jongens respect voor ‘nee’
Zelfverzekerdheid aantrekkelijk
Jongeren aandacht seksrisico
Jongeren onbeschermd seks
Jongen veel meisjes - positief
Meisje veel jongens - negatief
Druk op seks hebben
Seks om de seks
Condoom adviseren
Informeren soa-risico
Geen seks tegen wil in
Sextalk in relatie
Etiket geaardheid onbelangrijk
Ontmaagding is eng
Vallen op persoonlijkheid, niet –
geslacht
Niet meteen ‘all the way’
Jongen moet gevoel respecteren
Geen onveilige seks
Bloeden maagdenvlies is fabel
Seks gaat om wat je lekker vindt

Meer moslims fabel maagdenvlies
Trucjes bloeden huwelijksnacht –
moslima
Niet meelopen vriendinnen
Seks als je klaar voor bent
Ontmaagding tegenvaller
Seks bij vertrouwen
Puberjongens denken veel aan seks
Masturberen is privé en oké
Bij twijfel soa-test
Sextalk ouders is goed
Sextalk vrienden is goed
78% meisje sextalk vriendinnen

Lezers

Seks verzwijgen ouders
Snel seks – niet serieus
Jongens seks om de seks
Aandacht seksrisico's
Hoe beter je elkaar kent, hoe –
leuker de seks
Seksuele opwindings meisjes
Wat is beffen en vingeren?
Angst soa
Niet naar dokter durven
Sextalk ouders is positief

Seks als je er klaar voor bent
Meisje makkelijk seks niet serieus
Seks in relatie
Wanneer ontmaagd?
Jongens denken anders over seks
13 jaar te jong voor seks
Angst zwangerschap
Homo-/ biseksualiteit –
geaccepteerd
Ontmaagding moet speciaal zijn
Moslima zorgen om maagdenvlies
Seks vanaf 14 jr.
Vriend wacht op vriendin
Meisje schuldgevoel masturberen
Moslima masturberen
Te snel orgasme meisje
Slet: snel nieuw vriendje
Normaal zijn = genieten van seks
Condoom gebruik
Meisjes interesse in seksualiteit –
jongens
Pijn meisjes ontmaagding
Jongen wil seks
Angst condooms kopen

Samenhang seks en liefde	
Seks bij vertrouwen	r
Seks in relatie	l
Elkaar goed kennen, seks fijner en leuker	l
Afbeelding liefde	r
Seks om de seks	
Seks for fun gebruikelijk	r
Veel oefenen	r
Niet meteen 'all the way'	r
Jongens gebruiken meisjes	l
Snel seks geen relatie	l
Makkelijke meisjes geen relatie materiaal	l
Seksrisico's	
Informeren soa-risico	r
Angst soa	l
Bij twijfel soa-test	r
Bewust zijn seksrisico's	l
Angst zwangerschap	rl
Bij twijfel zwangerschapstest	l
Veilige seks	
Condoomgebruik benadrukken	r
Geen onveilige seks	r
Aandacht veilige seks	l
Condoomgebruik	l
Angst condooms kopen	l
Seksdruk	
Jongens hebben respect voor 'nee'	r
Jongeren ervaren seksdruk	r
Niet meelopen met vrienden	r
Seks als je er klaar voor bent	rl
Geen seks tegen wil in	l
Seksdruk jongens op meisjes	
Jongens willen seks	l
Jongens grenzen meisjes respecteren	l
Genieten van seks	
Seks gaat om wat je lekker vindt	r
Genieten van seks is normaal	l
Gebruik glijmiddel	r
Ontspannen bij seks	r
Seksuele gevoelens	
Masturbatie oké	r
Puberjongens denken vaak aan seks	r
Seksuele opwinding meisjes	rl
Masturbatie meisjes	
Moslima masturbeert	l
Meisjes schuldgevoel masturbatie	l
Meisjes te snel orgasme	l
Onderscheid jongens - meisjes	
Jongens denken anders over seks	l
Jongens en meisjes denken hetzelfde	r
Jongens veel meisjes gehad positief	r
Meisjes veel jongens gehad negatief	r
De eerste keer	
Ontmaagding eng	r
Ontmaagding tegenvaller	r
Ontmaagding speciaal	l
Pijn meisjes	l
Seks vanaf 14 jr.	l
Masturberen vanaf 11 jr.	l
Huwelijksnacht moslima's	
Moslima's zorgen om huwelijksnacht	l
Maagdenvlies fabel	r
Grotere erkenning maagdenvliesfabel	r
Trucjes bloeden	r
Openheid seks(ualiteit)	
Sextalk partner	r
Sextalk ouders is goed	r
Sextalk vrienden is goed	rl
78% meisjes sextalk vriendinnen	r
Masturbatie privé	r
Seks verzwijgen voor ouders	l
Schaamte voor dokter	l
Homo- en biseksualiteit	
Etiket geaardheid onbelangrijk	r
Vallen op persoonlijkheid	r
Homo- en biseksualiteit geaccepteerd	r
Lesbische gevoelens	l
Labeling	
Slet: snel nieuwe vriendje	l
Seksuele interesses	
Hand -en mondwerk	l
Meisjes interesse seksualiteit jongens	l
Ontmaagding	l

Codelijst 2011

Redacties

Dubble Dutch het best
Seks als je er klaar voor bent
Vreemdgaan niet netjes
Vreemdgaan kwetst
Seksgevoelens privé
Seksuele gevoelens normaal
Melden/bepraten incest,
aanranding en verkrachting
Niet met iedereen schuren
Schuren is intiem
Orgasme meisjes
Ontdekkingsreis masturbatie
Orgasme: super lekkere ontlading
Gebruik glijmiddel
Jongens seks zonder condoom
Afbeelding relatie
Vriend die dwingt dumpen
Seks, tongen en liefde, gaan om
wat je lekker vindt
Voor meisjes samenhang liefde en
seks
Voor jongens geen samenhang
seks en liefde

Meisje grenzen stellen
Vriend gevoel respecteren
Wachten met seks tot goede relatie
Praten/melden verkrachting
Informeren seksrisico
Advisering condooms
Soa-talk sekspartner
Seks zonder orgasme fijn
Liever één leuke jongen
Jongens gebruiken meisjes
Iedereen vindt iets anders lekker
Sekstalk in relatie

Lezers

Vriend wil seks
Slet: met verschillende flirten en –
zoenen
Condoom goed genoeg?
Radeloosheid meisje om seksuele
gevoelens
Tienerzwangerschap zorgt voor
populariteit
Meisje dwang tot seks niet
accepteren

Vreemdgaan meisje
Wat is beffen?
Moeder boos verzwijgen seks
Schuren in disco
Schaamte webcamshow
Gedwongen incest stiefbroer
Angst zwangerschap
Voor het zingen de kerk uit
onveilig
Chantage webcamfoto's
Meisjes masturberen
Jongens seks zonder condoom
Bewustzijn soa-risico
Vreemdgaan meisje
Hoe krijgt meisje orgasme?
Angst zwangerschap
droogneuken
Vriend dwingt tot seks
Meisje bang pijn ontmaagding
Hoe tongzoenen?
Snel zoenen, te makkelijk
Raar niet opgewonden borsten?

Samenhang seks en relatie	
Niet met iedereen schuren	r
Schuren is intiem	r
Wachten met seks tot goede relatie	r
Afbeelding relatie	r
Seks om de seks	
Jongens gebruiken meisjes	r
Meisjes snel zoenen, te makkelijk	l
Vreemdgaan	
Vreemdgaan niet netjes	r
Vreemdgaan kwetst	r
Vreemdgaan meisje	rl
Seksrisico's	
Informeren seksrisico's	r
Angst zwangerschap	l
Bewust zijn soa-risico	l
Veilige seks	
Informeren veilige seks	r
Dubble Dutch het best	r
Jongen wil geen condoom	rl
Condoomgebruik benadrukken	r
Soa-talk sekspartner	r
Aandacht veilige seks	l
Voor-het-zingen-de-kerk-uit onveilig	l
Seksdruk	
Seks als je er klaar voor bent	r
Seksdruk jongens op meisjes	
Jongens willen seks	l
Meisjes accepteren sekstdruk niet	l
Meisjes grenzen stellen	r
Jongens grenzen meisjes respecteren	r
Genieten van seks	
Orgasme: super lekkere ontlading	r
Seks zonder orgasme ook fijn	r
Seks, zoenen en liefde gaan om wat je lekker vindt	r
Iedereen vindt wat anders lekker	r
Gebruik glijmiddel	r
Seksuele gevoelens meisjes	
Radeloosheid seksuele gevoelens	l
Seksuele gevoelens normaal	r
Masturbatie meisjes normaal	l
Orgasme meisjes	l
Spijt webcams	l
Onderscheid jongens - meisjes	
Meisjes samenhang liefde-seks	r
Jongens geen samenhang liefde-seks	r
De eerste keer	
Pijn meisjes	l
Openheid seks(ualiteit)	
Seksgevoelens privé	r
Sextalk partner	r
Sextalk ouders	r
Ouders boos verzwijgen seks	l
Labeling	
Slet: met veel jongens flirten en zoenen	l
Seksuele interesses	
Mondwerk	l
Schuren	l
Zoenen	l
Orgasme	l
Webcams meisjes	l
Seksueel experimenteren	
Ontdekkingsreis lichaam	r
Seksueel grensoverschrijdend gedrag	
Seksdwang door jongens	l
Gedwongen incest	l
Gedwongen incest melden en bepraten	r
Verkrachting melden en bepraten	r
Aanranding melden en bepraten	r
Chantage naaktfoto's	l
Chantage naaktfoto's melden	r
Onwetendheid	
Zwanger zonder geslachtsgemeenschap	l
Tienerzwangerschap	
Meisje blij met zwangerschap	l
Tienerzwangerschap maakt populair	l

Codelijst 2012

Redacties

Experimenteren op seksgebied
Orgasme: fijn, wil je vaker
Seks in relatie
Seks bij vertrouwen
Geen schuldgevoel masturbatie
Geen schaamte masturbatie
Iedereen masturbeert
De pil niet slecht
Dwang seks onacceptabel
Oefenen met zoenen
Condoom betrouwbaar
Biseksuele gevoelens normaal
Veel mensen biseksueel
Informeren soa-risico
De pil invloed op seks drive
Gebruik glijmiddel
Sekstalk met partner
Ontspannen tijdens seks
Tip: morning after pil
Bij twijfel zwangerschapstest
Dagelijks masturberen –
oversekst?
Angst zwangerschap na
droogneuken
Hoe meisje orgasme?

Seksuele gevoelens 13 jaar normaal
Dagelijks masturberen normaal
Seks is privé
Geen seks tegen wil in
Vriend gevoel respecteren
Seks om seks wanneer lekker,
veilig, en vertrouwt
Seks zonder orgasme ook fijn
Niet meteen 'all the way'
Geen regels voor seks
Vrijen: lief zijn voor elkaar,
gevoelens delen en genieten
Sexting opwindend maar gevaarlijk
Sexting populair
Sexting is vreemdgaan

Lezers

biseksualiteit
Kus met vriendin
Spijt webcam show masturbatie
Sletterig: seks om seks
Kan seks zonder orgasme?
Zoenen for fun
Schaamte masturbatie
Onveilige seks
Vreemdgaan vriend

Meisje spontane orgasmes
Meisje wil seksuele uitdaging
Slet: vingers voor webcam
Experimenteren met lichaam
Meisje orgasme
Aftrekken vingers, pijpen, beffen
Seks om seks
Condoom gebruiken
Bewustzijn seks-risico's
Schuldgevoel masturberen
Aandacht veilige seks
Radeloosheid lesbische gevoelens
Natte droom meisjes
Seks in relatie
Meisjes de pil lang slikken
Meisje pijn bij seks
Angst zwangerschap
16 te jong voor moederschap
Geen sextalk ouders
Masturberen 13 jaar
Meisjes zijn geil
Meisje naaktfoto's
versturen/posten
Chantage naaktfoto's
Jongeren doen sexting
Jongens zeuren om naakt beeld

Samenhang seks en liefde		
Seks: gevoelens delen	r	
Seks bij vertrouwen	r	
Seks in relatie	r	
Seks om de seks		
Seks for fun	l	
Seks om de seks als het lekker, veilig en vertrouwt is	r	
Niet meteen 'all the way'	r	
Zoenen for fun	l	
Vreemdgaan		
Vreemdgaan jongens	l	
Seksrisico's		
Informeren soa-risico	r	
Informeren morning-afterpil	r	
Angst zwangerschap	l	
Bij twijfel zwangerschapstest	r	
Bewust zijn seksrisico's	l	
Veilige seks		
Condoomgebruik benadrukken	r	
De pil niet slecht	r	
Condoomgebruik	l	
Gebruiken de pil	l	
Seksdruk		
Geen seks tegen wil in	r	
Seksdruk jongens op meisjes		
Jongens pushen tot seks	l	
Jongens grenzen meisjes accepteren	r	
Genieten van seks		
Seks is genieten	r	
Orgasme: is fijn, wil je vaker	r	
Ontspannen tijdens seks	r	
Geen regels voor seks	r	
Seks zonder orgasme ook fijn	r	
Gebruik glijmiddel	r	
Seksuele gevoelens meisjes		
Geilheid	l	
Seksuele gevoelens normaal	r	
Dagelijks masturberen: oversekst	l	
Dagelijks masturberen normaal	r	
Iedereen masturbeert	r	
Masturbatie oké	r	
Seksuele uitdaging	l	
Spijt webcams	l	
Spijt sexting	l	
Spontane orgasmes	l	
Schuldgevoel masturbatie	l	
Schuldgevoel natte droom	l	
Meisjes schaamte masturbatie	l	
De eerste keer		
Masturbatie vanaf 13 jr.	l	
Pijn meisjes	r	
Openheid seks(ualiteit)		
Sextalk partner	r	
Seks privé	r	
Geen sextalk ouders	l	
Homo- en biseksualiteit		
Biseksuele gevoelens	l	
Biseksuele gevoelens normaal	r	
Veel mensen zijn biseksueel	r	
Lesbische gevoelens	l	
Labeling		
Slet: seks om de seks		
Slet: masturberen voor webcam	l	
Seksuele interesses		
Zoenen	r	
Hand –en mondkwerk	l	
Orgasme meisjes	l	
Webcams meisjes	l	
Seksueel experimenteren		
Experimenteren met seks	r	
Oefenen zoenen	r	
Ontdekkingsreis lichaam	l	
Sexting		
Sexting populair	rl	
Sexting gevaarlijk	r	
Sexting is vreemdgaan	r	
Jongens pushen tot sexting	l	
Meisjes versturen naaktfoto's	l	
Seksueel grensoverschrijdend gedrag		
Seksdwang door jongens	l	
Chantage naaktfoto's	l	
Chantage naaktfoto's melden	r	
Onwetendheid		
Zwanger zonder geslachtsgemeenschap	l	
Ontmaagd door vingeren	l	

Redacties

Onduidelijkheid zwangerschaps-
risico ontmaagding
Bij twijfel zwangerschapstest
Advisering condoom
Dubble Dutch het best
Zoenen gaat vanzelf
Vrouwen schuldgevoel masturbatie
Masturberen geen taboe
63% vrouwen schaamte -
masturbatie
Masturberen is goed
Na 2 maanden logisch meer dan kus
Verkrachting is erg
Bepraten verkrachting
Afbeelding liefde
Seks geen verplichting
Bij seks moet niks
Geen regels voor seks als je beiden -
wil
Nadruk voorspel
Anticonceptietalk met ouders
Informereren soa-
risico
Bij twijfel soa-
test
Etiket geaardheid onbelangrijk
Geaardheid i.v.m. liefde
Uit de kast komen moeilijk
Moeder accepteert biseksualiteit
Ouders serieuze sextalk voeren
Jongen moet gevoel respecteren

Geen seks om te pleasen
Ontmaagding: inwijding in -
seksuele liefde
Melden aanranding
Niet webcammen
Ontspannen tijdens seks
Aandacht veilige seks
Vreemdgaan = slippertje
94% afkeuren vreemdgaan
Vreemdgaan = avontuurtje
68% samenhang seks en liefde
Delen sekservaringen
Naast pil altijd condoom
Vreemdgaan heeft gevolgen
Afbeelding relatie
Seks gaat om liefde

Lezers

Seks buiten relatie
Angst zwangerschap
Pijn ontmaagding meisje
Onveilige seks
Durf niet te zoenen, niet hoe?
Seks in relatie
Verzwijgen verkrachting
Meisje seks lekker
Meisje snel orgasme
Seks op 14 te jong?
Interesse de pil
Bang niet alles te weten over seks

Biseksuele gevoelens
Schuldgevoel webcammen
Twijfel biseksualiteit
Angst vriend verliezen weigering-
seks
Vriend wil seks
Pijpen ¼ deel seks
Aangerand
Lesbische seks
Bewustzijn zwangerschap risico -
seks
Fantaseren verkrachting
Schaamt mislukken penetratie
Schaamte borsten
Vreemdgaan kwetst
Pijn na seks meisje
Geen spijt vreemdgaan
Meiden gaan vreemd
Schuldgevoel vreemdgaan
Nooit gedacht 1-night-stand
Seks in relatie
Samenhang seks en romantiek
Vertrouwen goede seks
Moeite uit de kast komen moeder
Moeder accepteert geaardheid
Met geaardheid geboren
14 jaar geen seks van ouders
Ouders sextalk ongemakkelijk
Geen ruimte voor seks
Schuldgevoel masturbatie meisje

Samenhang seks en liefde			
Ontmaagding: inwijding in seksuele liefde	r		
Seks gaat om liefde	r		
Seks in relatie	r		
Afbeelding relatie	r		
68% jongeren samenhang seks en liefde	r		
Afbeelding liefde	r		
Samenhang seks en romantiek	l		
Seks is liefde delen, niet presteren	r		
Bij vertrouwen goede seks	l		
Seks om de seks			
One-night-stands meisjes	l		
Seks buiten relatie	l		
Vreemdgaan			
Vreemdgaan = slippertje	r		
Vreemdgaan = avontuurtje	r		
94% jongeren keuren vreemdgaan af	r		
Vreemdgaan heeft gevolgen	r		
Vreemdgaan kwetst	l		
Meisjes geen spijt vreemdgaan	l		
Meisjes schuldgevoel vreemdgaan	l		
Seksrisico's			
Bewust zijn seksrisico's	l		
Informereren soa-risico	r		
Bij twijfel soa-test	r		
Angst zwangerschap	r		
Bij twijfel zwangerschapstest	l		
Veilige seks			
Condoomgebruik benadrukken	r		
Dubble Dutch het best	r		
Interesse de pil	l		
Anticonceptietalk ouders	r		
Seksdruk			
Seks geen verplichting	r		
Met seks moet niks	r		
Seksdruk jongens op meisjes			
Vriend wil seks	l		
Geen seks om te pleasen	r		
Jongens grenzen meisjes respecteren	r		
Angst verliezen vriend bij weigering seks	l		
Genieten van seks			
Geen regels voor seks als je beiden wil	r		
Ontspannen tijdens seks	r		
Niet schamen tijdens seks	r		
Gebruik glijmiddel	r		
Seks is lekker	l		
Seksuele gevoelens meisjes			
Schuldgevoel masturbatie	rl		
63% vrouwen schamen voor masturbatie	r		
Masturbatie is goed	r		
Te snel orgasme	l		
Fantaseren verkrachting	l		
Spijt webcams	l		
De eerste keer			
Zoenen gaat natuurlijk	r		
Pijn meisjes	r		
Inwijding in seksuele liefde	l		
Openheid seks(ualiteit)			
Anticonceptietalk ouders	r		
Sextalk ouders	r		
Delen sekservaringen	r		
Ouders ongemakkelijk bij sextalk	l		
Homo- en biseksualiteit			
Etiket geaardheid onbelangrijk	r		
Samenhang geaardheid en liefde	r		
Uit de kast komen moeilijk	rl		
Acceptatie geaardheid ouders	rl		
Biseksuele gevoelens	l		
Geaardheid aangeboren	l		
Lesbische seks	l		
Seksuele interesses			
Zoenen	r		
Masturbatie	l		
Hand -en mondkwerk	l		
Webcams meisjes	l		
Seksueel grensoverschrijdend gedrag			
Verkrachting is erg	r		
Verkrachting bepraten	r		
Aanranding melden	r		
Verzwijgen verkrachting	l		
Chantage naaktfoto's	l		
Chantage naaktfoto's melden	r		
Samenhang seks en uiterlijk			
Schaamte lichaam belemmert seks	l		
Onwetendheid			
Geen zwangerschapsrisico ontmaagding	l		
Hoge verwachtingen			
Angst 'voor schut staan'	l		
Bang niet alles te weten	l		
Schaamte mislukken penetratie	l		

